

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÖKHAN AKÇİÇEK'İN ÇOCUK ŞİİRLERİNİN
DEĞER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

İBRAHİM TÖKEL

BOLU –2008

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÖKHAN AKÇİÇEK'İN ÇOCUK ŞİİRLERİNİN
DEĞER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
İbrahim TÖKEL

Tez Danışmanı
Muhammet Sani ADIGÜZEL

BOLU–2008

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İbrahim TÖKEL'in "**Gökhan Akçiçek'in Çocuk Şiirlerinin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi**" başlıklı tezi jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL

Üye:

Üye:

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ugur ESER

ABSTRACT

ANALYSIS OF GÖKHAN AKÇİÇEK’S CHILDREN’S POEMS IN TERMS OF VALUE TRANSMISSION

İbrahim TÖKEL

Post Graduate, Faculty of Education

Thesis Advisor: Asst. Doç. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL

In this study, values in Gökhan Akçiçek’s children’s poems have been determined and it is aimed to put forth for consideration whether these values and general targets of National Education, values aimed within Turkish lesson (6th, 7th and 8th grades) syllabus overlap or not; transmission of these target values through children’s poems.

In the first chapter of the study, the problem statement and subproblems have been stated; the purpose and method of the study have been presented. In the study, a descriptive field research method has been used. The scope of the study is children’s poems of Gökhan Akçiçek.

In the second chapter, children’s literature concept has been defined and child-poem relations have been studied.

In the third chapter, value concept has been defined and value transmission through literary works has been studied. Besides, general targets in National Education and values aimed to be transmitted in Turkish lesson (6th, 7th and 8th grades) syllabus have been stated.

In the fourth chapter, values in three poem books of Gökhan Akçiçek have been determined by using descriptive field research method and scanning technique; the values, determined in each book, have been presented as tables. The findings have been put forth by figuring the percentiles of the values obtained. Also, texts have been added presenting the values to this chapter.

In conclusion, the values transmitted through the poems and the values aimed to be transmitted in National Education and Turkish syllabus have been compared.

In the study, it has been stated that most of the values aimed to be transferred have been transmitted through child's poems. However, it is necessary to emphasize that value transmission through poetry, which is aesthetic and a different way of expression, is not direct as in other genres (tale, story etc.).

In this study, the dictionary of spelling published by Turkish Language Institution in 2005 was used.

Key words: children's literature, Gökhan Akçiçek, children's poem, value concept, value transmission.

ÖZET

GÖKHAN AKÇİÇEK’İN ÇOCUK ŞİİRLERİNİN DEĞER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

İbrahim TÖKEL

Yüksek Lisans, Eğitim Fakültesi

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL

Bu çalışmada Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerindeki değerler tespit edilmiş, bu değerlerin Milli Eğitimin genel amaçlarında ve Türkçe Dersi (6.7.8. sınıflar) programında hedeflenen değerlerle örtüşüp örtüşmediği, hedeflenen değerlerin çocuk şiirleri vasıtası ile aktarılıp aktarılamadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde problem durumu ve alt problemler belirlenmiş, araştırmanın amacı ve yöntemi ortaya konmuştur. Araştırmada *betimsel alan araştırması* yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirleridir.

İkinci bölümde çocuk edebiyatı kavramı tanımlanmış, çocuk-şiir ilişkisi incelenmiştir.

Üçüncü bölümde değer kavramı tanımlanmaya çalışılmış, edebî eserler yolu ile değer aktarımı incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde Millî Eğitimin Genel Amaçlarında ve Türkçe Programında (6.7.8. sınıflar) aktarılması istenen değerler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde Gökhan Akçiçek’in üç şiir kitabındaki değerler betimsel alan araştırması ve tarama tekniği kullanılarak tespit edilmiş, her bir kitapta tespit edilen değerler tablo biçiminde sunulmuştur. Bulunan değerlerin yüzdelik hesabı yapılarak sonuçlar ortaya konulmuştur. Ayrıca bu bölüme değerlerin tespit edildiği metinler eklenmiştir.

Sonuç bölümünde, şiirlerde aktarılan değerlerle Türk Millî Eğitiminde ve Türkçe programında aktarılması istenen değerler karşılaştırılmıştır.

Çalışmada aktarılması istenen değerlerin birçoğunun çocuk şiirleri vasıtası ile aktarıldığı tespit edilmiştir. Ancak değer aktarımın, şiir gibi estetik ve farklı bir

anlatım biçiminde diğer türler(masal, hikâye vb.) gibi doğrudan yapılmadığının da vurgulanması gerekmektedir.

Çalışmada Türk Dil Kurumu tarafından 2005 yılında yayınlanan İmla Kılavuzu kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: çocuk edebiyatı, Gökhan Akçiçek, çocuk şiiri, değer kavramı, değer aktarımı.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma süresince yardımlarını ve yol göstericiliğini benden esirgemeyen tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Muhammet Sani Adıgüzel'e özellikle teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan Dursun Ali Tökel'e, Şaban Sağlık'a, Salih Nurdağ'a, Sıddık Akbayır'a teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	ii
TÜRKÇE ÖZET.....	iv
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	vii
KISALTMALAR.....	x
TABLolar.....	xi
 BÖLÜM 1.....	 1
GİRİŞ.....	1
1.1 PROBLEM DURUMU.....	3
1.2 ÇOCUKTA OKUMA EĞİLİMİ VE ŞİİR İLİŞKİSİ.....	3
1.2.1. Çocuk Edebiyatı.....	3
1.2.2. Yaşlara Göre Çocuğun Okuma Eğilimleri.....	6
1.2.3. Yaşlara Göre Metin Türlerinin Genel Özellikleri ve Şiir.....	8
1.2.3.1. 1 – 3 Yaş Çocuğu İçin Kitap.....	8
1.2.3.2. 4 – 6 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir.....	13
1.2.3.3. 6 – 8 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir.....	14
1.2.3.4. 9 – 11 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir.....	15
1.2.3.5. 11 – 12 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir.....	16
1.2.3.6. 13 – 15 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir.....	16
1.2.4. Çocuk-Şiir İlişkisi.....	17
1.2.4.1. Çocuk-Şiir İlişkisi.....	17
1.2.4.2. Çocuk Şiirleri	18
1.2.5. Çocuğun Şiiri Sevme Nedenleri.....	19
1.2.6. Çocuğa Şiiri Sevdirmeye Yöntemleri	20
1.3. DEĞER KAVRAMI VE PROGRAMDAKİ DEĞERLER.....	23
1.3.1. Değer Kavramı ve Aktarımı.....	23
1.3.2. Edebiyat ve Değerler.....	26

1.3.2.1.	Ahlaki Değer.....	27
1.3.2.2.	Bilgisel Değer.....	27
1.3.2.3.	Pratik/Ekonomik Değer.....	28
1.3.2.4.	Estetik Değer.....	28
1.3.3.	Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında Değerler.....	29
1.3.4.	Türkçe(6,7,8. Sınıflar) Programındaki Değerler.....	30
1.4.	PROBLEM CÜMLESİ.....	33
1.4.1.	Alt Problemler.....	33
1.5.	ARAŞTIRMANIN AMACI.....	33
1.6.	ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	33
1.7.	SINIRLILIKLAR.....	34
1.8.	İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	34
BÖLÜM 2.....		35
YÖNTEM.....		35
2.1	ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	35
2.2.	KAPSAM VE SINIRLILIKLAR.....	35
2.2.1.	Evren.....	35
2.2.2.	Örneklem.....	35
2.3.	VERİLERİN TOPLANMASI.....	35
2.4.	VERİLERİ ÇÖZÜMLEME TEKNİKLERİ.....	35
BÖLÜM 3.....		36
BULGULAR VE YORUM		36
3.1.	GÖKHAN AKÇİÇEK' İN KİTAPLARINDAKİ DEĞERLERİN DAĞILIMI.....	36
3.1.1.	I. Kitap: Bulutlar Örtmese Güneşi.....	36
3.1.2.	II Kitap: Bülbül Deresi Şiirleri.....	39
3.1.3.	III. Kitap: Çocuklara Ölüm Yakışmaz.....	41
3.2.	ŞİİRLERDEKİ DEĞERLERİN İŞLENME SIKLIKLARI VE YÜZDE ORANLARI.....	42

3.3. GÖKHAN AKÇİÇEK’İN ÇOCUK ŞİİRLERİNDE BULUNAN DEĞERLER VE YORUMLAR.....	43
3.3.1. Aile Sevgisi ve Birliği.....	43
3.3.2. Arkadaşlık.....	56
3.3.3. Barış ve Evrensellik.....	58
3.3.3.1. Barış	59
3.3.3.2. Evrensellik.....	75
3.3.4. Çalışma.....	84
3.3.5. Dinî Değerler.....	85
3.3.6. Doğa Sevgisi ve Hayvanlar.....	88
3.3.6.1. Doğa Sevgisi.....	89
3.3.6.2. Hayvanlar.....	103
3.3.7. Duyarlılık.....	107
3.3.8. Eğitim Değerleri.....	117
3.3.9. Estetik.....	119
3.3.10. Fedakârlık.....	124
3.3.11. Millî Birlik, Vatan Sevgisi.....	125
3.3.12. Paylaşma.....	128
3.3.13. Sağlıklı Olma, Temizlik.....	131
BÖLÜM 4.....	135
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	135
4.1. SONUÇ.....	135
4.2. TARTIŞMA.....	138
EKLER	140
1. Gökhan Akçiçek’in Yaşam öyküsü.....	140
2. Gökhan Akçiçek’le Yapılmış Söyleşi.....	141
ÖZ GEÇMİŞ.....	145
KAYNAKÇA.....	147

KISALTMALAR

BÖG: Bulutlar Örtmese Güneşi
BDŞ: Bülbül Deresi Şiirleri
ÇÖY: Çocuklara Ölüm Yakışmaz
çev.: çeviren
s. : sayfa
S. : sayı
vb. : ve benzeri

TABLOLAR

Tablo-1. “Bulutlar Örtmese Güneşi” Adlı Şiir Kitapta Bulunan Değerler.....	36
Tablo-2. “Bülbül Deresi Şiirleri” Adlı Kitapta Bulunan Değerler	39
Tablo-3. “Çocuklara Ölüm Yakışmaz” Kitapta Bulunan Değerler.....	41
Tablo-4. Bütün Kitaplardaki Değerlerin İşlenme Sıklıkları ve Yüzdelik Oranları...	42
Tablo-5. Değerlerin Yüzdelik Oranlar.....	43

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Ünlü alman filozofu Martin Heidegger dilin önemini ve insan varlığı ile ilişkisini vurgulamak için şu ünlü sözü söyler: “Dil varlığın evidir.” Bu ünlü söz adeta 20. yy düşüncesinin giriş cümlesi niteliğindedir.

Dil insan edimleri içinde bekli de en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir milleti tanımlamanın en kolay yollarından biri milleti oluşturan topluluğun “aynı dil” varlığına sahip olmasıdır. Milletlerin beka anlayışlarının ilk ve son durağı da dildir. Bir millet olma, olabilme kavgası ilkin o millete ait dil varlığının korunabilmesi, geliştirilmesi ve etkili kullanılabilmesi ile mümkün olmaktadır.

Dil varlığının bir diğer özelliği de dilin, en önemli kültür ve değer aktarımcısı olmasıdır. Çocuk dili öğrenirken yalnızca dilin dış yapısını değil, otomatik olarak o millete ait kültürel varlığı temsil eden dilin iç anlam katmanlarını da öğrenmektedir. Örneğin “anne” kelimesi, yalnızca “a-n-n-e” seslenimini veya gösterenini değil, o millete ait “annelik” kavramının bütün çağrışımlarını içinde barındırmaktadır.

Dilin bu aktarım özelliği kanaatimizce en fazla dikkat edilmesi gereken yönlerinden biridir. Hassasiyet milletlerin beka anlayışlarından kaynaklanmaktadır. Dilini, dolayısıyla kültürel varlıklarını ve değerlerini koruyamayan, yeterince geliştiremeyen toplumların varlıklarını kaybetmek tehlikesi ile karşı karşıya olduklarını bilinmektedir.

Bu çerçevede dilin korunması ve geliştirilmesi çok önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir dilin en etkili gelişimi, o dil içerisinde üretilen edebî eserler vasıtası ile mümkündür. Bir dilde yaratılan edebî eser, o dilin hem sınırlarını genişletmekte hem de anlam dünyasını derinleştirmektedir. Bir Yunus Emre’nin, bir Karacaoğlu’nın kültür ve dil tarihimizdeki yokluğunu düşünürsek anlatmak istediklerimiz daha iyi anlaşılacaktır.

Şiir bir dilin en güzel ve özlü anlatım biçimidir. Diğer taraftan dilin içinde yaratılır ve amacı yine dile doğrudur. Yani araç da amaç da dilin içinde gerçekleşmektedir. Ayrıca bütün sanatlar içinde çok özel bir yeri vardır. Hatta bazı estetikçilere göre şiir, bütün sanatlar içinde en üst sırayı almaktadır (Yetkin, 2007:117).

Milletlerin kurumlaşmış iradesi ve ifadesi olarak devletler, o millete ait kültürel varlıkları ve değerleri okul dediğimiz kurumlar vasıtası ile gelecek kuşaklara aktarmak ile vazifelidir. Okullar planlı/programlı kurumlar olarak sözünü ettiğimiz değerleri yetişen kuşaklara aktarmak için vardır.

Türkiye’de de Millî Eğitim Bakanlığı ve Talim Terbiye Kurulu eğitim faaliyetlerini planlamak ve yürütmek için görevlendirilmiştir. Bakanlık hem ders kitaplarını hem de derslere yardımcı olacak tavsiye niteliğindeki kitapları denetleyerek yürürlüğe sokmaktadır.

İlköğretim kurumlarında okutulan Türkçe dersleri yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere dil öğretimi açısından son derece önemli derslerdir. Çocuğun dili ilk kez kurallı bir biçimde öğreneceği bu dersler, aynı zamanda çocuğun Türk edebiyatının önemli eserleri ile karşılaşacağı bir zemindir. Adıgüzel’e göre “Türkçe dersleri de büyük ölçüde birer (çocuk) edebiyatı hükmündedir (Adıgüzel, 2004:11). Çocuk gelişimi açısından öğrencinin bu yaşlarda alacağı eğitim gelecekte yaşayacağı hayatın kalitesi ve niteliği açısından da son derece önemlidir.

Bu çalışmada, Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirleri değerler aktarımı açısından incelenmiştir. Çalışmada Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinin alınmasının nedeni hem Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda okunmak için tavsiye edilmiş olması hem de ülkemizde son derece az olan çocuk edebiyatı ürünlerine yapmış olduğu katkıdır.

Burada şu ayrımın da vurgulanması uygun olacaktır. Şiirlerdeki değer aktarımı öyküleyici metinlerdeki (masal, hikâye, roman, anı vb)değer aktarımından bir hayli farklıdır. Şiirin kendisine has kuralları açısından söylenmek istenen düşünce ve aktarılacak değer şiirde doğrudan vurgulanmaz. Çünkü şiirde tebliğden ziyade telkin ön plandadır. Hatta bazen telkin bile şiir estetiği açısından sorunlar yaratmaktadır (Okay; 1990:56). Ancak diğer taraftan her metin mutlaka bize bir

şeyler söyler, amaçsız bir metin mutlak anlamda mümkün değildir. Zaten bu inceleme nihayetinde çocuk şiirleri üzerine yapılmıştır. Yazarın çocuklar için şiir yazarken bu hususu da göz önüne aldığı düşünülmelidir.

1.1. PROBLEM DURUMU

Okullar, planlı/ programlı öğretim yapılan yerler olmasının yanında programlı eğitim kurumlarıdır. Millî Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan ders programları ile okullarda okutulacak dersleri planlar. Bu programlarda öğretimin yanı sıra o topluma ait değerlerin aktarılması da amaçlanmaktadır. Değerler eğitimi yaşanan toplumun bekası açısından son derece önemli bir problem olarak karşımızda bulunmaktadır. Esasen bir toplumu ayakta tutan, geleceğe hazırlayan ve dünya milletleri arasında keline özgürlüğü veren nitelikler kültürel varlıklar ve değerlerdir. Bu bakımdan değerler eğitimi/aktarımı üzerinde büyük bir hassasiyet ile durmak gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı ders kitapları yanında tavsiye ettiği birtakım kitaplarla da eğitimin amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadır (Dünya Klasikleri, 100 Temel Eser vb.). Ancak tavsiye edilen bu eserlerin eğitim yolu ile kazandırılmaya çalışılan değerlere uygun olup olmadığı incelenmeye değer bir husustur.

1. 2.ÇOCUKTA OKUMA EĞİLİMİ VE ŞİİR İLİŞKİSİ

1.2.1.Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı en genel anlamı ile çocuklar için yazılmış eserler veya çocukça yazılmış, çocuk ruhunu taşıyan eserlerin oluşturduğu edebiyat olarak tanımlanır (Birkan, 2005:7). Ancak bu tanımlama oldukça genel ve sınırları belirsizdir. Belirsizlik “çocuk” kavramının tanımlanmasından ve çocuk denen varlığın yaş ile ilgili sınırlarından kaynaklanmaktadır. Cemil Meriç de belirsizliğin çocuk kavramının tanımlanmasından kaynaklandığını belirtmektedir (Meriç, 196:307). Diğer taraftan çocuk edebiyatı tanımlamasına karşı çıkan anlayışlar da yok değildir.

Çocuklar için ayrı bir edebiyat olamayacağını ortaya koyan bu anlayış; sanatsal yaratımın sınırlandırılmayacağını, çocuklar için ayrı bir edebiyat disiplini de bulunmadığını öne sürer (Özgül, 2005).

Ayrıca çocuk ile yetişkinlik arasındaki belirsizlik de sorunun bir diğer tarafını oluştur. Bu belirsizliklerin ortadan kaldırılması için daha net tanımlar yapmak gerekecektir.

Be sebeple öncelikle çocuk denen varlığı net olarak tanımlamaya çalışalım. TDK sözlüğü çocuğu şöyle tanımlamaktadır: “ Küçük yaştaki oğlan veya kız, soy bakımından oğul veya kız, evlat, bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız uşak.”

Oğuzkan başka bir tanımlama yapar, “İki yaşından ergenlik yaşına kadar süren büyüme dönemini içinde bulunan insan yavrusu veya henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız veya erkek.” (Oğuzkan, 2000:2).

Mustafa Ruhi Şirin ise daha serbest bir tanım yapmaktadır. “Çocuk denilince; dünya hayatının süsü, ziyneti ve bir de yetişkin insanda yeniden dirilişi müjdeleyen bir küçük varlık, korunması gereken büyük bir dünya anlaşılmalıdır.” (Şirin, 1998:29).

Çocuk ile ilgili yapılan bu tanımlamalardan sonra “çocuk edebiyatı” kavramını belirginleştirebiliriz. Sedat Sever çocuk edebiyatını şöyle tanımlamaktadır:

“ Çocuk yazını, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” (Sever, 2003: 9).

Mustafa Ruhi Şirin’e göre ise çocuk edebiyatı; “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat”tır (Şirin, 1994:9). Bütün bu tanımlamalardan sonra çocuk edebiyatına ilişkin genel değerlendirmemizi yapabiliriz. Yukarıdaki tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere çocuk edebiyatı 0–16 yaşlarındaki çocukların duygu ve düşüncelerine yönelik yazılı

ve sözlü ürünlerden oluşmaktadır. Çocuk edebiyatını “okul öncesi dönem” (0–6), “okul dönemi” (7–11) “yetişkinlik dönemi” (12–16) olarak üç döneme ayırılır. (Birkan, 2005:7) Bu dönemler ürünün biçimini, niteliğini ve pedagojik verim özelliklerini belirlemektedir. Örneğin 0–6 ve 7–11 yaş aralığındaki ürünler genellikle bol resimli olması gerekirken 12–16 yaş aralığında bu zorunluluk ortadan kalkmaktadır.

Çocuk edebiyatı ile ilgili ürünlerde bulunması gereken çeşitli özellikler vardır. Bunlar duygu, değer, anlatım sadeliği ve çocuksu niteliklerdir. Buradaki temel kavramlardan biri de “çocuğa göreliktir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin en temel kavramlarından biri olan çocuğa görelik, bu ürünlerin, çocuğun dil, düşünce, duygu dünyasına uygun olup olmadığı ortaya koymaktadır. “Çocuğa görelik çocuk edebiyatının sınırlarını belirler.” (Şimşek, 2005:220).

Ülkemizde önemi ve kapsamı yeni yeni anlaşılmaya başlanan çocuk edebiyatı yetişmekte olan kuşaklar için son derece önemli işlevler yüklenmektedir. Gürel “insan kişiliğinin oluşmasında çocukluk döneminin rolü göz önüne alınırsa çocuk eğitiminin ve çocuk edebiyatının önemi hiç tartışmasız ortaya çıkmaktadır” der (Gürel, 2001: 4).

Öncelikle çocuğun dil bakımından gelişimini sağlayacak en önemli unsur olan bu ürünler, ayrıca gelişen nesillerin ruh ve anlam dünyalarını da etkileyen ve belirleyen hususiyetler taşımaktadır. Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun ana dili üzerinde yeni keşifler yapmasını sağlarken çocuğun zihin dünyasında büyük değişimleri tetikler. Esasen kişinin ait olduğu toplumun ruh ve anlam dünyasını o dile ait edebî eserlerden daha iyi verebilecek başka kaynaklar bulmak oldukça güçtür.

Çocuk edebiyatına duyulan ihtiyacı Kıbrıs şu şekilde ortaya koymaktadır: “İstenen düzeyde bir insan yaratmada başka bilim dalları kadar edebiyata da gereksinim duyulacaktır. İşte çocuk edebiyatı çok yönlü planlı programlı bir eğitim düşüncesinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.” (Kıbrıs.2006:3).

Çocuk edebiyatı ile ilgili en önemli sorunlardan biri de bu tür ürünlerin kesinlikle pedagojik bir bakış açısı ile ortaya çıkarılması gerekliliğidir. Çocuk edebiyatçısı tabii ki yazdığı ürünleri yetişkinlere yazılan edebiyat eserleri gibi yazamaz. “Yetişkinler için yazarken atınızı mahmuzlayıp şaha kaldırarak

yazabilirsiniz. Hiçbir engel yoktur. Ancak çocuk için yazarken yazar köstekli bir saat gibidir. Acaba doğru yazıyor muyum? Pedagojik, psikolojik hata yapar mıyım? Yıkıcı olur muyum?” gibi sorunlar yazarın kafasını kurcalar (Dayıoğlu:2002).

Çocuk edebiyatı ile ilgilenen yazar, üretimini yaparken sözcük seçiminden metin dışı unsurlara, toplumsal değer yargılarından estetik kaygılara kadar her şeyi göz önüne almak durumundadır.

Ancak ürünün eğitim boyutu da dozunda olmalıdır. Çünkü nihayetinde ortada bir edebiyat ürünü vardır. Amaç da zorluk da burada yatmaktadır. Edebiyat estetiği ve pedagojik zorunluluklar bu ürünlerde mükemmel bir biçimde ayarlanabilmelidir. “Yoksa eseri ne edebiyatla ne de çocuk edebiyatı ile ilişkilendirebiliriz.” (Şirin, 2003).

1.2.1. Yaşlara Göre Çocukların Okuma Eğilimleri

Okuma eğilimlerinin yaşlara göre tespit edilmesi sağlıklı ve programlı bir eğitim hayatı açısından son derece önemlidir. Çocuğu bir yaşam boyu etkileyecek olan eğitim ve okuma alışkanlıklarının planlı bir biçimde belirlenmesi gerekmektedir.

Çocukların yaş gruplarına göre metin türleri ve okuma eğilimleri Turhan Baraz tarafından aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

0-6 YAŞ	OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ
*Ninniler *Resimli Kitaplar *Çekici Kartlar *Tekerlemeler *Bilmece-Atasözü- Fıkralar *Destanlar-Efsaneler *Masal (Anlatma)	*Öykü (Anlatma, Okuma) *Şiir *Kaset-CD *Video-TV *Çocuk Kitaplığı *Çocuk Kulübü-Tiyatrosu

Bu yaşlardaki çocukların eğilimlerinde cinsiyetler arası fark yoktur.

7-9 YAŞ

MASAL DÖNEMİ

- *Kişileri çocuk olan öyküler
- *Kişileri hayvan olan öyküler
- *Tatil ve doğa öyküleri
- *Peri masalları
- *Efsaneler-destanlar-fıkralar
- *Fabllar

Okul öncesinin devamı olan bu dönem çocuklarında cinsiyet farkı henüz net olarak belirginleşmemiştir. Fakat kız çocuklarında bu dönem daha uzun sürebilir. Bu dönem çocukları en çok (% 75) masallardan hoşlanırlar. Kitaplar, resimli olmalıdır.

10-12 / 13 YAŞ

SERÜVEN DÖNEMİ

KIZ	ERKEK	KIZ / ERKEK (ORTAK)
*Ev- okul yaşamı *Yararlı bilgiler *Şiir-tiyatro eğitimi *Duygusal kitaplar *Kadın / erkek yaşamını anlatan kitaplar	*Serüven kitapları *Gezi kitapları *Öyküleştirilmiş tarih, kahramanlık konulu kitaplar *Öyküleştirilmiş fen, doğa konulu kitaplar	*Mizah *Biyografiler *Polisiye *Yabancı ülkeler

Bu yaş çocuklarında artık yavaş yavaş gerçeğe yönelme başlamıştır. Cinsiyetler arası fark vardır.

12 / 13-15 YAS

SOYUT KONULARA EĞİLİM

KIZ	ERKEK
*Sevgi, bağlılık, özveri konularını işleyen, duygusal öykü, roman, şiir, tiyatro eserleri *Sanat değeri olan dergiler	*Soyut, duygusal, düşünsel öykü, roman, şiir ve tiyatro eserleri *Gazeteler, güncel konular, spor yazıları

Cinsiyet farkının özellikle belirginleştiği bu dönemde çocuklarda sanata eğilim artar (Baraz, 1987: 156).

1.2.3.Yaşlara Göre Metin Türlerinin Genel Özellikleri ve Şiir

1.2.3.1. 1 – 3 Yaş Çocuğu İçin Kitap

İnsan kişiliğın oluşumu açısından çocuğu en çok etkileyen 1–3 yaş dönemi, çocuğa kitap sevgisinin ve estetik değeri verildiği çok önemli bir dönemdir. Bu dönemi, aylara göre beş aşamada ele almak mümkündür.

1. 7. - 9. aylardaki bebekler, çevrelerinde araştırarakları nesneler çoksa, oldukça meşguldürler. Başparmak ve işaret parmaklarını küçük nesneleri kaldırıp tutmak için kullanırlar. Bu yeni beceri ‘kerpeten tutuşu’ olarak adlandırılır ve bebeğin nesnelerle uğraşma becerisi bu aylarda artar. Bebekler yeni geliştirdikleri bu beceri ile kitap sayfalarını çevirmeyi başarırlar. Hiç şüphesiz bebek için kalın olan sayfaları çevirmek daha kolay olacaktır. İnce sayfaları ise parmaklarının arasına sıkıştırılamayacakları için bu tür sayfaları çevirmek bebekler için zordur.

Bu aylarda nesneleri keşfetme ve onlarla baş edebilme becerileri ile nesnelerle ne yapabileceklerini keşfeden bebekler için, kâğıtlar en ilgi çeken nesnelerdir. Kâğıtlar buruşturulur, yırtılır, emmek için ağza götürülür, çiğnenir (Tür,

Turla, 1999:27). Bebek, kitabı sallar, buruşturur, kolları ile sarar. Müdahale edilmez ise kâğıt sayfalarını yırtar ve ağzı ile kitaba dokunduktan sonra, resimlere bakmaya yönelir.

Çocukların başka kâğıtları yırtmalarına yeterince fırsat tanınmaz ya da kitapları sadece yırtılacak malzemeler gibi kullanmalarına engel olunmazsa, kitaplar oyun materyalleri haline gelebilir. Bu dönem için en uygun kitaplar mukavva, plastik ya da bezden yapılan, tek nesne resimli kitaplardır (Tür, Turla, 1999: 21).

Bu dönemdeki bebekler için okuma etkinliği, kitapta gösterilen tek nesne resimlerini adlandırma ve resmi göstererek dikkatini çekmekten ileriye gidemez. Çünkü bu dönemde bebekler öykü ile ilgilenmezler (Schizkedanz, 1992:22- 23).

2. 10–12 aylardaki bebekler ellerini daha becerikli bir biçimde kullanmaya başlarlar. Bebeğin yürümeyi öğrenmesi bu aylardaki en önemli başarısıdır. Birçok nesneyi yetiştikine getirerek "Benimle oyna" mesajını verirler. Sevdiği bir kitabı annesine-babasına getirdiklerinde ise bu eylemi "Bunu bana oku" demek için kullanırlar.

Bir yaşının sonuna doğru; ilk ve daha anlaşılır sözcüklerini söylerler, taklit oyunları oynarlar, nesneler ve olaylar arasında bağlantı kurmaya başlarlar.

Bu dönemde kitapların fiziksel özelliklerinden daha çok içeriği çocukların dikkatini çekmeye başlar. Bebekler çevrelerindeki nesneleri ve olayları tanımaya, anlamaya ve ilişkilendirmeye yeni başlamışlardır. Bu nedenle alışık oldukları, tanıdık nesneleri ve olayların resimlerini içeren kitaplar onların en çok hoşlarına giden kitaplardır. Kitabın kâğıt özelliği açısından kullanışlı ve çevirmeye elverişli olması bu dönemde de çok önemlidir. Ancak resimlerde bebeğin ilgisini çeken nesnelere yer verilmemişse, kitap onun için ilginç olmayacaktır.

Bir resmi gösterirken ses çıkartırlar. Kitaba bakarken çıkardıkları anlamsız sesler vardır. Bu anlamsız seslere "kitap mırıldanmaları" denir. Henüz konuşmaya başlamamış bir çocuk okunan metni yetişkinle birlikte mırıldanabilir, anlamsız; ama gerçeğe benzer tonlamalı sesler çıkarabilir.

Bir yaşına yaklaşmış olan bebeklerin kitaplardaki nesne resimleri ve olaylarla ilgili konuştuklarını ve yetişkini dinlerken resimlere baktıkları görülebilir. Bazı bebekler kitaptaki nesnelerin sesleri çıkartıldığında (trenin düdüğü, ördeğin vak

vak sesi gibi) bu sesleri tekrar ederler ve nesnenin ismini söylemeye çalışırlar. Bu nedenle bebeğin yeni ve değişik sözcükler kullanabilmesi için onunla her fırsatta konuşulmalı, şarkı, tekerleme söylenmeli, resimli kitaplardan yararlanılmalı, yetişkinin yarattığı çocuğun ilgisini çekecek sesli, hareketli, oyunlu ve kısa öyküler anlatılmalıdır (Schizkedanz, 1992).

Bebek, ilgisini çeken bir kitabı yetişkinlere getirip okumalarını isteyebilir. Bir yaş çocukları için seçilecek kitaplarda sayfanın $\frac{3}{4}$ 'ü resim $\frac{1}{4}$ 'ü yazı olanlar yeğlenmelidir. Kahraman sayısı bir-ikiyi geçmemeli ve kahraman, özellik bakımından her sayfada aynı şekilde ve diğer resimlerden daha belirgin olmalıdır. Böylece, çocuğun resim ve metin arasındaki ilişkiyi daha kolay kurması sağlanabilir. Çocuk, bu yaşta, varlık ve nesnelerin seslerini taklit eder.

Her çocuğun yeteneği ve zekâ düzeyi farklı olmakla birlikte, bütün çocuklarda ortak olan özellikler de vardır. Söz gelimi, bebeklerin çevreye olan ilgileri, neredeyse evrenseldir. Bebekler, çevrelerini tanımak için görme, dokunma ve tatma duyularını kullanırlar.

3. 13.-18. aylardaki bebekler, resmi göstererek "Bu ne?" diye sorarlar ya da isimlendirilmesini istedikleri nesneyi soru tonunda belirtirler: "*Köpek?*", "*Kedi?*" gibi... 13. -18. aylar, bebekler için dilin yoğun olarak gelişmeye başladığı aylardır. Bebekler daha fazla sözcük söylemenin yanında, söylenenleri de daha fazla anlamaya başlarlar. Şarkılı ve sesli kitaplar kadar, tekrarlı şiirlerin olduğu kitaplarda bebeklerin ilgisini çeker. Çocuklar kitaptaki resimlere bakarak ve bu resimler hakkında soru sorarak uzun bir süre geçirebilirler. Artık resimleri anlatan metinler çocuğun ilgisini çeker. Resim ile yetişkinin okuduklarından duyduklarını ilişkilendirmeye çalışırlar.

Bebekler, çevrelerini tanımak için görme, dokunma ve tatma duyularını kullanırlar. Bebeklikten çocukluğa geçerken en önemli iki aşama "yürüme" ve "konuşma"dır. Yürüme, ortalama bir, anlamlı konuşma ise iki-üç yaşları arasında gerçekleşir. Çocukların kitaba ilgisi ise konuşmadan önce başlamaktadır. Bir buçuk yaşlarında çocuğun kitap sayfalarını çevirdiği, resimlerde tanıdığı kişi ve objeleri kendi dilinde ifade ettiği görülmektedir. O halde, çocuğu, bu ilk yaşlarından itibaren kitapla tanıştırmak, onu ilerde iyi bir okur yapmak için atılacak ilk adımdır (Şirin, 1994).

Kendisini dil yolu ile daha rahat ifade edebilir duruma gelmiş olan bebek, resimli kitaplardan okunan yaşadığı, bildiği olaylara dayanan basit hikâyelerden zevk alır. Okunan resimli kitaplardaki çok ince ayrıntıları ayırt edebilir. Yetişkinin okuduğu öyküleri büyük bir istekle dinler, artık çok sevdiği ve seçtiği kitapları vardır. Onu de defalarca dinlemek için ısrar eder.

4. 19.-24. aylar, dilin hızla geliştiği, birkaç kelimenin birleştirilerek iki üç sözcüklü cümlelerin kurulduğu önemli bir dönemdir. Çocuğun dünyaya olan ilgisinde de çok önemli gelişmeler olur. Bu dönemin sonunda, çocuğun sözel repertuarına "*Neden?*", "*Niçin?*" soruları eklenir. Çocukta hem fiziksel hem de psikolojik özerklik ortaya çıkmaya başlar.

Bu dönemde artık gerçek hikâyeler ilgi çekmeye başlar. Yetişkin, çocuğun ilgilerine, oyunlarına bakarak onun ilgilendiği konular hakkında ipuçları edinebilir. Bazı nesnelerin nasıl çalıştığı ya da bazı şeylerin nasıl olduklarını anlatan basit hikâyeler çocuğun "*Neden?*", "*Niçin?*" sorularına tatmin edici cevaplar vermeye yardım edebilir. Ama unutulmaması gereken bir nokta da yetişkinin veya kitabın cevapladığı her soru yeni bir "*Neden?*", "*Niçin?*" sorusunu doğuracaktır. Böylece çocuk hem konuşmayı, iletişimi devam ettirecek, hem de bilgi edinebilecektir.

Bu dönemde çocuklar, uyaklı (kafiyeli) ve tekrarlı kitaplardan çok hoşlanırlar. Ayrıca basit olayları sıraya koyma becerileri ve basit tahminler yapabilecekleri kitaplar da çocuklar için ilgi çekici olmaktadır. Bu dönemin sonunda sayfaları artık teker teker çeviren çocuk, beğenerek baktığı resimli kitaptaki ince ayrıntılara da dikkat eder (Yavuzer, 1998). Üç yaşa doğru hızlı bir dil gelişimi gösteren çocuğun kelime hazinesini zenginleştirmek, dil becerilerini arttırmak için yetişkinler, resimli hikâye kitaplarının yanı sıra çağdaş çocuk hikâyeleri anlatarak ve çocuğun da resimlere bakarak kendi hikâyesini anlatmasını destekleyerek ona yardımcı olabilirler.

25.-36. aylarda, kendisine bildiği kitapların okunmasını ister ve okudukça doğru bir şekilde metni hatırlarlar. Özellikle bu kitap, tahmin edilebilir bir konu ve olay içeriyorsa çocuğun okunan metne ilgisi artar (Tür, Turla, 1999:22-23).

2-3 yaşları arasındaki çocuklar için hazırlanmış kitaplarda genellikle hiç metin olmayıp, sadece çocuğun ilk tanıdığı cisimlere, hayvanlara, oyuncaklara ait,

çoğunlukla parlak renkli, kalın hatlı resimler vardır. Metin varsa bile çok kısa, genellikle birer sözcükten ibarettir (Güleç, Geçgel, 2000: 41).

Tekrarın küçük çocuklar üzerinde büyük bir tesiri olduğu, tecrübe ile ispatlanmıştır. Tekrarın sağladığı zevke gelince, bu da bir matematikçinin uzun bir denklemler zinciri vasıtasıyla bir problemi çözmesinden aldığı zevke pek benzer. Hikâyenin her olayı çocuk için kolay anlaşılır, fakat bütünü kavrayabilmek ona göre büyük bir başarıdır. İşte bu büyük başarı, bu yapabilmek inancıdır ki küçük çocukların ruhuna büyük bir haz verir (Emre, 2000: 21–30).

1–3 yaş döneminde kurulan çocuk-kitap ilişkisi, çocuğun yaşamının diğer evrelerinde kitapla kuracağı ilişkinin niteliğini de belirleyen ilk önemli etkinliktir. Çocuğun ileriki yaşlarda okuma alışkanlığı becerisini edinebilmesi için, okul öncesi dönemde kitaba olan ilgi ve sevgisini oluşturmaya yönelik çabalara ailenin de bilinçli katkılar vermesi gerekir. Kitap, bu dönemde çocuğun yaşamında bir oyun ve eğlence aracı olarak yer almalı; çocuğun çevresinde var olan nesnelerin hem tanıtılmasına hem de yenilerini ekleyerek çoğalmasına dilin ve resmin anlatım gücüyle katkı sağlamalıdır (Sever, 2003: 13).

5. Duyarlı bir ebeveyn veya öğretmen bebeği-çocuğu dikkatle gözleyerek, neler yapabildiğini, neleri yapmaktan hoşlandığını, deneyimlerini dikkate alarak ona uygun bir kitap seçip, uygun bir ortamda okuma becerisini destekleyip geliştirebilir (Tür, Turla,1999:23).

Bu dönemdeki çocuklara seslenen kitaplar, oyun gereksinimini karşılayan oyuncaklar gibidir. Kitaplar hem görsel hem de dilsel nitelikleriyle çocuğun oynama, eğlenme, görme, duyma, dokunma yoluyla tanıma ve keşfetme gereksinimlerini karşılar. Çocuğun ilgi ve beğenilerini kuşatabilen özellikleriyle de çocukla kitap arasında ilk iletişimi başlar.

Bu dönem, çocukların dil gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Kavramlarla içinde yaşadıkları çevreyi ve ilişkileri anlamlandırmak isterler. Kendilerini sözcüklerle anlatmanın sevincini yaşarlar. Bu dönemde çocuklar için, kitabın bilinen en temel işlevi, onların kavramsal gelişim sürecine, anlama ve anlatma becerisine katkı sağlamasıdır. Öğrenilen yeni kavramları adlandırma, bunlar arasında ilişkiler kurma gibi bilişsel süreçleri işler. Resmin estetik olanaklarıyla çocukları kitaba

çekebilen; dilsel yapıları ve çocuğa yönelik kurgularıyla onların dünyasına girmeyi başarabilen kitaplar, çocuklar için yazın dünyasının kapısını da aralamaya başlar (Sever, 2005:30).

1.2.3.2. 4 – 6 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir

Bu yaşlardaki çocuklar için hazırlanan kitapların konuları oldukça basittir. Ancak kitaplar öykü özelliği taşır.

Bu yaşlarda, metinlerin kendisi değil, metinlerin canlandırılmış biçimleri çocuğun ilgisini daha çok çeker. Çocuklar, iyi bir öyküyü, masalı dinlemek yerine, bu metinlerin sahnede canlandırılmasından, çizgi filme alınmasından, resimlerle anlatılmasından daha çok hoşlanırlar.

Küçük çocukların dikkat süreleri çok kısadır. Mizah anlayışları da çok somuttur. Hayal dünyası yakın çevresiyle sınırlıdır. Bencil bir yapıdadır. Dört yaşına kadar kendi kendisiyle oynar, fakat yakınında bir büyüğünün (anne, baba gibi) bulunmasını ister, ardından arkadaşlık arar. Mülkiyet duygusu kuvvetlidir; zamanla paylaşmayı öğrenir.

Bu dönem, masal ve öykü okuma/anlatma dönemidir. Bu dönemde resimli kitaplarla yapılan olumlu bir tanışma, kitap sevgisinin doğmasına, kitapların bir eğlence ve bilgi kaynağı olduğunun anlaşılmasına yardımcı olur.

Çocuklarla birlikte, onların ilgilerini çeken resimlerin gazete ve dergilerden kesilerek kitap oluşturulması, kendi yaptıkları resimlerin ve öykülerinin kitap biçimine getirilmesi gibi etkinlikler kitap sevgisini pekiştirirken, çocukların özgüvenlerinin de artmasına katkıda bulunur. Yıpranmış kitapların birlikte onarılması ya da yeni kitap durumuna getirilerek yeniden kullanılması çocuğun kitaba verilen değeri daha iyi anlamasına yardımcı olur.

Bu dönemde çocuklar, hep aynı kitabın okunmasını ya da öyküleştirmesini isteyebilir; hatta bunda ısrarcı olabilirler. Yetişkinler bu isteği her zaman yerine getirirlerse, bir süre sonra kitap, çocuğun ezberlediği bir metin durumuna gelerek birlikte tekrarlanan bir tören söylevine dönüşebilir. Böylece, asıl kazandırılması gereken, kitapların bir zenginlik kaynağı olduğu, onlardan yeni şeylerin öğrenileceği

bilgisi kazandırılmamış olur. Bunu önlemek için, bu tür istek ve ısrarları uygun şekilde geçiştirmeli, her gün, onu yeni bir kitapla tanıştırmaya çalışılmalı, gerektiğinde çocuğun istediği kitabı ödül olarak kullanarak arada sırada yeniden okunmalıdır.

Çocuğa okunacak kitabın daha önce çocuğa gösterilmemesi, öykü okuma saatinde oyunlaştırılarak ortaya çıkarılması (süslü paketlerden kitap çıkarma, sepetten-şapkadan kitap çıkarma gibi), çocukta sürpriz duygusu yaratır ve çocuğun ilgisini daha çok çeker.

“Bu dönem, ana dilin bir iletişim aracı olarak etkili bir biçimde kullanılmaya başlandığı bir dönemdir. Düşsel serüvenlerin çocuk gerçekliğiyle sürekli yan yana olduğu bu dönemde, bilmece, mani, tekerleme, şiir, öykü ve masallar çocuk dünyasında önemli bir işlevi yerine getirirler. Çocuğun dil ve gelişim düzeyine uygun anlatılar, onları yazınsal metinlerin anlam dünyasında kısa süreli gezintilere çıkarır, okul türü öğrenmeye isteklendirir.”(Sever, 2005:30).

1.2.3.3. 6 – 8 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir

Altı yaşından büyük çocuklar için hazırlanacak kitaplarda, çocuğun doğal yaşamı içinde karşılaşılabileceği tüm olaylar ve durumlar konu olarak seçilebilir.

Çocuğun bulunduğu yaşa göre ilgisini daha çok çeken ve onun gündemini oluşturan konulara ağırlık verilmelidir. Böylece daha sağlıklı bir çocuk-kitap ilişkisi sağlanabilir.

Çocuğun okula başlamasıyla arkadaşlık duygusu gelişir. Aile çevresinin yanında okul çevresi de etkili olmaya başlar. Okuma-yazma öğrenilmiş olmakla birlikte, dikkat süresi hâlâ kısadır. Hayal gücü geniş ve canlıdır; fakat kurduğu hayaller tanıdığı şeylere aittir.

Bu dönemde çocuklar, halk masallarından, gerçek ya da hayal üstüne kurulmuş doğa kitaplarından, kişilik verilmiş makinelere ait öykülerden, başka uluslardan çocukları konu alan metinlerden ve basit şiirlerden zevk alırlar.

Çocukta doğruluk, cesaret, hoşgörü, yardımseverlik gibi değerlerin yerleşmesine yardımcı olan, çocuğun yaratıcılık, düşsellik gibi yeteneklerini geliştiren, estetik beğeni temelini de oluşturan masallar bu dönem çocukları için son derece önemlidir.

1.2.3.4. 9 – 11 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir

Bu yaşlardaki çocuk; aileden, okuldan, çevreden birçok şeyi öğrenmiş, öğretim programlarında öngörülen yararlı alışkanlıkları kazanmıştır. Sosyal çevresi genişlemiştir.

9-11 yaş dönemi, çocukların arkadaşlıklarda kendi cinsini tercih etmeye başladığı çağlardır. Cinsiyet eğilimi baş göstermeye başlar Erkek çocukları spora eğilimli iken kız çocukları ev işleri ve giyim konusunda daha dikkatlidirler. Bu dönem hayal gücünün en geniş olduğu dönemdir. Gerçekleri bildikleri halde, düşsel öğeleri de aynı doğallıkla kabul edebilirler. Yani çelişkili bir dünyaları vardır.

Okudukları diğer türler arasında; günlük yaşamdan alınma gerçekçi öyküler, başka ülkeler ve ırkların gelenek ve göreneklerini anlatan metinler, basit makinelerin çalışmasını açıklayan kitaplar, fabllar, vahşi doğayla ilgili öyküler ve şiirler vardır.

“Bu dönemde çocuk-yazın ilişkisi çocuğun sezme, duyma, duyumsama yetilerini devindirir; duygu ve düşün evrenini zenginleştirir. Çocuklarda ana dile karşı bilinçli bir sevgi ve duyarlılığın oluşumuna katkı sağlar. Bu bağlam içinde düşünüldüğünde, çocuk yazını; erken çocukluk dönemiden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların anlama ve dil gelişim düzeylerine uygun olarak onların duygu ve düşünce dünyalarını, sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştirme, beğeni düzeylerini yükseltme sorumluluğu taşımalıdır.” (Sever, 2005:30).

1.2.3.5. 11 – 12 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir

Bu yaşlarda çocuklarda artık yavaş yavaş soyut düşünme dönemi ortaya çıkmaya başlamıştır. Ünlü eğitim bilimci Piaget bu durumu şöyle dile getirir: “Başlangıçtan on iki yaşlarına kadar somut düşünen çocuk, soyut düşünceye yaklaştığında karşısında sembollerle kurulu bir dünya bulur.” (Piaget, 2000:16).

Bu dönemde, kız ve erkek çocuk arasındaki ilgi farklılaşması iyice belirginleşmiştir. Erkek çocuk, sporla yakından ilgilidir, macera isteği de arttığından bol bol macera romanları okumaya başlar. Kız çocuk ise daha duygusal ve düşsel bir duyarlılıkla romantik olmuştur. Her iki grubun da sözcük ve kavram birikimleri oldukça gelişmiştir.

Bu yaştaki çocukların önemli veya önemsiz ayırımı yapmadan ellerine geçirdikleri her şeyi okudukları, yani okuma isteklerinin dorukta olduğu görülür. Bu bakımdan, ,tarih, biyografi, fantastik, hayvan öyküleri, efsaneler, doğa ve fen konularındaki kitapları okurlar. Ayrıca gülmek için de okurlar. Bu dönemde özellikle çizgi roman çok okunan bir türlerin başında gelmektedir.

Diğer taraftan soyut düşünme yetenekleri gelişmeye başladığından şiir metinleri de önemli olmaya başlamaktadır. Bu dönemde şiirdeki müzikaliteden şiirin anlam dünyasına geçiş de başlamış bulunmaktadır.

12.3.6. 13 – 15 Yaş Çocuğu İçin Kitap ve Şiir

Gençliğe geçiş zamanı olan bu süreç çocuklar için son derece önemli bir dönemdir. Çocuk, ya içine kapanmakta ya da isyankâr bir tutum sergilemektedir. Kimliğinin fark edilebilmesi, cinselliği fark etmenin şaşkınlığı, artık ‘birey’ olabilmenin acemiliği gibi duygular içindedir. Bu yaşlarda çocuk, ilkin örnek alacağı kahramanlar aramaktadır. Arayışlar içindeki çocuğa, bu dönemde biyografi türü kitaplar önerilmektedir (Akbayır, 2008: 18).

Erkek çocukları, sporun yanında fen kitaplarına ve makinelere (taşıtların, iletişim araçların, bilgisayarların nasıl yapılp, nasıl çalıştığı gibi) ilgi duyarlar.

Serüven romanları, sporla ilgili dergileri okurlar. Kız çocukları ise romantik metinleri, meslek öykülerini ve polisiye romanlarını sevmektedir.

Bu yaştaki çocuklar, tarihi romanlar, ince mizah içeren kitap ve dergilerden zevk almaktadır. Mizah dergilerinin ve bu dergilerde yazan-çizen kişilerin yayımladıkları kitapların okurları takipçileri genellikle çok bu yaş grubundandır. Anne-babalar, çocukların seçimine bu yaşlarda özellikle fazla müdahaleci olmamalıdır. Çünkü, çocuk/gençler bu yaşlarda, karşı çıkma ve bağımsız bireyler olarak kendini ifade edebilme yaşantısını yoğun bir biçimde yaşamaktadır. Aile, farklılıklara tahammül edebilmeyi çocuğa gösterebilmelidir. Soyut konulara eğilim döneminde, ailenin ya da öğretmenin beğenmediği/onaylamadığı kitaplar, çocuğa daha ilginç gelecektir. Çocuk/gençlerin ilgiler çok çeşitli, fakat kısa sürelidir.

Çocuk/gençte soyut düşünme yeteneği oldukça artmış, sembol ve imge dünyalarında gelişmiştir. Duygu dünyaları da gittikçe derinleşen ve zenginleşen çocuklarda şiire karşı belli bir eğilim ortaya çıkmaktadır. Çocuk gittikçe tekerleme ve halk öykülerinden uzaklaşmaktadır.

1.2.4. Çocuk-Şiir İlişkisi

1.2.4.1. Çocuk-Şiir İlişkisi

Şiir bir dilin en derin ve güzel yönlerinin ifade edildiği sanat ürünleridir. Şiir, bu açıdan çocuğun edebî ve estetik eğitiminin, duygu ve düşünce gelişiminin en önemli ögesidir (Sezer, 2000:647).

Şiir, duygusallık, hayal gücü, uyum ve ölçü gibi kendine özgü anlatım özellikleri olan bir edebiyat türüdür. Çocuğa anadilini sevdirmeye ve onun zenginliklerini tanıtmaya, duygu, düşünce ve izlenimlerin nasıl etkili bir biçimde anlatılabileceğini öğretmede de şiirlerin çok önemli işlevleri olduğu kabul edilmektedir.

Şiirsel metinler küçük yaşlardan başlayarak çocuğu ilgilendiren bir edebiyat türüdür. Ezgi ve ritim, şiire müziği andıran bir sanat değeri kazandırır. Çünkü müziğin çalınıp dinlenmesi gibi şiirin de dinlenen ve söylenen bir yönü vardır.

Tekerleme, bilmece, ninni ve atasözleri gibi folklor ürünlerindeki ezgi ve ritim onlara değer kazandırır. Bunlarda olduğu gibi, gerçek şiirde de ilk göze çarpan nitelik ezgi ve harekettir (Şirin, 1998: 33).

Çocuklar, hemen her yaşta şiirden hoşlanırlar. Okuma-öncesi döneminde kendilerine okunan seviyelerine uygun şiirleri dinlemekten ve daha ileri yaşlarda da anlamını tam olarak anlayamamaları bile müzikal değeri yüksek dizeleri ezbere söylemekten çok hoşlanırlar (Şirin, 1998:108). Çocukluk çağlarında şiir unsurları taşıyan, ritim bakımından zengin tekerlemelerin çocukların üzerinde etkisi büyüktür. Çocuklar okul çağında ruhsal ve zihinsel gelişmelerine uygun olarak lirik ve öğretici şiirlerden (didaktik) de hoşlanmaya başlarlar (Oğuzkan, 2000:251). Çocuk, diğer türlerde olduğu gibi şiirde de öncelikle dinleyici konumunda ve daha sonra katılımcıdır. Cansız varlıkların, olayların, insanların, duygulu, renkli ve etkili bir biçimde anlatıldığı şiirler her dönemde olduğu gibi okul öncesi dönemdeki çocukların da duygusal ihtiyaçlarına cevap verir ve onlara duygusal zenginlik kazandırır.

Çocuklar için seçilecek şiirlerin hayattan zevk alma, duygusal yaşantıyı zenginleştirme, görüş ufkunu genişletmede ve belli estetik değerlerin aktarılmasında etkili olduğu unutulmamalıdır. Sanattan hoşlanmanın temeli, estetik değer taşıyan şiirlerin kullanımı ile atılabilir. Ritim ve belli ses değerleri taşıyan şiirler çocukların estetik duygularını besler, ritim duygularını geliştirir; onlara düşünce zenginliği ve derinliği kazandırır.

1.2.4.2. Çocuk Şiirleri

Çocuk şiirlerinin belli kurallar çerçevesinde tasnif edilmesi mümkündür.

Tompkins, ilköğretim çağı çocuklarının okuyup yazabilecekleri beş ayrı şiir grubu üzerinde durmaktadır:

1. Formüle edici şiirler

- Arzuları dile getiren şiirler
- Beş duyu şiirleri
- Zıtlıkları dile getiren şiirler
- Renklerle ilgili şiirler
- Akrostiş
- Tanımlayıcı şiirler

2. Serbest tarz şiirler

Somut şiirler

3. Hece ve kelime hesabına dayalı şiirler

4. Uyaklı şiirler

5. Model şiirler

- Özür dilemeye dayalı şiirler
- Dua edici şiirler
- Övgüye dayalı şiirler
- Davet edici şiirler
- Öğüt vermeye dayalı şiirler
- Özentiye dayalı şiirler (Akyol, 2006: 123-

137).

1.2.5. Çocuğun Şiiri Sevme Nedenleri

1. Çocuklar, gelişimlerinin hemen her döneminde şiire karşı ilgi duyarlar. Küçük yaşlardan itibaren şiirdeki müziği, ritmi hissederler, bundan haz duyarlar. Şiirdeki ritim çocukları heyecanlandır. Önceleri ninnilerdeki ve küçük tekerlemelerdeki ritmin farkına varan çocuklar bir duygunun, bir düşüncenin anlatım biçimindeki güzellikleri görürler (Tür, Turla,1999: 23). .Değişik sözcük oyunları, iç ve dış uyaklar, ses tekrarları çocuğun ritim duygusunu besler. Başarılı bir şiirde müzikal öğeler öne çıkar.

2. Harfler, heceler, kelimeler çocuk şiirinde adeta dil oyununa dönüşmektedir. Oyun çağı çocuğuna seslenen şiir adeta kelime ve ses oyunudur. Özellikle tekerlemelerdeki ses oyunlarının kullanılması çocuğun her zaman hoşuna gider.

3. Şiirdeki ölçü, çocuklar için önemli olan ahenk duygusunu sağlamaktadır. Çocukların hoşlandıkları şiirler genellikle hareketli, ahenkli; ölçüsü ve uyağı olan şiirlerdir.

4. Çocuklar –kaynağı ne olursa olsun- uyum, kafiye, tekrar gibi ses ve hayale, sürprize ağırlık veren anlatım özelliklerinden dolayı tekerlemeleri dinlemekten ve ezberlemekten büyük zevk duyarlar (Oğuzkan, 2001:251).

5. Çocuklar, çok gelişmiş hayal dünyalarının benzerini şiirde de bulabilirler. Sözcükleri anlamsal açıdan zengin, kuvvetli, ahenkli, hayal gücüne, duygulara seslenen şiirler çocuğun dünyasına yakındır.

6. Çocuklar, değişik türden şiirlerin yardımıyla kişisel yaşantılarını, gözlemlerini, duygularını zenginleştirirler.

7. Çocuklar yakından tanıdıkları hayvanları –kuşları, balıkları- bitkileri ve değişik eşyaları anlatan şiirleri daima ilgiyle dinler veya okur. Çocuklar bu şiirlerde kendi yaşantısı ve hayal dünyası ile yakından ilgili, fakat kendilerinin dile getiremedikleri olayların tasvirini bulurlar. Sınırlı da olsa, kendi bilgi, görgü ve duyuları ile şiirlere konu olan varlıklar arasında kolaylıkla bir ilişki kurabilirler (Oğuzkan, 2001:251).

8. Çocuklar biçim olarak şiire ilgi duymazlar. Öncelikle onları ilgilendiren şiirin anlam boyutudur. Şiirde oyunu, masalı, çevresindeki varlıkların uyumunu bulmak isterler. Çocuklar için şiir yazarlar, çocukların kelimeye yüklediği söyleyişi öne çıkarmalıdır. Çocukça olanı ve sadeliği yakalamayı böylece başarır. Şiire ince mizahı, fanteziyi, oyunu katabilen şair, çocuğu şiire çekme başarısını yakalar (Şirin 1998:108).

1.2.6. Çocuğa Şiiri Sevdirmeye Yöntemleri

1. Çocuklara henüz küçük yaşlardan başlayarak şiir dinleme, şiir okuma ve şiir üzerinde tartışma alışkanlıklarının kazandırılması gerekmektedir. Bu alışkanlığı kazanan çocuk erken yaşta ulusal ve evrensel kültürün edebî ve estetik değerlerinden önemli bir bölümünü tanıma imkânı bulabilecektir. Böylece çocuk kendi ufkunu

genişletici, yaratıcı gücünü artırıcı, dil varlığını zenginleştirici bir dünyaya adımını atmış olur (Şirin,1998: 109).

2. Şiirlerin çocuklara nasıl sunulacağı oldukça önemli bir konudur. Yetişkinler tarafından okunan şiirdeki ritmin ve anlamın çocuğa hissettirilmesi gerekmektedir (ses ve ritim unsurları gibi). Bundan sonra uygun bir biçimde, şiir çocukla birlikte tekrar edilmelidir. Çocuklarda ezberleme hızlı olduğundan çoğu kez şiiri hemen ezberleyebilirler (Tür, Turla, 1999: 85–86). Ancak çocuklar, şiir ezberlemeleri konusunda zorlanmamalıdır. Şiiri ezberletmek için yapılan çok sık tekrar ya da zorlama çocuğu şiirden uzaklaştırabilmektedir Öğretmenin veya ebeveynin, çocukların yeteneklerini iyi tanıyarak şiir okuma-ezberleme etkinliklerini zevkli bir uğraş biçimine dönüştürmesi gerekmektedir.

Ezbere şiir okuma sırasında öğretmenlerin sert ve olumsuz bir tutum takınmaları çocuklarda şiir okumaya karşı bir korku yaratabilmektedir. Çocuk; şiiri ezberlenmesi zorunlu, sıkıcı bir etkinlik olarak algılayabilir.

3. Masal çağındaki çocuklar için şiir, masal dünyasının sembolleri ve masal dilinin zenginliklerinden beslenmelidir. Çocuk düşüncesinin en önemli yönü, çocuğun hayal kurarak gelişmesidir. Bu yönüyle çocuk şiirinde masal dünyası ve fantezi bulunmalıdır. Şiir ile masal yan yana yürüyen iki tür gibidir. Masalların olağanüstü dünyası çocuk şiirine kaynaklık eder. Çocuk bu yaşlarda, oyundan masala geçerken kendini masal kahramanı gibi hisseder.

4. Küçük çocuklara şiiri sevdirmek, müzik sevgisini aşlar gibi, onları düzeylerine uygun, zevk alacakları şiirlerle sık sık karşılaştırmakla mümkündür. Evde ve okulda dikkatle hazırlanmış bir çocuk şiirleri antolojisini karıştırmak, çocuk için hoşça geçirilen zamanlardan biri olabilir (Demiray, 1977: 36–39). Antolojilerin ilginç olmaları için, yaş grubunun, çocuğa görelilik ilkesinin ve estetik yaşantılar sunma gibi özelliklerin dikkate alınması gerekmektedir.

5. Çocuklar, kendi yaşantılarındaki konuların işlendiği şiirlerden daha çok hoşlanırlar. Aile yaşamı, doğa olayları, hayvanlar, cansız nesnelerle ilgili şiirler onlara oldukça ilgi çekici gelmektedir. Bayrak, vatan sevgisi gibi konularda, şiirin çocuk için soyut bir biçimde verilmemiş olması gerekir. Şiirin ne anlattığı ve

çocuğun o şiirden ne kadar anlam çıkarabileceği dikkate alınmalıdır. Bu sebeple çocuklar için seçilen şiirler çocuğun yaşantısı ile uygun olmalıdır.

6. İlköğretim birinci kademedeki öğrencilere, şiir analizi yaptırmak çok doğru bir yöntem değildir. Şiirlerle ilgili çözümleme denemeleri, çocukları şiiri sevmekten uzaklaştırabilir. Öncelikle çocuklara ilgi çekici, hoş ve zihinde kolayca canlandırılacak şiirler okunmalıdır.

Çocuklar kelimelerle farklı şekillerde oynamayı öğrenerek bir dizi tecrübe kazanırlar. Bunlardan bazıları şunlardır: Bilmeceler şiir öncesi üzerinde durulabilecek önemli yazılımlardır. Bilmeceler, kelimelerle resimler oluşturma, uyaklı yazılımlar oluşturma, karşılaştırmalar, aliterasyon (cümle başlangıcındaki ünsüzün diğer kelimelerde tekrar edilmesi), tekrarlar yapma ve akrostiştir (Akyol, 2006:121).

7. Öğretmenin veya ebeveynin güzel şiirleri yüksek sesle ve uygun bir biçimde okuması, radyo ve televizyonda yayımlanan ya da kasete, CD'ye alınmış şiirlerin dinletilmesi, çocukların kendi kendilerine şiir arayıp bulma merakının uyanmasına yardım etmektedir.

8. Çocuklar, zihinsel gelişimi itibari ile öncelikle somut olanı anlar. Çocuk şairi bu bilgiden hareketle onlara yönelik somut şiirler yazar. Yazılan şiirlerin hem eğitici, hem de öğretici olması istenir. Bir bakıma şiir, estetik bir gaye olmaktan uzaklaşıp onların anlayacağı düzeye indirilir. Bunlar yapılırken şiirin ruhu ile uyuşmayacak olan şu ödünler verilir:

- Şiir, şiir olmaktan çıkarılıp eğitici, öğretici bir metin durumuna getirilir.
- Sıkça kötü şiir örnekleri sunularak, çocuğun estetik beğeni düzeyi sekteye uğratılır.
- Önemli gün ve haftalarda okunan sıkıcı bir etkinliğe dönüştürülür (Solmaz, 2005: 147).

Oysa bu konuda hassas olunmalı şiir estetiği ile uyuşmayan kötü örneklerin çocuğa sunulmamasına dikkat edilmelidir.

1.3. DEĞER KAVRAMI VE PROGRAMDAKİ DEĞERLER

1.3.1. Değer Kavramı ve Aktarımı

Değer, iktisattan etiğe kadar birçok disiplin tarafından kullanılan oldukça geniş kavramdır. Köken itibari ile iktisattan etiğe geçmiştir (Kuçuradi, 2003: 38). İktisadi bir kavram olan değer, insan emeğinin ürünüyle, nesnelerle ve para ile ilgilidir (Özgen, 2005:6). Ancak bizim çalışmamıza konu olan değer kavramı iktisadi anlamdaki değerden bir hayli farklıdır. İktisadi anlamda değer bir emeğin veya bir malın fiyat olarak karşılığı anlamındadır. Fakat incelememize konu olan değer kavramı felsefi anlamda etiğin alanına giren veya sosyolojik anlamda toplumu bir arada tutan, gelecek kuşaklara aktarılan “moral” olarak niteleyebileceğimiz “değer” kavramıdır. Bu değer kavramına, iktisadi anlamda kullanılan değerden ayırmak için “değerler” de diyebiliriz. Daha da somutlaştırsak satılan bir malın değerinden (fiyatından) bahsedebiliriz. Ancak bu malın değerlerinden bahsedemeyiz. Örneğin bir kitabın fiyat olarak bir “değer”i vardır. Ancak bir de bunun ötesinde o kitabın başka bir “değer”inden bahsedebiliriz. O kitabı uzun zaman arayan bir insan için o kitaba, fiyatı (değeri) ile beraber her türlü maddi anlamdan öte “değer” biçilebilir. Bizim açıklamaya veya anlamlandırmaya çalıştığımız değer işte bu değerdir.

Moral anlamında kullandığımız bu değer göreceli bir kavramdır. Bir şeyin değeri, onun anlamı ya da önemi kişiden kişiye göre değişiklik gösterebilir. Değerlere ilişkin bir bildirimde bulunulmaz. Bütün değerlerin tasarısını kurmak, sonuçta da değerlere ilişkin kesin yargılarda bulunmak mümkün olmaz (Tepe, 2002:350).

Bizim çalışmamıza konu olan değer kavramı tanımlamaya çalıştığımız iktisadi değer kavramından farklı olarak, daha çok sosyologların, psikologların, eğitim bilimcilerin kullandığı anlamdadır. Moral anlamda kullandığımız değerler üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla yaşam felsefecileri ve sosyal bilimciler tarafından ortaya konmuşlardır. Bunun gerekçesi ise moral değerlerin insan davranışlarının açıklanmasında ve sosyal hayatın anlaşılmasında anahtar rolü olmasıdır.

Diğer taraftan değerler, son yıllarda eğitim bilimciler tarafından da oldukça geniş bir biçimde inceleme konusu olmaya başlamıştır. Çünkü durmaksızın değişen, gelişen, sınırları belirsizleşen dünyada değerler eğitimi önemli bir konu olmaya başlamıştır (Şen, 2007: 4).

Değer kavramı çok kısa biçimde belirli bir durumu veya oluşu diğerine tercih etmek olarak tanımlanabilir (Karatay, 2007). Değerler davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Sosyal bilimlere Znaniecki tarafından kazandırılan “değer” kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995: 83).

Değerler sosyolojik açıdan, kişiye ve gruba yararlı, istenilen ve beğenilen şeyler olarak tanımlanabilir. Buna göre değer olgunun kendinden çok ona transfer eden önemliliğidir (Şen, 2007:5).

Fichter, sosyal değerler incelenirken şu özelliklerin dikkate alınması gerektiğini söyler:

1. Bizzat bir değer olan nesnenin kendisi,
2. Nesnenin sosyal gereksinimlerini karşılama kapasitesi,
3. İnsanların bu nesneye fatura vermesi veya tatmin verme kapasitesinden dolayı takdir etmesi (Özensel, 2003: 225).

Psikolojik açıdan değerler incelendiğinde, değerler ile tutumların bir arada ele alındığı görülmektedir. Bazı sosyal psikologlar tutum ve değer kavramlarını birbirini yerine kullanmaktadır. Smith, Rosenberg, Bruner, White gibi psikologlar değerleri daha geniş, daha genel ve daha hiyerarşik olarak daha fazla önem taşıyan tutumlar olarak kabul ederler (Kağıtçıbaşı, 1981: 21).

İncelememize konu olan değer kavramı felsefe tarihinde öznelci ve nesnelci açıdan çok değişik biçimlerde ele alınmıştır. Esasen felsefe tarihini bir değerler tarihi olarak ele almak da mümkündür. Alman felsefeci W. Windelband bütün bir felsefe tarihini “değerler felsefesi” olarak görmektedir (Özensel, 2003: 218). Çevresini tanımaya çalışan ve belli bir toplumda o toplumun tarihi ve kültürel mirasın üzerine düşünen filozoflar öncelikle değer kavramı etrafında kendilerini ve toplumları anlamaya çalışırlar. Örneğin Sokrates, Atina’nın değerlerini kıyasıya eleştirmiştir.

Platon'un "Devlet"i bizzat değerler üzerine bina edilmiştir. Ünlü yaşam felsefecisi F. Nietzsche de esasen bir değer felsefecisi olarak ele alınabilir (Heidegger,2001: 27).

Felsefe tarihinde değerlerle birlikte ele alınan iki kavram vardır: iyi ve erdem. Birçok filozofa göre (Platon, Aristo, Kant, N. Hartman) "iyi" baş değer, diğer birçok filozofa göre ise "iyi" bir değer yargısı yüklemi olarak algılanır (Tepe, 2002: 348). İyi belirli özellikler taşıyan bir yaşam tarzının, istemenin, niyetlerin davranışların ve kişilerin niteliğidir (Kuçuradi, 2003: 91). Erdem ise bir şeyin gerçekleşmesinde öznenin belirli bir tarzda faaliyetlerle bakabilme kapasitesi, yetisi, yeterliliği olarak tanımlanabilir (Özlem, 2002: 309).

Değerler hakkında söylenenler şu şekilde özetlenebilir:

- İnancılar içeren ve dolayısıyla da aşkınlıklar taşıyan olgulardır.
- Fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirmelerine imkân verirler.
- Genelde ilgi gösterilen, arzu edilen şeylerdir.
- Her alanla ilgilidirler ama alanların kendine özgü değerleri vardır.
- Farklı kaynak ve içeriklere sahip olsalar da bir biçimde sosyaldirler.
- Değerler beşeri olayları belirleyicilik işlevine sahiptirler (Mengüşoğlu, 1983, akt. Aydın, 2003:122).

Bir toplumun yapısını o topluma ait değerlerin bütünü oluşturur. Toplamların yapı taşları olan bu değerler gelenekler çerçevesinde çok uzun zamanlarda oluşur. Herhangi bir toplumu diğerlerinden ayıran da esasen o topluma ait değer yargılarıdır. Toplumun kontrol mekanizmaları ve ödüllendirme araçlarının meşruiyeti de yine değerlerdir. Topluma ait değerler bireylerin üstündedir. Toplumda meydana gelecek değişiklikler yeni uyarlamalar o toplumun değer yargıları

çerçevesinde yapılmak zorundadır. Aksi halde yapılan değişiklikler istenilen sonuçları vermeyeceği gibi toplum düzeninde büyük sorunlar ortaya çıkaracaktır.

Toplum değerlerinin oluşmasında ve aktarımında aile en ön plandadır. Toplumu oluşturan bireyler başta dil olmak üzere hemen her türlü değer yargılarını aile düzeni içinde öğrenmeye başlarlar. Türk çocukları, ait oldukları toplumun değerlerini annesinden dinlediği ninnilerle, mânilerle; babasından dinlediği destanlarla; dedesinden, ninesinden dinlediği masallarla, hikâyelerle; sokakta arkadaşları ile oynadığı çocuk oyunları ile öğrenmeye baslar.

Aileden sonra değerlerin aktarıldığı en önemli kurum okuldur. Çünkü toplumun (milletin) örgütlenmiş bir ifadesi olan devlet eli ile yapılan okul eğitimi planlı, programlı eğitim ve öğretim süreçleri uygulamaktadır. Özellikle ulus devletlerin ortaya çıkmasından sonra yaygınlaşan örgün eğitim, toplumlara ve devletlere değer aktarımı açısından daha planlı ve örgütlü aktarım olanakları sağlamaktadır. Ülkemizde de zorunlu olarak uygulanan sekiz yıllık eğitim programları bu açıdan son derece önemli yapılanmalardır. Özellikle Türkçe derslerinin değer aktarımında çok özel bir yeri olduğu tartışılmaz.

Bir toplumun sahip olduğu en önemli değer şüphesiz dilidir. Ana dil eğitimi yalnızca bir dil eğitiminden öte anlamlar taşır. Dilini öğrenen çocuk aynı zamanda o dile ait kültür ve değerleri de öğrenmektedir. En önemli kültür ve değer aktarımcısı tabii ki çocuğun ana dilidir. Edebi eserler dilin özünü ve inceliklerini, estetik değerlerini ortaya çıkaran sanat eserleridir. Çocuk şiirleri bu bağlamda önümüze yeni imkânlar sunmaktadır. Bizim bu tezdeki amacımız da çocuk şiirleri vasıtası ile değerlerin öğretimi- aktarımıdır

1.3.2. Edebiyat ve Değerler

Edebi eserler değerler konusunda oldukça zengin ve iddialı metinlerdir (Sağlık, 2005:153). Edebi eserlerin yalnızca fikir ve estetikten ibaretmiş gibi görünmesinde felsefe ve sanatın görevlerini birbirlerinden ayırt edilememesi vardır. Genel kabuller çerçevesinde sanatsal yaratıma yalnızca estetik ve fikri bakımdan bakmak gibi birtakım yanlış veya eksik eleştiri kuramları mevcuttur. Çünkü herhangi

bir sanat eserini dayandığı değerleri bilmeden anlayamayız ve inceleyemeyiz (Wellek, Warren, 1983: 206).

İsmail Tunalı'ya göre insanlar estetik bir obje ile karşılaştıklarında sadece ilgi kurmak ile kalmazlar o objeye bir değer de yüklerler (Tunalı,1989: 131). Edebi eserlerde de durum aynı şekilde gerçekleşir. İsmail Tunalı edebi eserlerde bulunan değerleri şu ifadeler ile ortaya koymaktadır “bütün bu değerler, bilgi değeri (doğruluk); pratik/ekonomik değer (yararlı); ahlaki değer (iyi); estetik değer (güzel, hoş, yüce) diye ayrılabilir.” (Tunalı,1989:132). İsmail Tunalı'dan yola çıkarak bir edebi eserde bulabileceğimiz bu dört değeri daha yakından inceleyelim.

1.3.2.1. Ahlaki Değer

Ahlaki olarak nitelendirilen değerın ölçütü “iyi” şeklinde tanımlanmıştır. Bir edebî metin kendi sanatsal yaratımı içinde ahlakî (iyi) olana göndermeye sahiptir.

Edebî eserde bulunan ahlakî değerler esasen bir toplumun kabul ve retlerini ortaya koymaktadır. Ahlak bir toplumun geleneği içersinde kendini var kıldığı kurallar manzumesi olarak anlaşılmalıdır. Bir toplumu var eden kültürel ve geleneksel miras kültür taşıyıcıları tarafından gelecek nesillere aktarılır. Bu kültürel taşıyıcılar veya aktarıcılar musiki, mimari, edebiyat veya genel anlamda sanattır. İşte bir edebi eser de kendi içinden çıktığı dil ve kültürün, taşıyıcısı, aktarıcısı konumundadır. Bir millete ait dil varlığından ortaya çıkan edebi eser aynı zamanda o millete ait ahlaki değerlerin hem temsilcisi hem de aktarıcısıdır.

Çocuklar için yazılmış edebi eserlerde bu aktarım daha belirgindir. “Bu çerçevede, (çocuk) edebiyat(ın)dan beklenen iyi, güzel ve doğru olanı yansıtmaktır.” (Bilkan, 2005: 12).

1.3.2.2. Bilgisel Değer

Bir edebî metinde var olan değerlerden bir diğeri de bilgisel değerlerdir. Bu değeri doğru veya gerçek biçiminde de açıklayabiliriz. Bir edebî eser her ne kadar bilgi kaynağı olarak düşünülme de bu bağlamda özellikle sanata, edebiyata belirli işlerle yüklenmektedir (Sağlık, 2005:164). Yani bir edebi eserin mutlaka belirli bir

fikri, tematik yönü vardır. Bu fikri tematik yön çoğu zaman edebi metindeki bilgisel-ideolojik yönü temsil eder. Wellek-Warren'e göre "Edebiyattan sosyal konular hakkında bazı bilgile elde edilmesi mümkündür." (Wellek- Warren, 1983:136).

Diğer bir deyişle bir edebi eserden yaşanan toplum hayatı, toplum tarihi, teknik yaşantı hakkında bilgi edinmek çoğu zaman başvurulmuş bir yöntemdir. Örneğin Eski Yunan tarihi ve kültürü hakkında Homeros'un metinleri en önemli kaynaklardan biridir. Aynı şekilde Dede Korkut Hikâyeleri de eski Türk kültür tarihi açısından en önemli bilgil kaynaklardan biri olarak görülmektedir.

1.3.2.3. Pratik/Ekonomik Değer

Bir diğer değer eserin pratik/ekonomik değeridir. Bu değer üretilen sanat eserinin ne işe yarayacağı sorusunun cevabını teşkil etmektedir. Bir sanat eserinin yazarı için ne ifade ettiği, onun gözündeki değeri, "niçin yazdığı"na dair beklentileri bu değer alt yapısını oluşturur. Özellikle eserin niçin yazıldığı sorusu önemlidir. Bu sorunun her sanatçıya göre değişen cevabı vardır. Ayrıca eserin toplum için ne ifade ettiği de bu değer kapsamına girer.

1.3.2.4. Estetik Değer

Bir edebî eserde bulunması gereken en önemli değer şüphesiz estetik değerdir. Çünkü estetik değer olmayan bir metin edebiyat eseri sayılmaz. Bir edebî metindeki dil varlığının kullanım biçimi o metnin estetik yönünü ortaya koyar. Anlatılan fikir, duygu ya da olayda estetik yön aranmaz. Olayın veya düşüncenin-duygunun anlatım biçimi, eserin estetik boyutunu oluşturur. Estetik değer malzemenin "ne olduğunda değil nasıl olduğunda aranır." (Wellek- Warren,1983: 331).

Çocuklar için yazılmış edebî eserlerin en önemi boyutlarından biri de işte bu estetik yöndür. Ülkemizde eğitsel nedenlerle çoğu zaman göz ardı edilen estetik duyarlılık, çocuk edebiyatının değeri anlaşıldıkça önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Son dönem çocuk edebiyatçılarımız, eserlerindeki estetik duyarlılığı önemli bir sorun olarak görmekte ve estetik kaygıyı ürünlerine yansıtmaktadır.

Burada çocuğun estetik gelişimi açısından çocuk şiirinin çok önemli bir yeri olduğunu vurgulamamız gerekmektedir. Çünkü bu ürünler vasıtası ile çocuktaki güzellik duygusu artmaktadır (Şimşek, 2005: 219).

1.3.3. Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında Değerler

“1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları:

“1. Genel Amaçlar

Madde 2.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk Millîyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.”

Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına bakıldığında belirlenen değerlerin öğrenciye aktarılması amaçlanmaktadır. İlköğretim çağına yönelik olan bu amaçlar kişisel, insan ilişkileri, ekonomik/kültürel hayat ve toplum hayatı bakımından çok genel bir bakış açısı sunmuştur.

Türk Millî Eğitiminin genel amaçları pratikte öğretim programları yolu ile özelleştirilir. Okulda öğrencilere kazandırılması gereken değerlerin neler olduğu, nasıl ve niçin öğretilmesi gerektiği sorularına cevapları öğretim programları yoluyla verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda biz de tez konumuz çerçevesinde Türkçe programındaki kazandırılması gereken değerleri tespit etmeye çalışacağız.

1.3.4. Türkçe(6,7,8. Sınıflar) programındaki değerler

Bakanlığın hazırladığı İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında değerlerin öğretimi ile ilgili bilgi ya da Türkçe dersinde verilmesi gereken değerlerin neler olduğuna ilişkin bir açıklamaya açık bir biçimde yer verilmemiştir.

Programındaki Temel Yaklaşımlar bölümünde değerlerle ilgili geçen ifadeler şunlardır:

“Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık haline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.”

İlköğretim Türkçe dersi(6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında değerlerle ilgili olarak Genel Amaçları arasında:

“9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11.Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır,” ifadeleri geçmektedir.

“Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında metinlerin özellikleri belirtilirken metinlerde yer verilmesi gereken değerler genel olarak ifade edilmiştir. Bunlar:

“Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Metinlerde siyasi kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.”

“Dinlenecek/izlenecek materyallerin içerisinde bulunması gereken özellikler” başlığı altında verilen maddeler arasında değerlerle ilgili olan ifadeler şu şekilde vurgulanmıştır:

“Millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

İnsan hak ve özgürlüklerine, insani değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.”

Programda etkinlik örneklerinde kullanılan metinler aracılığı ile kişisel ve sosyal değerlere önem verme üzerinde durulmuştur.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında temel dil becerilerine ait kazanımlar listesinde değerlerle ilgili kazanımların sınırlı da olsa var olduğu görülmüştür.

Okuma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerlerle ilgili olan kazanımlar:

“Millî ve evrensel kültür değerlerini fark eder. Okuduğu metindeki millî ve evrensel kültür değerlerinin hayatla ilişkisini sorgular.”

Dinleme becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar:

“ Dinlediklerinde/izlediklerinde millî ve evrensel değerleri fark eder. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen millî ve evrensel değerlerin hayatla ilişkisini sorgular.”

Konuşma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar:

“Konuşmasını bilimsel verilere dayandırır. Konuşmasında nezaket kurallarına uyar. Söylediklerinin sorumluluğunu taşır. Konuşması ile ilgili eleştirileri hoşgörü ile karşılar, düzeltir. Yaşadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur.”

Yazma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanım:

“Yaşadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur.”

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında “Temalar/Ana Tema/ Alt Tema” bölümünde kazandırılması gereken değerler açık bir biçimde ifade edilmiştir. Sevgi, Millî Kültür, Toplum Hayatı İletişim, Kişisel İletişim, Alışkanlıklar Doğa ve Evren, Kavram ve Çağırışım, Hak ve Özgürlükler ana temalarında değerler alt tema olarak verilmiştir. Bu alt temalarda kazandırılması

gereken davranışlar tablo biçiminde sunulmuştur: İnsan Sevgisi, Aile Sevgisi, Millet Sevgisi, Dostluk, Yardımlaşma, İnsan hakları, Hayvan Sevgisi, Doğa ve Çevre duyarlılığı, Dayanışma, Yardımlaşma, Küreselleşme, Uluslararası İletişim, İyi Alışkanlıklar, Estetik Zevk.

Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere programda değerler yer almış fakat bu değerler programın genel amaçları bölümünde genel anlamı itibari ile örtük bir şekilde bırakılmıştır. Söz konusu değerler kazanımlar bölümünde ve temalar şemasında açık bir biçimde yer almıştır

1.4. PROBLEM CÜMLESİ

Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinin, Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçlarında ve Türkçe Ders Programında aktarılması istenen değerler açısından incelenmesi.

1.4.1. Alt Problemler

1. Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçlarında ve Türkçe Ders Programında aktarılması istenen değerler nelerdir?
2. Gökhan Akçiçek' in şiirlerinde aktarılan değerler nelerdir?
3. Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerindeki değerlerle, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarında ve Türkçe Ders Programında aktarılması istenen değerler örtüşmekte midir?

1.5. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinden hareketle çocuk şiirlerinin değer aktarımı açısından uygun olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır.

1.6. Araştırmanın Önemi

Değer eğitiminin milletlerin var olma ve geleceği planlama davasında ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştık. Değerler milletlerin en önemli nitelikleridir.

Çocukların hem değerlerimizi öğrenmeleri hem de dilin zenginliğini ve estetiğini kazanmaları açısından çocuk edebiyatı ürünleri son derece önemli materyallerdir. Bu metinlerin amaçlarına uygun olup olmadığını denetlemek de zaruri bir durumdur.

1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırmada Gökhan Akçiçek'in **Bulutlar Örtmese Güneşi, Bülbül Deresi Şiirleri ve Çocuklara Ölüm Yakışmaz** adlarını taşıyan üç şiir kitabı incelenmiştir. Bu kitapların incelenme sebebi:

Bu kitapların Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda okunmasının tavsiye edilmiş olması.

2. Araştırmada Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçlarında ve Türkçe Ders Programında aktarılması istenen değerler incelenmiştir.

3. Araştırmada ilköğretim çağındaki (6,7,8. sınıf) kız ve erkek çocukların ilgi alanları dikkate alınmıştır.

1.8. İlgili Araştırmalar

Şen, Ülker. “Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Ankara: 2007.

Özgen, Sezer. “İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, 2005

Karatay, Halit. “Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri,” **Uluslararası Asya ve Afrika Çalışmaları Kongresi**, Ankara:2007

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada genel tarama modeli uygulanacaktır.

Araştırmada, tespit edilen değerler tablosu Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerine uygulanacaktır.

2.2.Kapsam ve Sınırlılıklar

2.2.1.Evren

Araştırmanın evreni Gökhan Akçiçek'in çocuklar için yazmış olduğu üç çocuk şiir kitabıdır.

2.2.2. Örneklem

Gökhan Akçiçek'in çocuklar için yazmış olduğu üç çocuk şiir kitabı ile sınırlıdır.

2.3. Verilerin Toplanması

Gökhan Akçiçek'in tüm kitapları bir araya getirilmiştir. Yazarın Millî Eğitim Bakanlığınca tavsiye edilen üç adet şiir kitabı incelenmeye alınmıştır.

Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçlarında ve Türkçe Ders Programında aktarılması istenen değerler tespit edilmiş, bu üç eserdeki yüz elliye yakın şiirde bu değerlerin işlenme sıklıkları taranarak fişlenmiş, aynı zamanda değerler eğitimi ile ilgili kaynak taraması yapılmıştır

2.4. Verilerin Çözümleme Teknikleri

Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçlarında ve Türkçe Ders Programı doğrultusunda tespit edilen değerlerin işlenme sıklıkları Excel programında tespit edilmiş, ardından değerlerin nitel sonuçları yorumlanmıştır.

Bir Karıncaya Şiir	23	Çalışkanlık, Hayvan
Karıncama Şemsiye	24	Fedakârlık, duyarlılık, hayvan
Alfabem Gül Kokulu	25	Eğitim, estetik
Güneşe Çağrı	26	Doğa güzellikleri,
Bir Çiçeği Sevmek	27	Dinî değer, Doğa güzellikleri
Kuşları Kardeş Bildim	28	Paylaşma, aile birliği, hayvan
Mavi Olsun Kargalar	29	Doğa güzellikleri, estetik
Güvercinli Şiir	30	Doğa güzellikleri, estetik
Yüreğimde Bir Akça Kuş	31	Aile,
Kurbağamın Uçurtması	32	Fedakârlık, Hayvan
Yüreğim Yüreğinde	33	Aile,
Bir Irmağı Anlatmak	4	Doğa Duyarlılık
Kelebekler Süslüyor Yüreğimi	35	Aile birliği,
Gömleğimin Cebi	36	Dinî değerler, aile sevgisi
Mavi Rüya	37	Doğa sevgisi
Yüreğimde Uçsun Kuşlar	38	Doğa güzellikleri, estetik
Anneler Günü	39	Aile
Alın Götürün Beni Kuşlar	40	Doğa güzellikleri
Bütün Kuşların Evi	41	Fedakârlık, uyarlılık, hayvan
Süsleyin O Şafağı	45	Evrensellik
Afganistanlı Çocuk İçin	46	Barış
Kızıl Derili Çocuğun Türküsü	47	Evrensellik,
İnce Hesap	48	Barış,
Çocuklar Kuşlar ve Afrika	49	Evrensellik,

Afrikalı Çocuğa Şiir	50	Evrensellik, dini değer
Filistinli Çocuklara Birinci Şiir	51	Evrensellik
Filistinli Çocuklara İkinci Şiir	52	Barış, vatan sevgisi
Filistinli Çocuklar Üçüncü Şiir	53	Vatan sevgisi, barış
Halepçeli Bir Bebek	54	Barış
Kıbrıslı Çocuklar İçin	56	Millî birlik, barış
Melal'in Söyledikleri	57	Fedakârlık, duyarlılık
Altı Bin Kır Çiçeği	58	Barış, duyarlılık
Çin'den Uçurtma Bekledim	59	Evrensellik, estetik
Bir Eskimo Çocuğuna Birinci Şiir	60	Evrensellik, kardeşlik
Bir Eskimo Çocuğuna İkinci Şiir	61	Evrensellik
Çernobil Çocukları İçin Şarkı	62	Evrensellik
Çernobil Çocuklarına Son Şarkı	63	Evrensellik
Arabistanlı Çocuğa Şiir	64	Evrensellik,
Yunanistan Çocuklarına Şiir	65	Evrensellik
Alucralı Bir Çocuğun Şiiri	66	Millî birlik, doğa güzelliği
Şebinkarahisarlı Çocuk İçin	67	Millî birlik, doğa güzelliği
Erzincanlı Çocuk İçin	68	Duyarlılık
Zonguldaklı Çocuğa Birinci Şiir	69	Aile sevgisi, duyarlılık
Zonguldaklı Çocuğa İkinci Şiir	70	Aile birliği, duyarlılık
Zonguldaklı Çocuğa Üçüncü şiir	71	Aile, çalışma, duyarlılık
Arife Zarifoğlu'nun Şiiri	72	Aile
Güvercinler Gibi	73	Birliktelik, doğa
Veda	74	Millî değerler,
Ayçiçekleri Yüzümüz	75	Doğa güzellikleri, duyarlılık
Gümüş Dere	79	
Gökyüzü Bizim Olsun	80	
Masalistan	82	Aile birliği

3.1.2. II Kitap: Bülbül Deresi Şiirleri

Tablo -2 de Şairin “Bülbül Deresi Şiirleri” adlı kitabında bulunan değerler verilmiştir

ŞİİR ADI	SAYFA NO	DEğERLER
Şiir Başladı	9	Estetik,
Kırlangıçları Beklemek	10	Doğa güzellikleri, Hayvan
Denizleri Sevmek	11	Doğal güzellikler
Yolculuk	12	Dini değerler, doğa güzellikleri, aile
Deniz Kaçağı	13	Temizlik
Kurbağamın Şarkısı	14	Hayvan sevgisi,
Son	15	Arkadaşlık,
G�ller İçinde	16	Dini değer, hayvan sevgisi, estetik
Büyüyen ocuk	17	Sağlıklı olma,
Eski Bir Şarkı	18	Doğa güzellikleri
Dua	20	Dini değer, hayvan sevgisi
Uurtmalı Şiir	21	
Gökyüzünü Sevmek	22	Dini değerler, hayvan sevgisi
Şarkılar İçinde	23	Doğa güzellikleri
Sinderella’yı Sevmek	24	Evrensellik
Karanfiller ve Annem	25	Aile sevgisi
Gökyüzüne Yakın	29	Teknoloji sevgisi
Elveda Güvercinler	30	Doğa sevgisi
Mutsuz ocuk	31	Doğa sevgisi
Giden ocuğun Şarkısı	32	Doğa sevgisi,
Mavi G�z�l� Nina	35	Evrensellik, estetik, arkadaşlık
Edin’i Unutmayacağım	36	Arkadaşlık,
Kuş Resimli Kazak	37	Barış, estetik
Siz iekler Toplayın	38	Barış,
Güvercinlere Sığınmak	39	Barış
Őarkılarımızla Gelin	40	Barış,
Sevgi Bir Kuştur	43	Duyarlılık

Denizlere Söylenen Şarkı	44	Doğa sevgisi,
Kuşlar Gibi Uyumak	45	Aile sevgisi
Çiçekler Gibi Uyumak	46	Aile sevgisi
Gül Getirin Yanınızda	47	Paylaşma, Aile birliği
Muhammed El-Gul İçin	51	Barış
Filistinli Bir Çocuğun Sabah Şarkısı	52	Barış
Somalili Çocuk İçin	53	Evrensellik, duyarlılık
Nur Muhammed'in Şiiri	54	Evrensellik, duyarlılık
Eksilen Gül	55	Barış
Çeçenistan Çocukları İçin	56	Barış, aile
Şarkımızın Başladığı Yer	57	Doğa güzellikleri, sağlıklı olma
Ninni Söyle Çiçeklere	58	Aile, estetik
Karanfil Göndereceğim	59	Arkadaşlık
Kumlara Çizilen Resim	60	Estetik (resim)
Kuşlarım Uçunca	61	Doğa güzellikleri
Şarkı Öğreten Okul	62	Eğitim,
Yağmurlu Kente Yolculuk	63	Doğa güzellikleri
Beklenen Çocuklar	64	Sağlıklı olma, doğa güzellikleri
Rüzgârlara Verilen Şarkı	65	Barış
Çiçeklerle Örtün Bizi	66	Evrensellik
Buruk Teselli	67	Barış
Son Dilek	68	Barış
Tuğçe Erarslan'ın Şiiri	69	Aile
Ash Güler'in Şiiri	70	Aile
Ay Girecek Sevgi Burcuna	71	Aile

3.1.3. III. Kitap: Çocuklara Ölüm Yakışmaz

Tablo–3 de şairin “Çocuklara Ölüm Yakışmaz” adlı kitabındaki şiirler incelenmiştir

ŞİİR ADI	SAYFA NO	DEĞERLER
Bir Çiçeği Taşımak	3	Duyarlılık
Hayat Kaldığı Yerden Başlıyor	4	Aile
Bir Çiçeğe Ağlamak	6	Aile
Gülistan	7	Aile,
Öyküsüz Kelebek	11	Barış, doğa
Çocuklara Ölüm Yakışmaz	12	Aile,
Kar Çocuklarının Şiiri	14	Duyarlılık
Annesine Benzeyen Çocukların Şiiri	16	Barış,
Beklenen Çocuklar	17	Barış
Derabe Berba	18	
İki Milyon Çocuk İçin Birinci Şiir	19	Barış
İki Milyon Çocuk İçin İkinci Şiir	20	Barış, duyarlılık
Ömrü Cebinde Çocuk	21	Duyarlılık
Sessiz Bekleyiş	22	Aile
Katya Guberman İçin	23	Evrensellik
Afgan Çocuklarına Mayın Dersleri 1	24	Barış
Afgan Çocuklarına Mayın Dersleri 2	24	Barış,
İşaretli Çocuk	25	Barış,
Gökyüzüne Şarkı	29	Doğa sevgisi,
Öpülmek Arzusu	30	Aile
Ayşen Başaran’a İkinci Şiir	31	Aile
Solan Güne Şarkı	32	Doğa güzellikleri,
Çobanın Şarkısı	33	Doğa sevgisi,
Kırmızı Işık Çocuklarının Şiiri	34	Duyarlılık

Gözlüklü Çocuğun Şiir	35	Çalışma
Kardan adam üşümez	36	
Evcilik Oynayan Bir Kızın Şiiri	37	Aile birliği
Babama Şarkı	38	Aile birliği
Madalyasız Olmak	39	Barış
Gökyüzünü İsteyen Çocuk	40	Doğa güzellikleri

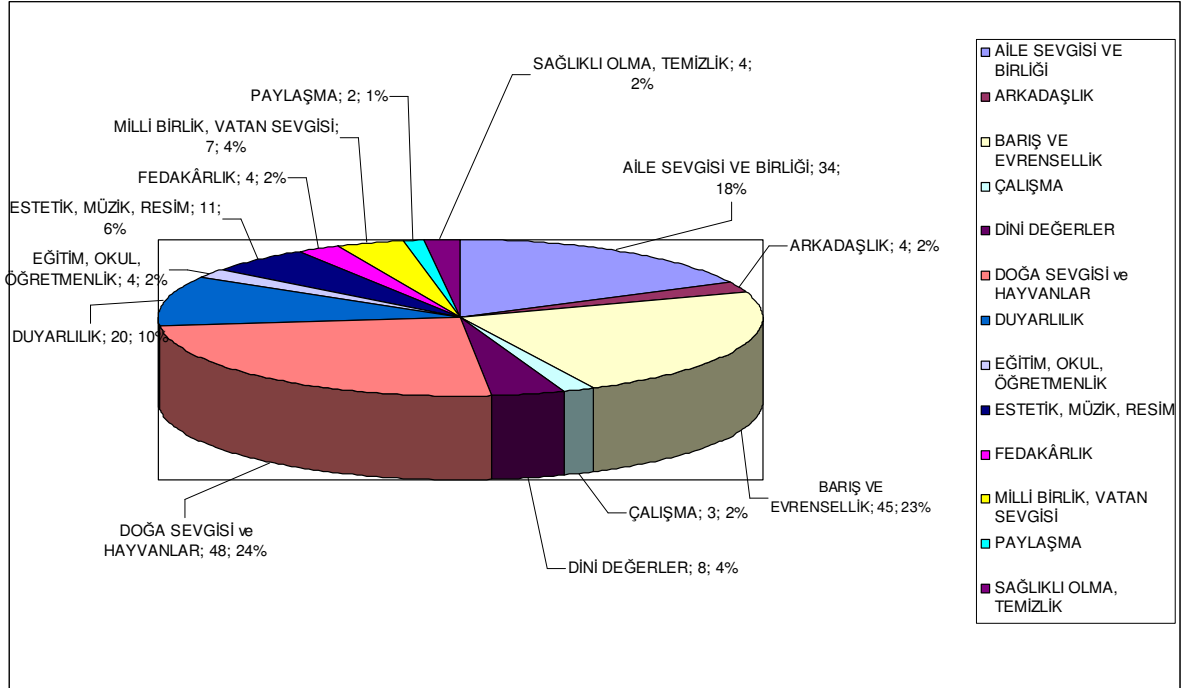
3. 2. Şiirlerdeki Değerlerin İşlenme Sıklıkları ve Yüzde Oranları

Bu alt bölümde Gökhan Akçiçek'in bütün şiirlerindeki değerlerin işlenme sıklıkları ve değerlerin yüzdelik oranları tablolar halinde gösterilecektir

Tablo 4: Bütün kitaplardaki değerlerin işlenme sıklıkları ve yüzdelik oranları

	DEĞER	İŞLENME SIKLIĞI	YÜZDE
1	Aile sevgisi ve Birliği	34	%18
2	Arkadaşlık	4	%2
3	Barış ve Evrensellik	27+18	%23
4	Çalışma	3	%2
5	Dini değerler	8	%4
6	Doğa sevgisi ve Hayvanlar	38+10	%24
7	Duyarlılık	20	%10
8	Eğitim	4	%2
9	Estetik	11	%6
10	Fedakârlık	4	%2
11	Millî birlik, Vatan sevgisi	5+2	%4
12	Paylaşma	2	%1
13	Sağlıklı olma, Temizlik	4	%2

Tablo 5: Değerlerin yüzdelik oranları

3.3. Gökhan Akçiçek'in Çocuk Şiirlerinde Bulunan Değerler ve Yorumlar

Bu bölümde yukarıdaki tabloda gösterilen değerlerin geçtiği metinler verilecek, her bir değer belli bölüm başlıkları ile sunulacak, ayrıca bölüm başlarında değerlerle ilgili yorum ve düşünceler belirtilecektir. Değerler alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir.

3.3.1. Aile Sevgisi ve Birliği

Programda açık bir biçimde dile getirilen aile ile ilgili değerlerin Gökhan Akçiçek'in her üç kitabında da önemli bir yer tuttuğu bulgulanmıştır. Aile ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı 34 iken bütün şiirlerdeki oranı %18 dir. Akçiçek'in çocuk şiirlerinin büyük bir bölümünde ailenin çok önemli bir yeri vardır. Şiirlere yakından bakıldığında esasen şiirlerin anne, baba ve çocuk üzerine kurulduğu görülür. Doğa güzellikleri ile birlikte aile, şairin bütün şiirlerinin genel çerçevesini oluşturur.

Şairimiz bilindiği kadarı ile babasını erken yaşlarda kaybetmiştir. Buna bağlı olarak baba uzakta, erişilmesi güç bir konumda ve her zaman bir özlem nesnesidir. Anne kavramı daha yakın ve şiirlerin genel çerçevesine oturmuş durumdadır. Anne çocuğun her şeyi, çocuk da annenin en yakınıdır. Şiirlerin genel havasında aile birli ve sevgi ön plandadır. Aileye yer yer nine ve dede de katılır. Nine ve dede geleneksel dünyayı temsil edecek mecaz ve kavramları kullanmakta, çocuğun geçmişe ve geleneksel değerlere açılış kapısı konumunda olmaktadır.

Aile sevgisi ve birliği ile ilgili değerlerin vurgulandığı şiir örnekleri:

*“Yüreği gün ışığı anneler
Müjdeler olsun
Koklanmamış şafaklar
Getirdim size
Çocuk sesleri getirdim sonra
Cıvı cıvı okul bahçelerinden
Alın takıverin
Saçınızın her bir teline” (BÖG s.13)*

*“Bir sabah babacığım
Bir sabah
Yağmurları, gülleri ve denizi
Başucuna bırakacağım.” (BÖG s.15)*

*“Ben uyurken
Her gece
Eğilip öper
Yanaklarımdan
Aydede.
Mavi rüyalar
Bırakır başucuma.
Ay yanaklı kızım diye sever
Beni annem*

Uyanınca.” (BÖG s.18)

“ ...

Unutursam,

Sen hatırlat anne

Ve bekle bizi.

Gözlerin okyanus rengi

Kuşlarla

Alıp getireceğim sana

O çiçeği.” (BÖG s.19)

“Bir dilim ekmek verdi

Annem bana,

Gidip kuşlarla bölüştüm;

Kuşları kardeş bildim.

Bir bayram günü

Balon aldı

Babam bana,

Koşup bulutlarla oynadım;

Bulutları arkadaş bildim.

Masal anlattı

Ninem bana,

Şehzadesi mor perçemli;

Oturup Aydede’yle dinlendim;

Aydede’yi sırdaş bildim.” (BÖG s.28)

“Yüreğimde bir ağaç,

Sen gülünce

Çiçeklenir;

*Ağlayınca inan yavrum,
Dallarında bir akça kuş
İki gözü iki nehir” (BÖG s.31)*

*“Kardeş yağmurlar yağıyor yeryüzüne,
Kardeş çiçekler gülümsüyor dağlarda
Ve kardeş kuşlar
Gülümseyen çiçekleri öpüyor usulca;
Ey anneciğim,
Yüreğim yüreğinde uyuyunca.” (BÖG s.33)*

*“Başımı bir omza yaslayıp
Uyuyorum;
Yüreği karanfiller ülkesi
Annemin omzuna.
Çiçeklerle dolu bir bahçe
Açılıyor önümde,
Çiçekler topluyorum.*

*Başımı bir omza yaslayıp
Susuyorum;
Yüreğimde güvercinler uçuran
Babamın omzuna.
Kuşlar kanatlarını
Güneşe açıyor,
Kuşları seyrediyorum.*

*Başımı bir omza yaslayıp
Gülümsüyorum;
Avuçları hep göğşe açık
Nur yüzlü ninemin omzuna*

*Sıcacık bir el sarıyor beni,
Ve kelebekler süslüyor
Yüreğimi(BÖG s.33)*

*“Anneciğim,
Bir gömlek dik bana
Babamın eski gömleklerinden
Bir de cep yap göğsüne,
Elifbama ve babamın resmini
Hep göğsümde taşamam için.” (BÖG s.36)*

*“.....
Yarın anneler günü
Annelerimizi
Menekşelerle uyandıracağız,
Çok şaşıracaklar doğrusu.” (BÖG s.39)*

*“Kucağında çiçekler büyütüyor
Şimdi babam
Elleri, yüzleri, saçları
Kömür ve toprakla doldu.*

*Çok yağmur yağdı bu kış
Bahar geldiğinde kırlarda
Çiçekler toplayacağım,
Ve hepsini doya doya
Koklayacağım
Belki duyarım diye
Dokusunu babamın.” (BÖG s.69)*

“İki kere öp

*Beni anne.
 Bir kendinin,
 Bir babamın
 Yerine.” (BÖG s.70)*

*“Babam ekmek kazanmaya gitti
 Bize.
 Ve bir daha dönmedi
 Babamın yolunu gözlüyorum
 Sabah akşam gelmiyor.
 Anne,
 Çok mu uzun sürüyor
 Bir ekmeği kazanmak.” (BÖG s.71)*

*“Babacığım,
 Kimselere öptürmüyorum
 Yüzümü
 Silinir diye,
 Öptüğün yerler.” (BÖG s.72)*

*“Ey benim şeker dedem,
 Bir masal anlat bana
 Ninem ninniler söylesin
 Uyuyayım kana kana.” (BÖG s.82)*

*“.....
 Kuşanıp gideceğiz
 Bir sabah
 İlk ışıklarını güneşin*

Gideceğiz mis kokulu kırlara
Sana kuş sesleri
Anneme çiçekler...” (BDŞ s.12)

“Anneciğim
Çiçekler getireceğim sana
Sen uyurken bir sabah
Karanfiller takacağım
Saçlarına usulca
Ve karanfiller dökülecek
Saçlarından yüzüme
Sen eğilip öptüğünde
Alnımı.” (BDŞ s.25)

“Babacığim,
Sana sarılıp
Bir kuş gibi:
Uyuyacağım.
Kanatları yorulmuş
Bir kuş gibi
Göğsünün
Güneşli kırlarında.” (BDŞ s.45)

“Anneciğim,

Sana da sarılıp
Bir çiçek gibi
Uyuyacağım.
Yüreği kanayan
Bir gül tomurcuğu gibi,
Göğsünün
İlkyaz bahçelerinde.” (BDŞ s.46)

“ ...

Benim adım Mevlüt
Hiç görmedim babamı
Siz gördünüz mü abiler
Asılı kaldı yıllardır
Kundağında ninniler

Benim adım Ümmühan
"Kızıma iyi bakın" olmuş
Son sözleri annemin
Saçlarından üç tel
Saklamışlar bana
Kınası soldu elimin.

.....

Benim adım Elif
Dün gece bir rüya gördüm
Kucağındaydım annemin

*Kuşlar geçti yanımızdan
Çiğdem kokuyordu ellerim
.....” (BDŞ s.47)*

*“Bu gidişinde
Ağlamadık ardından
Babacığım
Sadece
Dağlara bakıp
Gülümsedik annemle,
Ve bir gül açtı
Peşinden babacığım
Şafak sökerken
Sessizce...” (BDŞ s.56)*

*“Anneciğim,
Çiçekler büyüt saksılarda
Mavi, mor, sarı çiçekler
Her sabah sevgiyle
Su ver onlara
Masal anlat
Ninni söyle.” (BDŞ s.*

*“Nasıl olsa bir gün
Anlatırım sana*

Sevgimi anne

Sözcüklerle olmasa bile

Anlarsın biliyorum

.....

O zaman anlarsın

Nasıl sevdiğini

Yağmur yüzü

Bir kızın

Annesini.” (BDŞ s.69)

“Çiçekler topluyorum kırlardan

Kucak kucak çiçekler

Babacığım

Götürüp denizlere bırakıyorum

Çiçeklerle doluyor kumsallar...

İsmi kumlara yazıyorum

Bir de kalp çiziyorum

Yanına kocaman

Kuşlar sana söylüyordur

Bütün bunları

Biliyorum babacığım

Ve binlerce öpücük

Yolluyorum sana

O kuşlarla

Uzat yanaklarını

Uzat babacığım ...” (BDŞ s.70)

“Sen hep gül yavrum

Hep gül

Çiğdemler açacak kayalarda

Sular yürüyecek dal uçlarına

Sen hep gül yavrum

Hep gül

Karanfil kokulu sabahlar

Konacak avuçlarına” (BDŞ s.71)

“.....

İlk mısrası anne diye başlayan

Her şiirin sonu

Hüzünle bitiyor

Gölgesi düşünce yüzüme annemin

Hayat kaldığı yerden başlıyor” (ÇÖY s.4)

“.....

Bir çiçeğe ağlarken gördüm

Annemi

Saklıyordu gözyaşlarını bizden

Bakışları buluştuğunda

Duvardaki resimle

Buğulanır gözleri

Korkardım o zaman

Duyacak diye

İçimde ezilen karanfilleri

Rüyalar, ırmaklar ve sesim
Akıyordu ellerinden annemin.” (ÇÖY s.6)

“ Güneşte kuruyan
Bembeyaz mendiller gibi
Benim de kirli ellerimi
Katlayıp göğsüne koyan
Kız kardeşim olaydı.
.....” (ÇÖY s.7)

“Nasıl yakışırsa bahara
Işıktan desenleriyle
Bir kır kelebeği
Öyle yakıştır bir anneye
Göğsüne parmaklarıyla
Irmaklar çizen bebeği

Anne yüzüdür
Dağ yalnızlığıyla
Odalara döken sesini
.....” (ÇÖY s.12)

“Kimse var mı orada
Ey çocuk
Bizi duyuyorsan
Duvarlara vur
Ya da öp bir çiçeği
En çok üşüdüğü yerden
Hiç bırakma ellerini annenin

.....” (ÇÖY s.22)

*“Anneler babalar öpünce
Yeniden büyüse
Eksilen yerleri çocukların
Öpülmek isterdi
O zaman
Bütün çocuklar.*

*Öpülmek isterlerdi
Mutlaka
Tepeden tırnağa kadar.” (ÇÖY s.30)*

*“.....
Sevgin hiç azalmasın anne
Sana eskisi gibi
Sımsıkı sarılamayacağım diye.” (ÇÖY s.31)*

*“.....
Ve özenle tarar saçlarını
Bez bebeğinin
Yorulur ince parmakları
Düşer avuçlarına
Annesinin .*

*İşten dönen babası
Kıyamaz uyandırmaya
Bir öpücük kondurur usulca
Kırpıklarının ucuna” (ÇÖY s.37)*

*“Kalbimin bir köşesinde
Saklıyorum hala*

*O sözcükleri
Sımsıcak öpüşünü
Yavrum değişini.*

*Boyun kadar büyüdüüm
Şimdi babacığım
Bir görsen
Nasıl duruluyor sular
Ben gülümsedikçe
Nasıl dönüyor yüzünü
Güneşe çiçekler*

Bir görsen...” (ÇÖY s.38)

3.3.2. Arkadaşlık

Programda aktarılması istenen değerlerden biri de arkadaşlık ve dostluktur. Arkadaşlık ve dostluk ile ilgili değerler şiirlerin tümünde toplam dört defa geçmektedir. Bu değerın işlenme sıklığı %2 dir. Aşağıda bu değerle ilgili bulgular yer almaktadır.

*“Ne iyi
Filmler bitince
SON yazması
Çünkü üçümüzün ismi
Selma
Orhan ve
Nurçin.” (BDŞ s.15)*

“Bu gün,
 Nina öldü anne,
 Nina için defterime
 Bir çiçek vazosunun
 Resmini çizeceğim.
 Çizdiğim vazoları
 Nina'nın gözleri gibi
 Mavi çiçeklerle
 Süsleyeceğim.
 Ve Nina için
 Dünyadaki bütün
 Çiçek vazolarına
 Mavi bir çiçek
 Bırakın diyeceğim” (BDŞ s.35)

Ah sevgili Edin,
 İsmi ni hiç unutmayacağım
 Çamurdan bir kuş yapmıştın
 Bana bir gün
 O kuşu artık
 Bir ömür boyu
 Saklayacağım
 Çamurlu ellerini
 Sarı saçlarını

Ve mavi gözlerini

Hiç unutmayacağım.

Ah sevgili Edin,

Susmuş mavi kuşlar ormanı

Gözlerin...(BDŞ s.35)

“Benden sonra

Bu odada yatacak

Çocuklar için

Karanfiller göndereceğim

Her bahar kuşlarla

Siz hep açık bırakın

Pencerenizi çocuklar.” ... (BDŞ s.59)

3.3.3. Barış ve Evrensellik

Barış ve evrensellik ile ilgili değerler hem Millî eğitimin genel amaçlarında hem de Türkçe programında yer almaktadır. Bu iki kavram ve değer birbirlerini çağrıştırdıkları ve içerik bakımından benzeştikleri için tek bölüm başlığı altında incelenmiştir.

Barış ve evrensellik ile ilgili değerler şiir kitaplarının tamamında büyük bir yer tutmaktadır. Gökhan Akçiçek’in şiir dünyasında barış kavramı ve evrensel duyarlılıklar ön plandadır. Dünya meseleleriyle yakından ilgilenen şair, bu hassasiyetini şiirlerine de aktarmıştır. Hatta kitaplarındaki kimi bölüm başlıkları da bunun göstergesi konumundadır.

Şairin, “Bulutlar Örtmesin Güneşi” adlı ilk kitabındaki bölümlerden birinin ismi “Dünya Çocuklarına Şiirler” başlığını taşımaktadır. Yine “Bülbül Deresi

Şiirleri” adlı kitabın bir bölümü “Zlata Filipoviç’in Günlüğü” başlığı ile Bosna Hersek savaşının yıkımını dillendirmektedir.

Bazı şiir isimleri ve epigraflarla da şair bu duyarlılığa dikkat çekmiştir. Şiirlerde BM raporları, televizyon haberleri, gazete haberleri kullanılmış, duyarlılık adeta belgelenmiştir. Bazı şiir başlıkları şöyledir “ *AFGANİSTANLI ÇOCUK İÇİN, AFRİKALI ÇOCUĞA ŞİİR, FİLİSTİNLİ ÇOCUKLARA ŞİİRLER, HALEPÇELİ BİR BEBEK, KIBRISLI ÇOCUKLAR İÇİN, ÇEÇENİSTANLI ÇOCUK İÇİN, KOSOVALI ÇOCUKLAR İÇİN, KIZILDERİLİ ÇOCUĞUN TÜRKÜSÜ, BİR ESKİMO ÇOCUĞUNA BİRİNCİ ŞİİR vb.*”

Yukarıda da değinildiği gibi bazı şiirlerin başlarına çeşitli bilgilendirme notları konarak okuyucuda dünya meselelerine karşı belli bir hassasiyet yaratılmaya çalışılmıştır. Örneğin ““1 Haziran 1992gecesi TV’deki bir programda B.M. yetkilisi açıkladı: İşgal sonrası şu an Afganistan’da iki bin sakat çocuk var.”, “Körfez krizi nedeniyle Irak’a uygulanan ambargo sonucu altı bin çocuk bakımsızlıktan ve ilaçsızlıktan öldü. 12.07.1991 TV haberi.”, “Zlata Filipoviç 11 yaşında Bosna-Hersek’li bir kız çocuğu Sırp kuşatması altındaki Saraybosna’da ölen 16.833 çocuktan Nina ve Edin’in arkadaşı. (BM Resmi Raporu)”, “Son on yılda savaşlarda iki milyon çocuk öldü. BM raporu” gibi.

Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde diğer değerlere göre oldukça fazla yer tutan barış ve evrensellik değerlerinin işlenme sıklığı toplam 45, yüzdelik oranı da %23 tür. Şairin bu değerleri oldukça yetkin bir biçimde aktardığı düşünülmektedir. Bu değerlerle ilgili bulgular aşağıya alınmıştır.

3.3.3.1. Barış

“AFGANİSTANLI ÇOCUK İÇİN

“1 Haziran 1992gecesiTV’deki bir programda B.M. yetkilisi açıkladı: İşgal Sonrası şu an Afganistan’da ikibin sakat çocuk var.”

*Bisiklete binemeyeceğim belki
Top oynayamayacağım,*

*İp atlamayacağım
 Ama olsun,
 İlk ben bileceğim
 Haziranda açan çiçeklerin ismini
 İlk ben duyacağım şafakta
 Güvercinlerin kanat seslerini.” (BÖG s.46)*

“İNCE HESAP

*Bir tank parasıyla
 Kaç kilo süt
 Kaç kutu mama;
 Ve kaç balon alınır
 Afrikalı çocuklar için
 Bir de bunu hesaplayalım
 Öğretmenim.” (BÖG s.48)*

“FİLİSTİNLİ ÇOCUKLARA İKİNCİ ŞİİR

*Kuşların, kelebeklerin
 Peşinden koşmak yok,
 Uçurtmalar uçurmak yok
 Mavi gökyüzünde
 Çiçekleri uyandırmak yok
 Uykusundan;
 Düşmanı ülkemizden
 Kovana kadar,
 Sıcacık kucaklarda
 Masal dinlemek yok
 Bize.*

*Hele bir kovalım
 Düşmanı ülkemizden;
 Filistin,
 Bir uçtan bir uca uçurtma;
 Filistin, baştanbaşa mavi
 Filistin, bütün çocuklara ninni (BÖG s.52)*

“FİLİSTİNLİ ÇOCUKLARA ÜÇÜNCÜ ŞİİR

*Mendillerimize işliyor
 Bayrağımızı annem
 Gökyüzüne çiziyor
 Kuşlar bayrağımızı
 Bizlere ulaştır
 Belki kurşunlar
 Ama, ulaşamayacak
 Onlar.*

*Biz Filistinli çocuklar
 Güneşi bayrağımıza çizeceğiz,
 Bir gün gelecek
 Ellerimizde bayraklarla
 Akdenize yürüyeceğiz.” (BÖG s.53)*

“HALEPÇELİ BİR BEBEK

*Halepçeli bir bebektim
 Yüzüm buğday sarısıydı,
 Gözlerim gök mavisi
 Benimle uyurdu
 Kır menekşesi*

*Annemin yüzünde doğardı
Önce güneş,
Sonra Halepçe ısırdı;
Işırdı yüreğim.*

*Halepçeli bir bebektim
Benimle büyürdü
Kır çiçekleri,
Bir elim gökyüzünde
Işık sağardı güllere;
Gözyaşlarını silerdi kuşların
Öbür elim.*

*Halepçeli bir bebektim
Bir sabah,
Uçaklar geçti üstümüzden
Kuşlar yerine;*

*Beş bin Halepçeliyle birlikte
Dedemin kucığında
Kapandı gözlerim.
Halepçeli bir bebektim
Dağlarda çiğdemlerle uyuyor şimdi yüreğim.” (BÖG s.54)*

“KIBRISLI ÇOÇUKLAR İÇİN

*Portakal çiçekler bırakmış
Martılar pencereme
Anladım, siz göndermişsiniz
Kıbrıslı kardeşlerim*

Akdeniz kokuyor

*Şimdi ellerim
Dokunduğum her yer,
Akdeniz kokuyor*

*Ben de
Güvercinler göndereceğim size,
Kanatlarını
Çiğdemlerle süsleyip” (BÖG s.56)*

*“ALTI BİN KIR ÇİÇEĞİ
“Körfez krizi nedeniyle
Irak’a uygulanan ambargo
Sonucu altı bin çocuk
Bakımsızlıktan ve ilaçsızlıktan öldü.”
12.07.1991 TV haberi.
Gül yapraklarından
Kayıklar yaptım da
Bıraktım Fırat’ın sularına,
Usulca...*

*Karşılayan olmamış
Hiç birini,
Öpücüklerle donatmıştım
Oysa hepsini*

*İlkyazlar gelir,
Harelenir bahçeler
Altı bin kır çiçeği,
Altı bin gül,
Altı bin menekşe
Büyür şimdi*

O ülkenin

Dağlarında sessizce.” (BÖG s.58)

“ZLATA FİLİPOVIÇ’İN GÜNLÜĞÜNDEN

"Zlata Filipoviç 11 yaşında Bosna-Hersek'li bir kız çocuğu

Şırp kuşatması altındaki Saraybosna'da

Ölen 16.833 çocuktan (BM Resmi Raporu)

Nina ve Edin’in arkadaşı.”

10 Ekim 1992

KUŞ RESİMLİ KAZAK

Bahçemizdeki ağacın

Son yaprakları da

Döküldü

Saraybosna'ya artık

Kış geliyor anne

Yeni ördüğün

Sarı kazağıma

Birkaç kuş resmi koy,

Soğuğa ve acılara

Daha fazla dayanabilirim

O zaman...” (BDŞ. s 37)

“16 Ekim 1992

SİZ ÇİÇEKLER TOPLAYIN

.....

Sevin, okşayın onları

Bir gül gibi koklayın.

Siz çiçekler toplayın

Yine kırlardan

Ve şarkılar söyleyin

Çocuklarınıza

Biz bütün gülücüklerimizi

Armağan ettik onlara

Biz bütün gülücüklerimizi döktük

Sarı başaklar gibi

Buğday tarlalarına. “(BDŞ. s 38)

“3 Mayıs 1993

GÜVERCİNLERE SIĞINMAK

Gidip, güvercinlere sığınacağım

Anne

Yeni bir gökyüzü kuracağım

Güvercin kanatlarıyla kendime

Yüreğimde sakladığım

Gülücüklerinle avunacağım.

Ellerimle anne,

Biçare ellerimle

Gidip

Güvercinlere sığınacağım.” (BDŞ. s 39)

“21 Mart 1994

ŞARKILARINIZLA GELİN

Çiçeklerinizle gelin

Bu şehre

Kuşlarınızla,

Kelebeklerinizle,

Uçurtmalarınızla

Ve şarkılarınızla gelin

Ama sakın,

Uçaklarınızla gelmeyin

Ne olur,

Uçaklarınızla gelmeyin...” (BDŞ. s 40)

“MUHAMMED EL-GUL İÇİN

”Muhammed EL-GUL İsrail askerlerinin

açtığı ateş sonucu vurularak

ölen Filistinli küçük bir çocuk...”

Güneş doğunca

Gülümse anne,

Güvercinler uçunca

Gülümse.

Bir sabah

Binlerce çiçek açacak

Celebiye'de, Satti'de

Sen o sabahı bekle

Ve gülümse anne

Bir karanfil tak

Göğsüne

O gün,

Bir güvercin uçur

Benim için anne

Gülücüklerinle

Mavi gökyüzüne...” (BDŞ. s.51)

“FİLİSTİNLİ BİR ÇOCUĞUN SABAH ŞARKISI

Bu sabah yine

Güneşle uyanacağım

Usulca kaldırıp

Başımı göğsünden

Perdeyi aralayacağım

Güneşin ilk ışıkları

Yüzüne vuracak

Ve yüzün anne,

Kudüs'ün gülleri gibi

Işıyacak.

İşte Mescid-i Aksa anne,

İşte güller, işte güvercinler...

Güvercinler uçuyor

Ben gülleri öpüyorum

Güller kıpkırmızı anne,

Güller kıpkırmızı

Susuyorum,

Susuyorum

Ve ağlıyorum.” (BDŞ. s.52)

“EKSİLEN GÜL

"BM Askerleri Somalili bir çocuğ döverek öldürdüler."

1 0.11.1994 -Gazeteler-

Biraz önce bir gül düştü

Dalından

Yeni açmış tomurcuk

Nazlı bir gül

Gökyüzü gördü düştüğünü,

Kuşlar gördü, bulutlar gördü

Ben gördüm.

Anlayacaklar anne

O gülün eksildiğini

Bahçemizden

Somalili çocuklar

Adım gibi biliyorum

Anlayacaklar...” (BDŞ. s.55)

“ÇEÇENİSTAN ÇOCUKLARI İÇİN

Bu gidişinde

Ağlamadık ardından

Babacığım

Sadece

Dağlara bakıp

Gülümsedik annemle,

Ve bir gül açtı

Peşinden babacığım

Şafak sökerken

Sessizce...” (BDŞ. s.56)

“Halepçeli Çocuklar için

1. Şiir

RÜZGÂRLARA VERİLEN ŞARKI

Ağlamayın kardeşlerim

Fotoğraflarımıza bakıp

Ağlamayın

Bir şarkı söyleyin

İçinizden sessizce

Duymasınlar ağladığınızı

Balıklar, kaplumbağalar,

Ve kardelenler

Duymasınlar...

Biz öyle yaptık

Sustuk ve

Uzandık toprağa

Bir serin rüzgâr

Okşayıp geçti saçlarımızı,

Bir serin rüzgâr

Alıp gitti şarkılarımızı..”. (BDŞ. s.65)

“Küçük bir çocuğum ben

Daha iki yaşında

Koşamam, su içemem,

Tarayamam saçlarımı

Tek başıma.

Nasıl ölürdüm ben

Yapayalnız anne

Nasıl uzanırdım

Toprağa.

İyi ki sen vardın

Yanımda anne

İyi ki sen ...” (BDŞ. s.67)

“SON DİLEK

Bir çiçeğe verin

Benim ismimi

Kardeşlerim

Vazonuzda duran,

Bahçenizde açan

Herhangi bir çiçeğe

Farketmez.

Bir çiçeğe verin

İsmimi kardeşlerim

Çiçekler kin

Tutmaz. (BDŞ. s.68)

“ÖYKÜSÜZ KELEBEK

Ah sevgili kelebek

Ne iyi senin gibi olmak

Yüz yıl sonra bile

Renklerin hiç solmayacak

Ve savaşa dair

Anlatacak

Hiç öykün olmayacak” (ÇÖY s.11)

“Kosovalı Çocuklar için...

1. Şiir

ANNESİNE BENZEYEN ÇOCUKLARIN ŞİİRİ

Hep böyle yerlerinden

Vuruyorlar çocukları

Annelerine en çok

Benzedikleri terden

Göz uçlarında ve gülümsedikçe

Yüzlerinde uzayan çizgilerden

En fazla da avuçlarından

Öpmesin diye anneleri bir daha

Kuşlar konmasın diye.” (ÇÖY s.16)

“ 2. Şiir

Sokaklar koşmamız için

Bekler bizi

Ayakkabılarımız ve

Çoraplarımız bekler

Bir de sen beklersin

Çıkmamız için tepene

Bekleme kiraz ağacı

Bekleme...” (ÇÖY s.17)

“İKİ MİLYON ÇOCUK İÇİN BİRİNCİ ŞİİR

*“ Son on yılda savaşlarda iki milyon
çocuk öldü BM raporu”*

*Hadi ne duruyorsunuz
İki milyon çiçek resmi çizin
Dünyanın bütün duvarlarında
İki milyon şarkı besteleyin
Sizi seviyoruz diye bağırın
Ve öpün çocuklarınızı
İki milyon defa*

Yetiyorsa ömrünüz.” (ÇÖY s.19)

“İKİ MİLYON ÇOCUK İÇİN İKİNCİ ŞİİR

*Asık yüzlü görünmek istemezdim
Savaşta ölen çocuklar
Albümünde
İyi ki gülümsemişim
Son resmimde” (ÇÖY s.20)*

“AFGAN ÇOCUKLARINDA MAYIN DERSLERİ

*1. Şiir
Beni hep bekle sen
İsmimi ve koltuk değneklerimi
Alır
Seke seke gelirim
Sana anne.
Gelişimle şenlenir gönlün
Çiçekler dağlar,*

Belki de

Gülümser yüzün...” (ÇÖY s.24)

“2. Şiir

Bağcıklı potinim sulu boyam resim defterim

Ve bir de sarı bisikletim

Olsun isterdim

Ne yazık ki olmadı

Ama engel değil hiç biri

Ellerim ceplerimde

Yıldızlara bakarak

Şarkı söylememe” (ÇÖY s.24)

“İŞARETLİ ÇOCUK

Buluşuruz bir gün seninle

Ardan yıllar geçse de

Okunur hasretim

Yüzümden

Tanırsın beni

İlk bakışta anne

Alnımdaki mermi izinden” (ÇÖY s.25)

“MADALYASIZ OLMAK

Madalyalı amcalar gördüm

Tarih kitaplarında

Çok savaş kazanmışlar

Hallerinden belli

Ama bilmiyorlar

O sayfayı çevirirken

*Titriyor bütün çocukların
Elleri ve kalbi...” (ÇÖY s.39)*

3.3.3.2. Evrensellik

*“Ben yine bir şafak vakti
Afganistan’ın bir köyünde
Uyuyan çocuklara
Güneşle birlikte
Yüreğimi götüreceğim.” (BÖG s. 45)*

“KIZILDERİLİ ÇOCUĞUN TÜRKÜSÜ

*Renkli boncuklar
Takmayacak saçlarıma
Dedem.
Kuş tüyleriyle
Süslenmeyecek
Başlıklarımız.*

*Bir zamanlar mutluyduk
Artık çok geç;
Uzak bir dağın
Ardında kaldı
Şarkımız.” (BÖG s. 47)*

“ÇOCUKLAR KUŞLAR VE AFRIKA

*Bilir misin?
Ayça kardeş*

*Dünyamızda
Kaç ülke var?
Her ülkede
Karnı tok,
Yüzü gülen
Kaç çocuk var?*

*Bilir misin?
Ayça kardeş
İstersen
Say birgün;
Her çocuğa
Bir kuş düşer
Dünyamızda
Ama düşmez
Bir parça ekmek” (BÖG s. 49)*

“AFRİKALI ÇOCUĞA ŞİİR

*Eskisi kadar
İştahla yiyemiyorum
Yemeğimi daha,
Sizi televizyonda
Gördükten sonra.
Acıkmadım diyorum anneme;
Yalan söylüyorum.
Ekmek kırıntılarını bile
Düşürmüyorum artık sokağa.
Her akşam yatmadan önce
Dualar gönderiyorum size,
Bulutlarla, kuşlarla...” (BÖG s. 50)*

“FİLİSTİNLİ ÇOCUKLARA BİRİNCİ ŞİİR

Anneler

Ninniler biriktirin

Çok çok niniler.

Yerleştirin bir zarfın içine

Öpücüklerinizi pullayın;

Akdenize doğru

Uçan her kuşla,

Filistinli çocuklara yollayın.” (BÖG s. 51)

“ÇİN’DEN UÇURTMA BEKLEDİM

Çok güzel uçurtma yaparmış

Çinli çocuklar,

Ejderha resimleriyle

Süslermiş uçurtmaları.

.....

Çok bekledim

Gökyüzüne bakıp;

Rüzgâr koparır da ipini

Düşürür diye

Bizim mahalleye

Bir tanesini.” (BÖG s. 59)

“BİR ESKİMO ÇOCUĞUNA BİRİNCİ ŞİİR

*Bir Eskimo çocuğuna
 Karanfilleri, zambakları,
 Çiğdemleri göstersem
 Şaşıırıp kalır.
 Tanısa tanısa yalnız o
 Kardelenleri tanır.” (BÖG s. 60)*

“BİR ESKİMO ÇOCUĞUNA İKİNCİ ŞİİR

*En mutlu çocuklar
 Sanırım Eskimo çocuklarıdır,
 Düşünce kanamaz çünkü
 Hiçbirinin dizleri. (BÖG s. 61)*

“ÇERNOBİL ÇOCUKLARI İÇİN ŞARKI

*Anneciğim
 Saklayın uçurtmalarımızı emi
 İyileştirebilirlerse bizi
 Doktor amcalar
 Yeniden uçurabiliriz onları belki
 Gökyüzüne bakar, çoğalırız o zaman
 Yeniden sevebiliriz bir kuşu ellerimizle
 Tanıyabiliriz bir bakışta yine
 Yaban incirlerini, kuş konmazları,
 Çağlaları ve bademleri
 Yüreğimizde büyütürüz yine gülleri.*

*Anneciğim, saklayın uçurtmalarımızı emi
 Süsleriz yine sevgiyle
 Masmavi gökyüzünü*

Bir gelin gibi.” (BÖG s. 62)

“ÇERNOBİL ÇOCUKLARINA SON ŞARKI

.....

*Uzatın ellerinizi
Dokunun bana korkmayın
Ellerinizle saçlarımı okşayın
Daha derinden duyarım
Sıcaklığınızı yüreğimde o zaman
Ben de bırakırım sıcaklığınızı
Kutlu bir emanet gibi sevgiyle
Öpüp kokladığım son güle” (BÖG s. 63)*

“ARABİSTANLI ÇOCUĞA ŞİİR

*Çok isterdim seninle
Kar topu oynamayı
Karlara düşürüp seni
Çıkan resmine gülmeyi;
Ve bir kardan adam yapıp
Ona senin ismini vermeyi.” (BÖG s. 64)*

*“Kızım Aybegüm Güllistan’dan
YUNANİSTAN ÇOCUKLARINA ŞİİR*

*Bir gemi yaptım
Zeytin dallarından,
Sevgiyle doldurdum ambarlarını
Kardeşlikle süsledim
Her yanını;*

*Usulca ,
Egenin mavi sularına bıraktım.*

*Fırtına çıkmazsa eğer
Birkaç gün sonra
Sizin kıyılarınıza varır;
Sevgiyle karşılayın onu,
Kardeşçe paylaşın aranızda
Gönderdiklerimi.*

*Kusura bakmayın,
Sığmaz diye
Küçük bir gemiye,
Gönderemedim sizlere
Sevgiyle dolu yüreğimi.” (BÖG s. 65)*

“SİNDERELA’YI SEVMEK

*Biz hep seni sevmek istedik
Sinderella
Hep seni
Sen ellerinde güllerle
Gittin uzaklara
Biz hüüünlü çocuklar
Yapayalnız kaldık
Biz hep seni sevmek istedik
Sinderella,
Hep seni
Seni ve gülleri...” (BDŞ s. 24)*

“MAVİ GÖZLÜ NİNA

*Bu gün,
Nina öldü anne,
Nina için defterime
Bir çiçek vazosunun
Resmini çizeceğim.
Çizdiğim vazoları
Nina'nın gözleri gibi
Mavi çiçeklerle
Süsleyeceğim.
Ve Nina için
Dünyadaki bütün
Çiçek vazolarına
Mavi bir çiçek
Bırakın diyeceğim.” (BDŞ s. 35)*

“SOMALİLİ ÇOCUK İÇİN

"Somali'de ikiyüz bin çocuk açlık yüzünden ölümle karşı karşıya ... "

Ağustos 1992 –Gazeteler-

*Güle ninni söyleyin anneler
Güle ninni söyleyin
Bir gül açar bizim
Dokunduğumuz her yerde
Güllerle çoğalınız*

*Güllerle doyarız
Bir gül kadar yalnızız
Somali'de.*

*Güle ninni söyleyin anneler
Güle ninni söyleyin
Bir gül büyür bizim
Gömüldüğümüz yerde.” (BDŞ s. 53)*

“NUR MUHAMMED’İN ŞİİRİ

*Ağlama artık anne
Sil gözyaşlarını
Biliyorum sütün olsa
Doyuramaz mısın beni.
Sen üzülme hiç anne
Utanma sütüm yok diye
Ben senin gülücüklerinle de
Doyarım
Doyarım da bir kuş gibi
Göğsünde uyurum
Biz Somali’li çocuklar
Bir kuş gibi uyuruz anne*

Ölü bir kuş gibi sessizce...” (BDŞ s. 54)

“Halepçeli Çocuklar için

2.Şiir

ÇİÇEKLERLE ÖRTÜN BİZİ

Kimseler görmesin

Bizi böyle

Örtün üstümüzü

Şarkılarla, çiçeklerle

Ve kuş sesleriyle

Hiçbir şey

Bulamazsanız

Örtün üstümüzü

Bir çocuğun

Gülücükleriyle... (BDŞ s. 66)

“KATYA GUBERMAN İÇİN

Üşüyor olmalı

Dağlarda çiçekler

Kuşlar ve ağaçlar

Üşüyor olmalı

Elinde kırmızı kurdelesini

Uyuyor olmalı yatağında

Katya

Ve üşüyor olmalı yüreği

Katya'nın

Uzadıkça saçları

*Isınacak yüreği ve elleri
 Duyacağız o şarkıyı
 Yeniden
 Güneşi çiçeklere
 Ve gökyüzünü
 Bir daha seveceğiz
 Yeniden hissedeceğiz
 Sıcaklığını çocukların*

*Uzayacak saçları
 Katya'nın" "ÇÖY"*

3.3.4. Çalışma

Programda kazandırılması istenen diğer bir değer ise çalışkanlıktır. Şiirlerde bu değer üç kez vurgulanmıştır. Çalışkanlık değeri toplam %2'lik bir yer tutmaktadır. Çalışkanlık ile ilgili şiirler aşağıda verilmiştir.

*"İmrenmiyor değiliz sana
 Karınca, kardeş,
 Durmadan çalışıyorsun;
 İnce bacaklarına inat
 Onca yükü taşıyorsun
 Bir gün de yoruldum desene.
 Kuzum karınca kardeş
 Bu işin sırrını
 Bize de öğretsene"(BÖG s.23)*

*"Babam ekmek kazanmaya gitti
 Bize.
 Ve bir daha dönmedi
 Babamın yolunu gözlüyorum*

Sabah akşam gelmiyor.

Anne,

Çok mu uzun sürüyor

Bir ekmeği kazanmak.” ”(BÖG s.71)

“Güneş bir doğmasın hele

Bütün kaportaları

Doğrultabilirim

Tez öğrendi

Çekiç tutmasını ellerim

Şimdilik boyum yetişmiyor

Oksijen tüpüne

Ama izin verdi ustam

Kaynak gözlüklerini takmama

Bir de ceplerime bilyelerle

Oyun oynamama” (ÇÖY s.35)

3.3.5. Dinî Değerler

Programda vurgulanan bir diğer değer dinî değerlerdir. Bu değerlerin işlenme sıklığı sekizdir. Bütün şiirlerin içinde % 4'lük bir yüzdelik dilimine sahiptir. Dinî değerler geleneksel değerler ile iç içe verilmiştir. Dinî simge ve semboller(elifba, seccade) kullanılmış, özellikle dua kavramına önem verilmiştir.

“ELİFBAMI OKURKEN

Ben elifbamı okurken,

İlkyazlar gelmiş gibi

*Harelenirmiş
Ninemin yüreciği,*

*Sonra
Itır kokusu
Doluyormuş odalara
Ben elifbamı akurken,
Öyle diyor ninem.” (BÖG s. 20)*

*“.....
Bir çiçeği sevdim en çok
Onun için hep mavi kaldı gökyüzü
Ve onun için ıtır kokuyor
Seccadesi annemin. (BÖG s. 27)*

*“Anneciğim,
Bir gömlek dik bana
Babamın eski gömleklerinden
Bir de cep yap göğsüne,
Elifbamı ve babamın resmini
Hep göğsümde taşamam için.” (BÖG s. 36)*

*“.....
Ekmek kırıntılarını bile
Düşürmüyorum artık sokağa.
Her akşam yatmadan önce
Dualar gönderiyorum size,
Bulutlarla, kuşlarla...”(BÖG s. 50)*

“Gideceğiz elifbam

Şu yağmurlar

Bir dinsi

Kuşanıp gideceğiz

Bir sabah

İlk ışıklarını güneşin

Gideceğiz mis kokulu kırlara

Sana kuş sesleri

Anneme çiçekler...

Gideceğiz elifbam

Şu yağmurlar

Bir dinsicin.” (BDŞ s.12)

“Anneciğim dua et

Ölen kedimiz

İçin de

.....” (BDŞ s.16)

“DUA

Allahım

Ne olur

Bizimle sessiz sessiz

Kur'an dinleyen

Güvercinler de

Girsin cennete”. (BDŞ s.20)

“Bir sen biliyorsun

Allahım,

Kuşlar için

Dua ettiğimi

Ve kuşlar gibi

Mavi gökyüzünü

Nasıl sevdiğimi.” (BDŞ s.22)

3.3.6. Doğa Sevgisi Ve Hayvanlar

Şiirlerde doğa sevgisi, çevre ve hayvanlarla ilgili duyarlılık oldukça önemli ölçüde yer tutmaktadır. Bu değerlerin işlenme sıklığı 48, yüzde oranı % 24’tür. Aile değerleri ile birlikte doğa güzellikleri bütün şiirlerin arka fonunu oluşturmaktadır. Hatta şairin şiir kitaplarında birisi olan “*Bülbül Deresi*” Ordu ilinde bulunan bir mekânın ismidir.

Şairimizin doğa karşısındaki hassasiyeti oldukça yüksek bir seviyededir. Çocuk ruhunun saflığı ve temizliği, doğanın saflığı ve temizliği ile bir ve beraber tutulmuştur. Tabiat adeta çocuk için büyük bir park gibidir. Çocuk onun içinde anne kucağında olduğu kadar rahat ve güvendedir. Özellikle çiçekler, ağaçlar ve hayvanlar şiirde bol miktarda kullanılmıştır. Bazı şiirlerde çocuk, şehir hayatından kaçmanın yollarını arar.

Şiirlerde doğanın bu kadar kullanılmasının nedenlerinden biri de tabii ki şiir estetiğine uygunluğudur. Doğa güzelliği ile şiir estetiği birbirlerine yakın düzlemlerdir. Çocuk şiirlerinin vazgeçilmez temalarından olan doğa ve hayvanlarla ilgili duygu ve imgelem Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinde de karşımıza çıkmaktadır.

Şairin doğa güzellikleri ve çevre ile ilgili duyarlılığı son derece yetkin bir biçimde aktardığı söylenebilir.

Doğa sevgisi ve hayvanlarla ilgili değer anlayışları birbirlerine yakın kavramlar oldukları için aynı başlık altında incelenmiştir.

3.3.6.1. Doğa Sevgisi

*“Merhaba
Kuşlar, ağaçlar
Çiçek açmış iğde dalı
Merhaba” (BÖG s.11)*

*“Her sabah kıyısından
Çiğdemler topladığım deniz
Oyuncaksız günlerde
Avunduğum şarkılar
Ve
Yüreğimde sürgün veren karanfil
Sizi de getirirler diye
Yükleyip kanatlarına
Yüzümü dağlara dönüp
Yolunu gözlüyorum turnaların” (BÖG s.14)*

“GÜLLERLE GELECEĞİM

*Bir sabah babacığım
Bir sabah
Yağmurlar yağarken
Gül bahçelerine,
Denizlere açılan
Sokaklardan geçerek;
Martılarla birlikte
Çıglık çıgılığa*

Bu şehri uykusundan

Uyandıracağım.

Bir sabah babacığım

Bir sabah

Yağmurları, gülleri ve denizi

Başucuna bırakacağım. (BÖG s.15)

“ÇİÇEKLER İÇİNDE

Çiçekler içinde kalmışsın diyor

Annem

Oysa yakama taktığım

Kırmızı bir karanfil” (BÖG s.16)

“MANOLYA

Manolya

Bir çiçek miydi?

Yalnızca?

Yoksa,

İlkyaz bahçelerinden

Kucaklar dolusu

Topladığımız Sevinç mi?” (BÖG s.17)

“O ÇİÇEĞİ

Unutursam,

Sen hatırlat anne.

Yaz gelince kırlarda

Bir çiçeği arayacağım

Rüzgârların şarkımızı

Alıp götürdüğü o çiçeği
” (BÖG s.19)

“RÜZGÂR ŞARKI SÖYLÜYOR

Rüzgar şarkı söylüyor
Bize anne,
Duyuyor musun?

Gökyüzü yine mavi,
Yine cıvı cıvı sokaklar
Düşüremedik en yüksekteki
Cevizlere biliyorsun.” (BÖG s.21)

“GÜLLERLE UYANMAK

Biliyorum beni bekliyor
Deniz kıyısında martılar
Söz verdim onlara bu sabah
Şarkılar söyleyeceğim
Ve gül götüreceğim
Kucaklar dolusu onlara
Götürsünler diye
Ülkemin çocuklarına.

Göreceksiniz bir sabah
Ellerinde güllerle uyanacak
Bütün çocuklar.” (BÖG s.22)

“GÜNEŞE ÇAĞRI

Haydi, doğ güneş

*Bayramlıklarını giydi
Bütün çocuklar;
Çiçek açtı
Sevginin ince dalları.” (BÖG s.26)*

“BİR ÇİÇEĞİ SEVMEK

*Bir çiçeği sevdim en çok
Kırlarda birlikte seyrettik gökyüzünü
Birlikte uyuduk geceleri
Onunla koştuk peşinden kuşların
Birlikte taşladık denizleri.” (BÖG s.27)*

*“Büyüyünce
Ressam olacağım;
Çağırıp bütün kargaları
Maviye boyayacağım.
Siz ondan sonra görün
Gökyüzünü ve ağaçları.” (BÖG s.29)*

“GÜVERCİNLİ ŞİİR

*Her akşam
Yatmadan önce
Bir güvercin resmi
Çiziyorum defterime
.....”(BÖG s.30)*

“BİR IRMAĞI ANLATMAK

Harman vakti geceleri

*Yıldızların altında
 Bana ninniler söyleyen ırmak
 Ne olur bağıyla beni
 Yalnızlığımı paylaşan
 Bir güle anlattım seni” (BÖG s.34)*

*Deniz kabukları ve
 “Çiğdemler saklıyorum
 Yastığımın altında
 Uyuyorum.*

*Ellerim denize değıyor,
 Kuş isimleri yazıyorum
 Kumlara.
 Mavi sulara
 Gölge mi düşürüyorum,
 Kumdan evler yapıyorum
 Martılara.
 Dağlar ayaklarıma vuruyor*

*Uyanıyorum.
 Çiğdem kokusu
 Doluyor odama” (BÖG s.37)*

“YÜREĞİMDE UÇSUN KUŞLAR

*Yağmur yağsın istiyorum
 Bugün.
 Ama gökkuşağı da
 Çıksın dinince;
 Her rengiyle
 Bir kuş boyamak*

İstiyorum.

.....” (BÖG s.38)

“.....

Kekik kokulu o çayı

Deredeki balıkları,

Kelebekleri ve ninemi

Çok özledim inanın

Kuzuların peşinden koşmayı

Uç uç böceklerini tutmayı

Gölgesinde uyumayı

O çınarın.

.....” (BÖG s.40)

Gelincikler toplarım ben

Buğday tarlalarından

Yol kenarlarından

Siz arabanızla

Geçersiniz yanımdan

Ben gelincikler uzatırım size,

Almadan geçersiniz

Bakarım arkanızdan

Darılırım ama,

Hiç belli etmem size

Ben gelincikler toplarım yine

Gelincik kokar

Üstüm ,başım, ellerim

Ve gelincikler gibi

Susar yüreğim. (BÖG s.66)

*Uçurtmalar uçururum
Şebinkarahisar kalesine
Koyunların, kuzuların
Peşinden koşarım
El sallarım çobanlara
Uzaktan. (BÖG s.67)*

*GÜVERCİNLER GİBİ
Güvercinler konar
Bizim yurdun penceresine
Deniz kokar kanatları
Güvercinlerin.
Okşamak isteriz,
Kanatlarını;
Ellerimizle sevmek isteriz
Ürker güvercinler
Sebepsiz yere
..... (BÖG s.73)*

*AYÇİÇEKLERİ YÜZÜMÜZ
Siz, çıkıp gelince
Ziyaretimize
Kanatları deniz kokan
Bir güvercin gelir konar
Yüreğimize.*

*Gül kokar ellerimiz
Değince ellerinize,
Menekşe ve ıtır kokar
Saçlarımız.
Ayçiçekleri gibi bakar
Yüzümüz yüzünüze.*

.....(BÖG s.75)

“KIRLANGIÇLARI BEKLEMEK

Bana hep hüznün veriyor

Artık sonbaharlar

Çünkü siz yoksunuz kırlangıcım

Siz yoksunuz.

Ben bekliyorum

Her sonbahar

Sizleri bülbül deresinde

Ne çok isterdim

Çizgi filmler yerine

Sizleri seyretmeyi

Mavi gökyüzünde.” (BDŞ s.10)

DENİZLERİ SEVMEK

Bak yine ben geldim

Ey mavi deniz

Bu sabah kıyılarına

Karanfiller bırakacağım

Sevgiyle sakla koynunda

Karanfillerimi

Ve unutma

Ey mavi deniz

Seni ne çok sevdiğimi. (BDŞ s.11

Kuşanıp gideceğiz

Bir sabah

İlk ışıklarını güneşin

Gideceğiz mis kokulu kırlara

Sana kuş sesleri

Anneme çiçekler... (BDŞ s.12)

“Kiraz taşımıştık,

Menekşe, gül taşımıştık

Ördüğü sepetlerle

Cemal Amca’nın.

Biz büyüdük,

Gürbüz fidanlar gibi

Köpük köpük aktı

Bülbül deresi

Çiğdemler taşıdı

Denizlere

Gül taşıdı.

.....” (BDŞ s.18)

“Bir gün dönecek kırlangıçlarım

Göreceksin anne

Şarkılarla dolacak bülbül deresi

Çiçek açacak erik ağaçları

Ve bademler

Karanfil kokulu

Sabahlara uyanacağız.

Göreceksin anne

Bir gün dönecek kırlangıçlarım

Şarkılarla dolacak bülbül deresi.” (BDŞ s.23)

“ELVEDA GÜVERCİNLER

Elveda güvercinler,

Elveda

Konacak bir yeriniz

Kalmadı daha

Camilerden başka

Bu şehirde.” (BDŞ s.30)

“Kırmızı bir balığım var

Akvaryumda,

Mavi bir kuşum var

Kafeste,

Balkonda suladığım

Çiçeklerim var

.....” (BDŞ s.31)

“.....

*Bu kentin bütün çocukları
Oyuncaklarımı ve şarkılarımı
Sizlere bırakıyorum
Ben kuşların ve çiçeklerin
Şarkılar söylediği
Bir başka kente gidiyorum.” (BDŞ s.32)*

“DENİZLERE SÖYLENEN ŞARKI

*Hasta olursam,
Üşürsem bir gün
Denizleri örtün
Üstüme anne
Denizler biliyor çünkü
Benim bütün şarkılarımı
Ve denizler ısıtır ancak
Anne,
Üşüyen alnımı. (BDŞ s.44)*

*“Hadi gel mavi kuş
Son defa kon pencereme
Bir daha göremeyebiliriz
Birbirimizi
Sen şarkılar söyle yine*

Bahar gelince çocuklara

Ben çiçekler toplarım

Gizlice kırılgardan

Dökerim yollarınıza” (BDŞ s.57)

“KUŞLARIM UÇUNCA

Anneciğim,

Bugün

Serum şişelerimin üstüne

İsmimi yazdım

Bir de kuş yaptım

Mavi kanatlı

Serumlarım bitince

Uçacakmış bütün kuşlar

Öyle diyor

Doktor amcalar” (BDŞ s.61)

“Ve yine yağmurlar yağarken

Ellerimizde çiçeklerle

Dönecekmişiz o kentten” (BDŞ s.63)

“İyileşeceksiniz diyor

Bize doktor ablalar

İyileşecekmişiz

Çünkü

Bizi bekliyormuş

Dışarda

Yağmurlar ve kuşlar.” (BDŞ s.64)

“ÖYKÜSÜZ KELEBEK

Ah sevgili kelebek

Ne iyi senin gibi olmak

Yüz yıl sonra bile

Renklerin hiç solmayacak

Ve savaşa dair

Anlatacak

Hiç öykün olmayacak” (ÇÖY s.11)

“GÖKYÜZÜNE ŞARKI

Ey rüzgar

Ellerimi al

Bir kuşun kalbine koy

Uçur dünyanın

Bütün acılarını

Gün gelir

Gökyüzü kuşlarla

Gülümser bir çocuk

Deniz hatırlar

Şarkılarını...” (ÇÖY s.29)

“SOLAN GÜNE ŞARKI

Gün ıştır birazdan penceremize

Tut elimden

Yürüyelim anne
Bir çınar kuşlara dönen yüzüyle
Yapraklar döksün kalbimize.
Yağmurların peşine düşen
Çocuklar
Ellerinde sarı çiçeklerle
Geçerler bir şarkı gibi birazdan
Kurulu kalbimiz o saatlere
Gün soluyor
Ellerimi tut anne” (ÇÖY s.32)
“ÇOBANIN ŞARKISI

Küçük bir çobanım
Sizden uzak dağlarda
Kavalım ve ben
Mutluyuz aslında
Çiçekler duyar
Şarkımızı
Gökyüzü bir de yıldızlar
Akıp giden ırmak
Alır götürür şarkımızı
Denizlere, okyanuslara
.....”(ÇÖY s.33)

“GÖKYÜZÜNÜ İSTEYEN ÇOCUK

Biraz gökyüzü verin bize
Hamburgerleriniz
Kolalarınız ve
Çizgi filmleriniz
Sizin olsun

Neyiniz varsa

Gökyüzünü

Bizden çalan

Hepsini alın

Biraz gökyüzü verin bize

Biraz kuş sesi

Çiçeklenmiş birkaç dal

Yapraklarında yağmur tanesi

Biraz gökyüzü verin bize

Yapıştırmak için penceremize.” (ÇÖY s.40)

3.3.6.2. Hayvanlar

“KARINCAMA ŞEMSIYE

Karıncalar içinde

Şemsiye yapan olsa

Çok sevinirdim.

Harçlıklarımı biriktirir

Bütün karıncalara

Şemsiye verirdim.” (BÖG s.23)

BİR KARINCAYA ŞİİR

İmrenmiyor değiliz sana

Karınca, kardeş,

Durmadan çalışıyorsun;

İnce bacaklarına inat

Onca yükü taşıyorsun

Bir gün de yoruldum desene.

*Kuzum karınca kardeş
Bu işin sırrını
Bize de öğretsene (BÖG s.24)*

“KUŞLARI KARDEŞ BİLDİM

*Bir dilim ekmek verdi
Annem bana,
Gidip kuşlarla bölüştüm;
Kuşları kardeş bildim.” (BÖG s.28)*

KURBAĞAMIN UÇURTMASI

*Ağlama küçük kurbağam
Uçurtmam yok diye,
Bir tane de sana yaparım
Karışmasın öbürleriyle diye
Üstüne de ismini yazarım. (BÖG s.32)*

“BÜTÜN KUŞLARIN EVİ

*Kurumuş çiçeklerimi,
Bilyelerimi, balonlarımı
Ve deniz kabuklarımın
Hepsini verebilirim
Yeter ki,
Bir evi olsun
Bütün kuşların.” (BÖG s.41)*

“KIRLANGIÇLARI BEKLEMEK

Bana hep hüznü veriyor

Artık sonbaharlar

Çünkü siz yoksunuz kırlangıcım

Siz yoksunuz.

Ben bekliyorum

Her sonbahar

Sizleri bülbül deresinde

Ne çok isterdim

Çizgi filmler yerine

Sizleri seyretmeyi

Mavi gökyüzünde.” (BDŞ s. 10)

“KURBAĞAMIN ŞARKISI

Kurbağam şarkı söyler

Biz kiraz takınca

Kulaklarımıza

Hiç dinmez şarkısı

Kurbağamın bütün yaz

Sonra susar kurbağam

Düşünce sulara

Sarı yapraklar

Biter kurbağamın şarkısı.” (BDŞ s. 14)

“GÜLLER İÇİNDE

Anneciğim dua et

Ölen kedimiz

İçin de

Çiçekler topladık biz

Bütün çocuklarla

Yeni bir ev yaptık ona

Güller içinde.” (BDŞ s. 16)

“Allahım

Ne olur

Bizimle sessiz sessiz

Kur'an dinleyen

Güvercinler de

Girsin cennete.” (BDŞ s.20)

“Bir sen biliyorsun

Allahım,

Kuşlar için

Dua ettiğimi

Ve kuşlar gibi

Mavi gökyüzünü

Nasıl sevdiğimi.” (BDŞ s.22)

3.3.7.Duyarlılık

Duyarlılık ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı yirmi, yüzdelik oranı %10'dur. Alçak gönüllülük, hassasiyet, diğerkâmlık, hayata bakışta belli bir incelik ve zarafet gibi ahlaki tutum ve değerlerin genel adı olarak nitelendirebileceğimiz duyarlılık değeri şiirlerin genel havasına hâkimdir. Yetiştirme yurtları, kanserli çocukların yaşadığı sorunlar, deprem sonrası yaşanan yıkıntı gibi temalı şiirlerde bu değerler etkin bir biçimde verilmiştir. Duyarlılık değeri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

“ Bulutlar örtmese güneşi

Annem yine bulacak

Çamaşır yıkarken bahçede

Siyah önlüğümün ceplerinde

Unuttuğum çiğdemleri

Bulutlar örtmese güneşi

Güvercinler yine konacak

Serin camii avlularına

Biliyorum hiç çıkmayacak

Mendillerimdeki böğürtlen lekeleri

Bulutlar örtmese güneşi

Uçurtmalarımız yine denize düşecek

Dağlara göçecek şarkılarımız

Rüzgarlar kıracak menekşeleri

Bulutlar örtmese güneşi

Seni nasıl bulacağız Sinderella?

Yağmurlar yine keser yolumuzu

Çaresiz, çizeriz camlara

Hüzünlü resmini

Ve sular yeniden yıkar karanfiller” (BÖG s 12)

“Her sabah kıyısından

Çiğdemler topladığım deniz

Oyuncaksız günlerde

Avunduğum şarkılar

Ve

Yüreğimde sürgün veren karanfil

Sizi de getirirler diye

Yükleyip kanatlarına

Yüzümü dağlara dönüp

Yolunu gözlüyorum turnaların” (BÖG s 14)

“Karıncalar içinde

Şemsiye yapan olsa

Çok sevinirdim.

Harçlıklarımı biriktirir

Bütün karıncalara

Şemsiye verirdim.” (BÖG s 24)

“BİR IRMAĞI ANLATMAK

Harman vakti geceleri

Yıldızların altında

Bana ninniler söyleyen ırmak

Ne olur bağışla beni

Yalnızlığımı paylaştan

Bir güle anlattım seni” (BÖG s 34)

“BÜTÜN KUŞLARIN EVİ

Kurumuş çiçeklerimi,

Bilyelerimi, balonlarımı

*Ve deniz kabuklarımın
Hepsini verebilirim
Yeter ki,
Bir evi olsun
Bütün kuşların.” (BÖG s.41)*

*“Iraklı Sığınmacı Çocuk
MELAL’İN SÖYLEDİKLERİ*

.....

*En çok bez bebeğim için üzgünüm
Karanlıktan çok korkar,
Ben yanında olmazsam
Ve uyku girmez gözlerine
Saçlarımı ona yastık yapmazsam.” (BÖG s.57)*

“ALTI BİN KIR ÇİÇEĞİ

*“Körfez krizi nedeniyle
Irak’a uygulanan ambargo
Sonucu altı bin çocuk
Bakımsızlıktan ve ilaçsızlıktan öldü.”
12.07.1991 TV haberi.*

*Gül yapraklarından
Kayıklar yaptım da
Bıraktım Fırat’ın sularına,
Usulca...*

*Karşılayan olmamış
Hiç birini,
Öpücüklerle donatmışım
Oysa hepsini*

*İlkyazlar gelir,
 Harelenir bahçeler
 Altı bin kır çiçeği,
 Altı bin gül,
 Altı bin menekşe
 Büyür şimdi
 O ülkenin
 Dağlarında sessizce.” (BÖG s.58)*

ERZİNCANLI ÇOCUK İÇİN

*Ben artık
 Bir albümün sayfalarında
 Güleceğim yalnızca*

*Bensiz oyunlar oynayan
 Arkadaşlarımın
 Seslerini duyacağım
 Uzaklardan,
 Benim yerime de
 Söndürecek bütün mumları
 Kardeşim.*

*Üzerimden uçan
 Her kuşun
 Kanat seslerini duydukça
 Sevineceğim.*

*Ve yalnızca,
 Bir albümün sayfalarında
 Güleceğim. (BÖG s.68)*

ZONGULDAKLI ÇOCUĞA BİRİNCİ ŞİİR

*Kucağında çiçekler büyütüyor
Şimdi babam
Elleri, yüzleri, saçları
Kömür ve toprakla doldu.*

*Çok yağmur yağdı bu kış
Bahar geldiğinde kırlarda
Çicekler toplayacağım,
Ve hepsini doya doya
Koklayacağım
Belki duyarım diye
Dokusunu babamın. (BÖG s.69)*

“ZONGULDAKLI ÇOCUĞA İKİNCİ ŞİİR

*İki kere öp
Beni anne.
Bir kendinin,
Bir babamın
Yerine.” (BÖG s.70)*

“ZONGULDAKLI ÇOCUĞA ÜÇÜNCÜ ŞİİR

*Babam ekmek kazanmaya gitti
Bize.
Ve bir daha dönmedi
Babamın yolunu gözlüyorum
Sabah akşam gelmiyor.
Anne,
Çok mu uzun sürüyor
Bir ekmeği kazanmak” (BÖG s.71)*

“Ordu Yetiştirme Yurdu Çocuklarına Üçüncü Şiir
AYÇİÇEKLERİ YÜZÜMÜZ

Siz, çıkıp gelince
Ziyaretimize
Kanatları deniz kokan
Bir güvercin gelir konar
Yüreğimize.

Gül kokar ellerimiz
Değince ellerinize,
Menekşe ve ıtır kokar
Saçlarımız.
Ayçiçekleri gibi bakar
Yüzümüz yüzünüze.

Siz gidince,
Uçar yüreğimize konan
Güvercinler
Ve kimsesiz bir gelincik gibi,
Eğilir başımız öne...” (BÖG s.75)

“Ordu Adil Karlıbel Zihinsel Engelliler Okulu Öğrencileri için

1. Şiir

SEVGİ BİR KUŞTUR

Dün okulda

Sevgi nedir diye

Sordu öğretmenimiz
Parmağını kaldırıp
Usulca dedim ki,
Sevgi bir kuştur
Öğretmenim,
Sevgi bir kuştur
Biz uyuyunca
Yüreğimize konan
Uyanınca
Maviliklere uçan. (BDŞ s.43)

“SOMALİLİ ÇOCUK İÇİN

"Somali'de ikiyüz bin çocuk açlık yüzünden ölümle karşı karşıya ... "
Ağustos 1992 -Gazeteler-
Güle ninni söyleyin anneler
Güle ninni söyleyin
Bir gül açar bizim
Dokunduğumuz her yerde
Güllerle çoğalınız
Güllerle doyarız
Bir gül kadar yalnızız
Somali'de.

Güle ninni söyleyin anneler
Güle ninni söyleyin

Bir gül büyür bizim

Gömüldüğümüz yerde. ” (BDŞ s.53)

“Ağlama artık anne

Sil gözyaşlarını

Biliyorum sütün olsa

Doyurmaz mısın beni.

Sen üzülme hiç anne

Utanma sütüm yok diye

Ben senin gülcüklerinle de

Doyarım

Doyarım da bir kuş gibi

Göğsünde uyurum

Biz Somali’li çocuklar

Bir kuş gibi uyuruz anne

Ölü bir kuş gibi sessizce...” (BDŞ s.54)

“Bir çiçeği taşır gibi yüreğim

Öyle yalnız öyle nazenin

Sözcüklerim olsun isterdim

Söylemek için böyle zamanlarda

Ve sesimizin üşüdüğü mevsimlere

Güneşi götürmek isterdim bir kardelen sıcaklığı” (ÇÖY s.3)

KAR ÇOCUKLARININ ŞİİRİ

*“Bingöl’de 12 Mart 1999 günü yatılı okuldan
köylerine dönen üç çocuk donarak öldü”*

*Hiç böyle düşmemişti
Saçalarımıza kar
Hiç böyle yağmamıştı
Çocuk yüzlerimize
Ay ışığı taşımış rüzgâr
Sabaha kadar gözlerimize.*

*Ve artık hiç üşümüyoruz
Anne
Karanlıkta açan
Mor çiçekler gibi
Sarıldık sımsıkı birbirimize.*

*Büyütiüp asın
Fotoğraflarımızı
Kış manzaralı
Takvim yerlerine (ÇÖY s.14)*

İKİ MİLYON ÇOCUK İÇİN İKİNCİ ŞİİR

*Asık yüzlü görünmek istemezdim
Savaşta ölen çocuklar
Albümünde
İyi ki gülümsemişim
Son resmimde (ÇÖY s.20)*

“DEPREM ÇOCUKLARININ ŞİİRİ

ÖMRÜ CEBİNDE ÇOCUK

*Ne çıkar
Ölü bir çocuğun cebinden
Serçe parmağı kadar kalmış
Bir kurşun kalem
B,r kaç kuş tüyü
Tozlar içinde bir mendil
Biraz susam tanesi*

*Ne çıkar
Ölü bir çocuğun ceplerinden
Yağmurlarla yıkanmış
Bir orman belki” (ÇÖY s.21)*

KIRMIZI IŞIK ÇOCUKLARININ ŞİİRİ

*Bir ırmak gibi akıyor önümden
Hayat
Ben seyrediyorum.
Kırmızı ışıқта duran otomobillerin
Gün boyu
Camlarını siliyorum*

*Kırmızıda seviniyor
Yeşilde
Üzülüyorum*

*Ve içimden hep
Kırmızılar yansa
Diyorum” (ÇÖY s.34)*

3.3.8. Eğitim Değerleri

Eğitim hayatı ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı 4, yüzdelik oranı %2'dir. Bu başlık da okul hayatı, öğretmen sevgisi gibi değerler aktarılmıştır.

“MERHABA

Merhaba

Kuşlar, ağaçlar

Çiçek açmış iğde dalı

Merhaba

Merhaba

Defterim, silgim, kalemim

Öğretmenim

Merhaba” (BÖG s.11)

“Çocuk sesleri getirdim sonra

Cıvı cıvı okul bahçelerinden

Alın takıverin

Saçınızın her bir teline(BÖG s.13)

“ALFABEM GÜL KOKULU

Alfabemin sayfalarına

Gül yaprakları koymuş annem,

Ben okudukça,

Gül kokulu sular geçiyor

İçimden.

Alfabemin sayfalarına

Karanfiller bırakmış ninem.

*Ben okudukça
Karanfil kokulu sularda
Yıkıyor düşüncem.*

*Alfabemin sayfalarına
Sevgisini düşürmüş dedem.
Ben okudukça,
Güller ve karanfiller
Daha çok büyüyor
Sevincinden.” (BÖG s.25)*

“Ankara Onkoloji Hastanesi İlkokulu öğrencileri için

2. Şiir

ŞARKI ÖĞRETEN OKUL

*Bizim sınıfın
Bütün çocukları
Yeni bir şarkıyı
Öğreniyoruz burada
Sessizce.*

*Kuşların ve kelebeklerin
Kulağımıza fısıldadığı
Yeni bir şarkıyı...” (BDŞ s:62)*

3.3.9. Estetik

Türkçe derslerinde aktarılması istenen değerlerden biri de estetikdir. Öncelikle çocuk, teması ne olursa olsun herhangi bir şiirle karşılaştığında zaten belli bir estetik yapı ile yüz yüzedir. Şiirdeki ses, ritim ve söyleyiş güzelliği çocuğa estetik bir duyarlılık, değer kazandırmaktadır.

Gökhan Akçiçek şiirleri bu bağlamda yetkin örnekler sunmaktadır. Çünkü Akçiçek şiirlerinde doğrudan didaktik bir söyleyiş yoktur. Akçiçek anlam için estetik söyleyişten vazgeçmez. Çocuğa şiir yazması onun estetik duyarlılığını geri plana atmaz.

Bunun yanında içerik olarak şiirlerin bizzat kendisinde de belli bir güzellik anlayışını aktarılmaktadır. Şiirde kedisi için mezar yapan çocuk onu güller ile süslemektedir. Ya da çocuğu için kazak ören anne kuş resimli bir kazak yapar. Şiirlerde özellikle resim estetiği ile ilgili söyleyişler dikkat çekmektedir.

*“Alfabemin sayfalarına
Gül yaprakları koymuş annem,
Ben okudukça,
Gül kokulu sular geçiyor
İçimden.*

*Alfabemin sayfalarına
Karanfiller bırakmış ninem.
Ben okudukça
Karanfil kokulu sularda
Yıkıyor düşüncem.*

*Alfabemin sayfalarına
Sevgisini düşürmüş dedem.
Ben okudukça,
Güller ve karanfiller
Daha çok büyüyor*

Sevincinden.” (BÖG s.25)

“MAVİ OLSUN KARGALAR

Büyüyünce

Ressam olacağım;

Çağırıp bütün kargaları

Maviye boyayacağım.

Siz ondan sonra görün

Gökyüzünü ve ağaçları.” (BÖG s.29)

“GÜVERCİNLİ ŞİİR

Her akşam

Yatmadan önce

Bir güvercin resmi

Çiziyorum defterime

.....” (BÖG s.30)

“Yağmur yağsın istiyorum

Bugün.

Ama gökkuşağı da

Çıksın dinince;

Her rengiyle

Bir kuş boyamak

İstiyorum.

.....” (BÖG s.38)

“Çok güzel uçurtma yaparmış

Çinli çocuklar,

Ejderha resimleriyle

Süslemiş uçurtmaları.

*Dünyada yokmuş
Onlar kadar güzeli,
Gökkuşağı bile
Kıskanırmuş renklerini.” (BÖG s.59)*

ŞİİR BAŞLADI

*Bir gelincik düştü suya
Annemin ellerinden
Sular denizlere karıştı
Ve o denizin kıyısında
Şiir başladı. (BDŞ s. 9)*

GÜLLER İÇİNDE

*Anneciğim dua et
Ölen kedimiz
İçin de
Çiçekler topladık biz
Bütün çocuklarla
Yeni bir ev yaptık ona
Güller içinde. (BDŞ s. 16)*

“MAVİ GÖZLÜ NİNA

*Bu gün,
Nina öldü anne,
Nina için defterime
Bir çiçek vazosunun
Resmini çizeceğim.
Çizdiğim vazoları
Nina'nın gözleri gibi
Mavi çiçeklerle
Süsleyeceğim.
Ve Nina için
Dünyadaki bütün
Çiçek vazolarına
Mavi bir çiçek
Bırakın diyeceğim.” (BDŞ s. 35)*

KUŞ RESİMLİ KAZAK

*Bahçemizdeki ağacın
Son yaprakları da
Döküldü
Saraybosna'ya artık
Kış geliyor anne
Yeni ördüğün*

Sarı kazağıma

Birkaç kuş resmi koy,

Soğuğa ve acılara

Daha fazla dayanabilirim

O zaman ... (BDŞ s. 37

“Anneciğim,

Çiçekler büyüt saksılarda

Mavi, mor, sarı çiçekler

Her sabah sevgiyle

Su ver onlara

Masal anlat

Ninni söyle.

.....

Ne olur

Anneciğim,

Bari

Çiçeksiz kalmasın evimiz” (BDŞ s. 58)

“KUMLARAÇİZİLEN RESİM

Kumdan evler yaptım

Kuş isimleri yazdım kumlara

Ama artık kumlar da bitiyormuş

Çizeceğim daha çok resim

Vardı oysa.” (BDŞ s. 60)

3.3.10. Fedakârlık

Aktarılması istenen değerlerden biri de fedakârlıktır. Şiirlerin tümünde bu değer in işlenme sıklığı dört, yüzdelik oranı ise % 2 dir. Bu değer in özellikle çocuk duyarlılığı gözetilerek aktarılmaya çalışıldığı söylenebilir. Fedakârlık ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

*“Karıncalar içinde
Şemsiye yapan olsa
Çok sevinirdim.
Harçlıklarımı biriktirir
Bütün karıncalara
Şemsiye verirdim. (BÖG s.24)*

*“Ağlama küçük kurbağam
Uçurtmam yok diye,
Bir tane de sana yaparım
Karışmasın öbürleriyle diye
Üstüne de ismini yazarım.” (BÖG s.32)*

*“Kurumuş çiçeklerimi,
Bilyelerimi, balonlarımı
Ve deniz kabuklarımın
Hepsini verebilirim
Yeter ki,
Bir evi olsun
Bütün kuşların.” (BÖG s.41)*

*“Dağlarda yeni uyanmıştı
 Kardelenler
 Biz göç ederken yurdumuzdan
 Paltom ve oyuncaklarım
 Evimizde kaldı.
 Kaç gün, kaç gece yürüdük soğukta,
 Annem hiç indirmede
 Beni sırtından.” (BÖG s.57)*

3.3.11. Millî Birlik, Vatan Sevgisi

Derslerde verilmesi gereken en önemli değerlerden birisi de vatan sevgisi ve millî birlik ile ilgili değerleridir. Bu değerlerin işlenme sıklığı yedi iken yüzdelik oranı %4 tür.

Özellikle ülkemizin şehirlerinin ismini taşıyan şiirler dikkat çekmektedir. Bu şiirler vasıtası ile şair, çocuklara millî birlik ve beraberlik ile ilgili değerler aşılamaktadır. Bu değerle ilgili bulgular aşağıda verilmiştir

*“Biliyorum beni bekliyor
 Deniz kıyısında martılar
 Söz verdim onlara bu sabah
 Şarkılar söyleyeceğim
 Ve gül götüreceğim
 Kucaklar dolusu onlara
 Götürsünler diye
 Ülkemin çocuklarına.” (BÖG s.22)*

“KIBRISLI ÇOCUKLAR İÇİN

Portakal çiçekler bırakmış

*Martılar pencereme
Anladım, siz göndermişsiniz
Kıbrıslı kardeşlerim*

*Akdeniz kokuyor
Şimdi ellerim
Dokunduğum her yer,
Akdeniz kokuyor
.....”(BÖG s.56)*

“ALUCRALI BİR ÇOCUĞUN ŞİİRİ

*Gelincikler toplarım ben
Buğday tarlalarından
Yol kenarlarından
Siz arabanızla
Geçersiniz yanımdan
Ben gelincikler uzatırım size,
Almadan geçersiniz
.....”(BÖG s.66)*

“ŞEBİNKARAHİSARLI ÇOCUK İÇİN

*Uçurtmalar uçururum
Şebinkarahisar kalesine
Koyunların, kuzuların
Peşinden koşarım
El sallarım çobanlara
Uzaktan.*

*Taşar sevincim
Büyür büyür*

*Akşam olur
Şebinkarahisarda,
Güneş benimle uyur.” (BÖG s.67)*

*“Bugün 23 Nisan,
Çocuk bayramı
Kutlanıyor ülkemizde.” (BÖG s.74)*

*“Kuşların, kelebeklerin
Peşinden koşmak yok,
Uçurtmalar uçurmak yok
Mavi gökyüzünde
Çiçekleri uyandırmak yok
Uykusundan;
Düşmanı ülkemizden
Kovana kadar,
Sıcacık kucaklarda
Masal dinlemek yok
Bize.*

*Hele bir kovalım
Düşmanı ülkemizden
.....”(BÖG s.52)*

*“Mendillerimize işliyor
Bayrağımızı annem
Gökyüzüne çiziyor
Kuşlar bayrağımızı
Bizlere ulaştır
Belki kurşunlar
Ama, ulaşamayacak*

Onlar.” (BÖG s.53)

3.3.12. Paylaşma

Aktarılması istenen değerlerden bir diğeri de çocuklarda paylaşma duygusu kazandırmaktır. Bu değerin işlenme sıklığı iki iken yüzdelik oranı %1 dir. Bu değerle ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

*“Bir dilim ekmek verdi
Annem bana,
Gidip kuşlarla bölüştüm;
Kuşları kardeş bildim.
.....” (BÖG s.28)*

“ORDU YETİŞTİRME YURDU ÇOCUKLARI İÇİN

GÜL GETİRİN YANINIZDA

*Burası Ordu
Yetiştirme Yurdu
Hepimiz can parçası
Ana kuzusu
Birer acılı türküyüz
Odalar dolusu.*

*Gül getirin yanınızda
Gülücük getirin
Ne olur boş gelmesin*

Elleriniz.

Benim adım Mevlüt

Hiç görmedim babamı

Siz gördünüz mü abiler

Asılı kaldı yıllardır

Kundağında ninniler

Kuş getirin yanınızda

Düş getirin

Ne olur boş gelmesin

Elleriniz.

Benim adım Ümmühan

"Kızıma iyi bakın" olmuş

Son sözleri annemin

Saçlarından üç tel

Saklamışlar bana

Kınası soldu elimin.

Sevgi getirin yanınızda

Şefkat getirin

Ne olur boş gelmesin

Elleriniz.

Benim adım Halil

*Eski bir resmim var
 Saklıyorum cebimde
 Küçük bileğime
 Babam saatini takmış
 Bazen gizli bakıyorum
 Çiçek açıyor kalbimde.*

*Güneş getirin yanınızda
 Işık getirin
 Ne olur boş gelmesin
 Elleriniz.
 Benim adım Elif
 Dün gece bir rüya gördüm
 Kucağındaydım annemin
 Kuşlar geçti yanımızdan
 Çiğdem kokuyordu ellerim*

*Tomurcuk getirin yanınızda
 Öpücük getirin
 Ne olur boş gelmesin
 Elleriniz.*

*Benim adım Ali
 Kimsem kalmamış dünyada
 Bakınırım utangaç sessiz*

*Saçlarımı tarayacak
Bir el ararım aynada.*

*Sevinç getirin yanınızda
Umut getirin
Ne olur boş gelmesin
Elleriniz.*

*Burası Ordu
Yetiştirme Yurdu
Hasretiz hepimiz
Öpülmeye sevmeye
Öksüz yetimiz üstelik
Gözlerimizde hep
Yalnızlık korkusu
Söylenmemiş türküyüz
Odalar dolusu. (BDŞ s.47)*

3.3.13. Sağlıklı Olma, Temizlik

Aktarılması istenen bir diğer değer de sağlıklı olma ve temizliktir. Bu değerlerin işlenme sıklığı dört, yüzdelik oranı % 2 dir. Sağlıklı olma ve temizlik ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

BÜYÜYEN ÇOCUK

Dört gözle bekliyorum

Bu yazın gelmesini

Ölçtüm,

Tam bir karış

Büyümüş boyum

Şimdi bekleyin beni

Ey erik ağaçları (BDŞ s.17)

*“*Kum Saati Çocukları İçin*

1. Şiir

ŞARKIMIZIN BAŞLADĞII YER

Hadi gel mavi kuş

Son defa kon pencereme

Bir daha göremeyebiliriz

Birbirimizi

Sen şarkılar söyle yine

Bahar gelince çocuklara

Ben çiçekler toplarım

Gizlice kırlardan

Dökerim yollarınıza

Hadi gel mavi kuş

Son defa kon pencereme

Ve al götür yüreğimi

Mavi kuş

Şarkımızın başladığı yere

*Kanser tedavisi gören çocukların fotoğraflarından oluşan bir serginin ismi. Ve saatin kumları onlar için hızla azalıyor...” (BDŞ s.57)

“BEKLENEN ÇOCUKLAR

İyileşeceksiniz diyor

Bize doktor ablalar

İyileşecekmişiz

Çünkü

Bizi bekliyormuş

Dışarıda

Yağmurlar ve kuşlar.”(BDŞ s.64)

“DENİZ KAÇAĞI

Anneciğim

Söz veriyorum sana

Yeni diktiğin

Çiçekli gömleğimi

Hiç kirletmeyeceğim

Ve bir daha böğürtlenlerimi

Ceplerime doldurmayacağım.

Ne olur söyleme babama

Bu gün

Denize gittiğimi...” (BDŞ s.64)

BÖLÜM 4

SONUÇ VE TARTIŞMA

4.1. SONUÇ

Eğitim kavramının bilinen tanımlarından yola çıkarak söyleyecek olursak her türlü eğitimin amacı bireylerde istendik ve kalıcı davranış değişikliği ortaya koymaktır. Buradaki anahtar kavram “istendik” kelimesidir. “İstendik” kelimesi ile kastedilen bir toplum için vazgeçilmez olan değerlerdir. Değer aktarımı veya değer öğretimi özellikle son yıllarda daha da büyük bir önem kazanmaktadır.

İletişim araçlarındaki çok hızlı ilerleme, küreselleşme, iktisadi ve kültürel etkileşim kültürler arası sınırları ortadan kaldırmakta, milletlerin tanımlayıcı özelliklerini aşındırmaktadır. Geri döndürülemez süreçler yaratan bu değişim ister istemez toplumlarda büyük sarsıntılara neden olmaktadır. Üç büyük kıtanın ortasında, büyük medeniyetlerin geçiş kuşağında yer alan Türk toplumu belki bu sancıları en fazla yaşayan milletlerin başında gelmektedir. Aynı zamanda büyük bir tarihe sahip olan milletimiz, hem dünyadaki gelişmelere seyirci kalmamak hem de kendini tarihte var eden değerleri korumak durumundadır. Tarih yapan bir millet olan toplumumuz, yüzyıllardır süregelen değişme çabasını değerlerini koruma ve aktarma çabası ile beraber sürdürmektedir.

Tam burada özellikle dil sorununun altını özenle çizmemiz gerekmektedir. Dil milletlerin varlık savaşlarının en önemli araçlarından biridir. Dilini ve buna bağlı estetik değerlerini aktaramayan milletler maalesef yok olmaya mahkûmdurlar. Tarih içinde büyük medeniyetler kurmuş olan milletimiz dilini de mükemmelleştirmeyi ve bir medeniyet dili yapmayı becerebilmiştir.

Ancak son iki yüzyılını büyük değişimler ve çalkantılar ile geçiren toplumumuz halen arayışlarını sürdürmektedir. Büyük dönüşümler yaşayan Türk toplumu zaman zaman kendine ait maddi ve manevi değerlerini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır.

Bu tez çalışmasında Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerini Millî Eğitimin genel amaçlarındaki ve Türkçe programında aktarılması gereken değerler açısından incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada ulaşılan sayısal bulgular şu şekilde değerlendirilebilir.

Aile sevgisi ve birliği ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı 34, yüzdelik oranı % 18'dir. Tüm değerlerin işlenme sıklığı içinde 3. sıraya sahiptir. Şairin şiirlerinde aile ile ilgili göndermelerin büyük bir yoğunluğa sahip olduğu gözlenmektedir. Şiirlerde anne ve baba büyük bir öneme sahiptir. Çocuk tamamen anne ve baba ile bir varlığa sahiptir. Bununla beraber “dede ve nine” de yine şiirlerde bir biçimde geçmektedir. Aile ile ilgili değerlerin aktarımının son derece başarılı olduğu söylenebilir.

Arkadaşlık değerinin işlenme sıklığı 4, yüzdelik oranı % 2'dir.

Barış ve evrensellik değerinin işlenme sıklığı 45, yüzdelik oranı %23'tür. Bu değer en sık işlenen ikinci değer olmuştur. Şairimizin bu değer üzerinde önemle durduğu görülmektedir. Şiirlerdeki evrensellik ve barış vurgusu oldukça yüksek orandadır. Şairin bu değeri aktarmakta başarılı olduğu söylenebilir.

Çalışma değerinin işlenme sıklığı 3, yüzdelik oranı %2'dir.

Dini değerlerin işlenme sıklığı 8 yüzdelik oranı %4'tür.

“Doğa Sevgisi ve Hayvanlar” başlıklı değer en fazla işlenen değer olmuştur. Bu değer işlenme sıklığı 48 ve yüzdelik dilimi % 24'tür. Şiirlerin geneline bakıldığında doğal hayatın bütün zenginliği ile işlenmiş olduğu gözlenmektedir. Şair çocuk duyarlılığını da gözeterek doğa ile ilgili imgeleri oldukça bol miktarda kullanmıştır. Doğa ile çocuk ruhu arasındaki uyumu ve yakınlığı fark etmiş ve şiirlerini de bu duyarlılık üzerine kurmuştur. Daha önce de vurgulandığı gibi Gökhan Akçiçek şiirlerinde aile, barış ve doğa, şiirlerin genel havasını oluşturmaktadır. Doğa ile ilgili motif ve imgelerin bu denli çok kullanılmasının bir sebebi de doğa kavramının ve yaşantısının şiirin tabiatı ile yakından ilgili olmasıdır. Şiir ortaya çıkışı itibari ile zaten doğa ile yakından ilgilidir. Doğa ile ilgili değerlerin incelenen şiirlerde son derece yetkin bir biçimde aktarılabilirdiği söylenebilir.

Duyarlılık ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı 20 yüzdelik oranı %10'dur. Alçak gönüllülük, hassasiyet diğerkâmlık hayata bakışta belli bir incelik ve zarafet

gibi ahlaki değerlerin genel adı olarak nitelendirebileceğimiz duyarlılık değeri şiirlerin genel havasına hâkimdir. Yetiştirme yurtları, kanserli çocukların karşılaştığı durumlar, deprem sonrası yaşanan yıkıntı gibi temalı şiirlerde bu değerler etkin bir biçimde verilmiştir. Duyarlılık ile ilgili değerlerin aktarımında şair belli bir başarı sağlamıştır.

Eğitim ve okul hayatı ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı 4, yüzdelik oranı %2'dir.

Estetik ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı 11 yüzdelik oranı %6'dır. Estetik ile ilgili değerlerin şiirlerde çok az olmamakla beraber önemli miktarda yer tutmadığı görülmüştür. Ancak bizzat şiir doğası ve çocuklara okunuşu belli bir estetik duyarlılığı çocuklara aktarmak için yeterli olacaktır. Gökhan Akçiçek'in şiirlerin estetik anlamda yüksek kalitede olduğu söylenebilir. Bu bağlamda estetik ile ilgili değerlerin aktarımında şiirler başarılı olmuştur.

Fedakârlık ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı 4, yüzdelik oranı %2'dir.

Millî birlik ve vatan sevgisi ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı 7, yüzdelik oranı %4'tür.

Paylaşma değerinin işlenme sıklığı 2, yüzdelik oranı %1'dir.

Temizlik ve sağlıklı olma ile ilgili değerlerin işlenme sıklığı 4, yüzdelik oranı %2'dir.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinin programdaki bazı değerlerin aktarılmasında başarılı olduğu söylenebilir. Özellikle doğal hayat ve çevre, aile hayatı, barış ve evrensellik, duyarlılık gibi değerlerin aktarılmasında şiirler başarılıdır. Çalışma, paylaşma, sağlıklı olma ve temizlik, fedakârlık, arkadaşlık değerlerinin aktarımında şiirlerin başarılı olduğu söylenemez. Estetik, Millî birlik ve vatan sevgisi, dini değerler, eğitim değerleri ile ilgili değerlerin aktarımında göreceli bir başarı sağlandığı söylenebilir.

Tez çalışmasının sonucunda Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında ve Türkçe Programında aktarılması istenen değerlerin çocuk şiirleri vasıtası ile aktarılabilmesi görülmüştür. Ancak daha önce de vurgulandığı gibi şiirlerdeki değer aktarımı diğer edebi türler de (öykü, masal vb.) olduğu gibi doğrudan yapılmamaktadır. Şiir türünün kendine has özellikleri buna müsaade etmemektedir. Daha çok telkin edici özellikleri ile bilinen şiir türü aktarımı dolaylı yapmaktadır.

Diğer taraftan çocuğa okunan şiirin başlı başına estetik değerleri aktardığı da unutulmamalıdır.

4.2. TARTIŞMA

Bu çalışma sonunda, yine bu çalışma ile ilgili tezler ve incelemelerle bir karşılaştırma yerinde olacaktır. “İlgili Araştırmalar” bölümünde bu çalışmaların künyelerini vermiştik.

Ülker Şen’ in “Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma” adlı tezinde en çok rastlanan değer %23,8 oranı ile Sevgi değeridir. Sevgi değerini %15,7 oranı ile duyarlılık, %12,5 oranı ile yardımseverlik, %10,5 oranı ile saygı değeri , %5,7 oranı ile sorumluluk değeri takip etmiştir (Şen: 2007).

Bizim çalışmamızda ise en yüksek çıkan değerlerin doğa ve hayvan sevgisi, aile sevgisi olduğu görülmektedir bu bakımdan iki çalışma arasında belli bir benzeşmenin var olduğu söylenebilir. Aynı zamanda duyarlılık değeri her iki çalışmada oldukça yüksek çıkmaktadır.

Ancak barış değeri ile ilgili iki çalışma arasında büyük farklar mevcuttur. Barış, bizim çalışmamızda %23 bir yüzdeliğe sahipken Şen’in çalışmasında bu değer % 0,7 gibi son derece düşük bir orana sahiptir. Bu fark bizim incelememize konu olan metinlerin şiir, Şen’in metinlerinin ise düzyazısal metinlerden oluşmasından kaynaklanabilir.

Diğer bir çalışma; Sezer Özgen’in “İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi” adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada en yüksek değer %24 lük bir oran ile doğa hayatına ilişkin değerdir. Bu yüksek oran bizim çalışmamızda da en yüksek değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir yüksek değer ise aile sevgisi ile ilgili değerlerdir. Bizim çalışmamızda da aile ile ilgili değerler yüksek oranlara sahiptir (% 18).

Özgenin çalışmasında Türk milletine değer verme (%15.1) ve yurt sevgisi(%10.8) ile ilgili değerler oldukça yüksek çıkarken bizim araştırmamızda bu konularla ilgili oranların çok yüksek olamadığı görülmektedir(% 4).

İlgili çalışmaların sonuncusu, Halit Karatay'ın Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullara tavsiye edilen yerli ve yabancı 10 eser üzerinden değer aktarımını incelediği bir çalışmasıdır (Karatay, 2007).

Bu çalışmanın sonuçlarına göre en çok sırasıyla “dini değerler (138;%35,8), sevgi (55; % 14,3), saygı (34; % 8,8), duyarlılık (% 8,6), yardımseverlik (27; %7) ve sorumluluk (19; % 4,9)” değerlerine yer verilmiştir. Bu sonuçların bizim çalışmamızla hem paralel olduğu hem de yer yer uyuşmadığı görülmektedir. Sevgi saygı gibi değerler iki çalışmada da yüksek oranda çıkmıştır. Duyarlılık değeri aynı şekilde benzerlikler göstermektedir; % 10’a % 8.

Ancak bizim çalışmamızda dini değerlerin oranının düşük olduğu görülürken (%4), Karatay'ın çalışmasında bu oran çok yüksektir (%35). Hatta en fazla işlenen değer olmuştur.

Sevgi, saygı, doğa ve çevre hayatı ile ilgili değerlerin yukarda anılan bütün çalışmalarda ortak bir biçimde yüksek oranlarda işlendiği görülecektir. İncelenen metinlerin çocuk edebiyatı ürünlerinden oluşmuş olası bu ortak paydayı ortaya çıkarmaktadır.

Diğer taraftan bütün bu çalışmalar insanlığa ve toplumumuza ait değerlerin çocuk edebiyatı vasıtası ile verilebileceğini de ortaya koymaktadır. Ülkemizde yeni yeni profesyonelleşen çocuk edebiyatı yazarlarının bu hususu göz önüne almaları gerekmektedir.

EK:1**GÖKHAN AKÇİÇEK'İN HAYATI**

1961 yılında Ordu'da doğdu. Aslen Alucra'nın Karaağaç Mahallesi'ndendir. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Bölümünü bitirdi. Yazı ve şiirleri: Dergâh, Hece, Uzak, Türk Edebiyatı, Şiir Ülkesi, Kırkayak, Ünlem, Mavi Kuş, Kertenkele, Kum Yazıları, Ada, Kırığı, Yitik Düşler gibi dergilerde yayımlandı.

1992 Yılı Millî Eğitim Bakanlığı Çocuk Kitapları Yarışması Şiir Ödülü ve 1995 Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı dalında ödül aldı.

Şiir Kitapları:

Bulutlar Örtmese Güneşi/MEB(1995),

Bülbül Deresi Şiirleri/MEB (1996),

Çocuklara Ölüm Yakışmaz/Kültür Bakanlığı (2001)

İnce Hüzünler Senfonisi / Kumdanyazılar (2005)

Anı/Öykü

Yaban İncirleri/ Salıncak Yayınları (2006)

Antolojiler:

Anne Bu Şiirler Sana/Ordu Belediyesi (2008)

EK:2

GÖKHAN AKÇİÇEK İLE ROPÖRTAJ/İbrahim TÖKEL

"ERDEMİ YERYÜZÜ HARİTASININ BAŞKENTİ YAPMALIYIZ"

Edebiyat ile ancak özellikle çocuklara yönelik edebiyat ile uğraşıyorsunuz, sebeplerini öğrenebilir miyiz?

— Yürümeye başladığım günden beri, düşmemek, dizlerimi ve avuçlarımı kanatmamak için alıştığım refleksi, yaşamın köreltici etkisine karşı da sözcüklerle sürdürmeyi denedim. İyi ki denemişim. Kurtardıklarımla mutluyum. Bu çağın belagatli döngüsüne fısıltılı bir rüzgâr eklemiş oldum.

Uğraşınızın temelinde özellikle çocuk ve çocukluk var. Bunu biraz açabilir miyiz?

— Tumturaklı bir söyleyişi hiç benimseyemedim. Çocukları ve çocukluğu daha sahici buldum. Bana emanet edilen kelimeleri hep ceplerimde taşımak istedim. Dönüp dönüp sığınabileceğim bir ülkeyi düşledim hep. Şükür ki o ülkenin dolaşımdan kalkmayan sözcükleri var. İşte o ülkenin kapılarını bahsettiğiniz kavramlar açabiliyor.

Genelde çocuk edebiyatı, özelde çocuk şiiri aslında çok zor ve bir o kadar da dikkat isteyen bir alan, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

— Çocuk edebiyatı da genel edebiyatın kurallarıyla var olabilen bir olgu. Burada önemli olan metnin muhatabı değil, edebîliğidir. Alacağımız kıtas edebiyat odaklı olmalıdır. Ben, biraz da kendimle konuşarak, iç sesimi yüksek volüme çekerek mısralar kurmayı denedim. Muhatabımın hayallerine paralel bir şiir kurmaya özel gösterdim. İstedim ki, sözcüklerim onların alfabesinde sırtımasın, destursuzca sızabilecekleri ve oradan dilediklerince pırıltılar devşirecekleri bir atlasları olsun.

Ülkemizin yaşadığı toplumsal-kültürel sorunlar ile çocuk edebiyatı bağlamında bir ilişki kurulabilir mi? (Yani çocuk edebiyatı bizi kurtaracak bir formasyona sahip mi?)

— Sorunlarımızın temelinde okuma odaklı projelerimizi hayata geçiremeyişi yatıyor. Bu problem halledilmedikçe iyimser olamayız. Okuma ile ilgili tüm veriler, nüfusumuza oranla acınacak düzeyde.

İtiraf etmeliyiz, okuyan nesiller yetiştiremedik. Kitabı, olmazsa olmazlarımızın arasına koyamadık. Kolaycılığı, emek vermeden, özen göstermeden çok şeye sahip olmayı özendirdik. Bu anlayışın şekillendirdiği toplumsal bakışın çocuklarımıza katacağı verimlilikten söz edebilir miyiz? Son otuz-kırk yılda, ciddi anlamda konuşulmaya başlanılan “çocuk edebiyatı” ya da “çocuklar için edebiyat” yazarlığı tebarüz edemeyenlerin ilgi alanına dönüşmüştü. Saygın kalemlerin bu sahada ürün vermesi bizleri bir nebze olsun umutlandırdı. Bu olumlu değişme çocuklarımıza edebi bir seçicilik, kitaba olan ilgilerinin ise sürekliliğini sağlayabilir.

Biliyorsunuz ben, sizin şiirleriniz vasıtası ile değer aktarımı çalışıyorum. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz. Yani belli değerlerin edebiyat ile kazanım konusunda.

— Edebiyatın temel işlevlerinden biri de şüphesiz hassasiyetleri mümkün olduğunca canlı tutmak, insani yanlarımızı toplumun değer üreten pratiklerine vakfetmektir. Yüksek sanat duygusu tüm medeniyetlerde aynı karşılığa tekabül eder: İnsanlık onurunu yüceltmek, erdemi, yeryüzü haritasının başkenti yapmak...

Şiirlerinizi incelediğimde evrensellik ve barış kavramlarının oldukça geniş bir yer tuttuğunu tespit ettim. Bu, dünya meseleleri ile yakından ilgilenmek anlamına geliyor. Bu konuda neler söylemek istersiniz.

— Ülkemizde, çocuklara yazanlar içinde, sanırım en ateşli savaş karşıtlarından biriyim. Yaşadığım günlerin acılarına kayıtsız kalabilmek, o acıların uzağında bir dille şiirler söylemek budalalığına çok şükür ki muzdarip olmadım.

Hayatın ve realitenin dışında durmayı duruşsuzluk addederim. Yaşam güllük gülistanlık değil ki. Ama pelesenk bir karamsarlığa da prim vermedim. Neşenin türküsünü yüksünmeden söylemeye çalıştım.

Bir de “doğa ve aile” şiirinizin kurulduğu izlekler olarak gözüktüyor. Özellikle doğaya karşı çok büyük bir duyarlılık var. Bu doğa tutkusu nereden kaynaklanıyor?

— Çocukluğumun geçtiği coğrafya gerçekten de ülkemizin en güzel yerlerindendi. Ordu’da doğdum, büyüdüm. Aynı zamanda, ailemin köken olarak bağlı olduğu Giresun-Alucra ile de irtibatımızı koruyorduk. Okulların tatile girmesiyle birlikte, bir aya yakın bir süre kaldığım Alucra bana oldukça ilginç geliyordu. Sahile nazaran daha gizemli renkliliği barındıran köyümüz, Anadolu’nun tüm içtenliğini ve sıcaklığını da tattırıyordu bize. Şanslıydık galiba. Tabiatı bu günlerdeki tahrip olmuş haliyle değil, doya doya tüm canlılığıyla yaşadık diyebilirim. Bir yanda masmavi deniz, martılar, güvercinler, yeşilin yeryüzünde görebileceğimiz bütün tonları ile bezenmiş Karadeniz kıyıları; diğer yanda uçsuz bucaksız buğday tarlaları, gelincikler, karanfiller, kekik ve nane kokulu çaylar, madımak, tarhana ve erişte tüten sofralar... Bembeyaz atların çayırlarda kuğu gibi süzülüşü... Irmakların geçtiği köylere bıraktığı uğultu, suların köpüklerle yıkadığı yosunlu taşlar... Denizyıldızları, kumsallara çizilen düş artıkları, bulutların gökyüzüne kattığı cümbüş, ateş böceklerinin ışıltıları, rüzgârın saçlarımıza takılan busesi... Bütün bunlardan sonra şair olmasaydım, sanırım bana haklarını helal etmezlerdi hiçbiri.

Ekleyeceğiniz bir şey varsa buyurun. Söyleşi için teşekkür ederim.

— Bir kaç senedir okullarda verdiğim konferanslarda öğrencilere hep şöyle seslendim: “Edebiyat, inceliklerimizin tezahürüdür. Yepyeni dünyalar kurarken, hayata dönük yüzümüzü, sözcüklerin büyümlü ışıltılarıyla bezemeliyiz. Yolumuzu, diğer insanların tekdüze hayallerinden ayıran bir kavşağa çıkarmayı ancak edebiyatla başarabiliriz. Emin olun, en umutsuz anlarınız da bile sözcükler sizi benzersiz bir coşkunun eşliğine bırakacaktır. Deneyin ve görün, bir kitaptan sonra

karamsarlıklarınız mutlaka azalacaktır. Edebiyat, şiir, öykü sizleri onurlu ve vazgeçilmez kılacaktır. Yaşamın sizden çaldıklarını başka türlü telafi edemezsiniz. Ömrünüze yayılan düş kırıklıklarını edebiyatın derin ve sağaltıcı soluğuyla örtebilirsiniz. Kültür kitaplarını biricik yoldaşınız kabul edin. Bakış açınızın değiştiğini, akıp giden günlerin hissedemediğiniz yankısının sözcüklerin tınısına tutunduğunu, oradan yaşamlarınıza karıştığını göreceksiniz.” Onca uğraşı bir tek çocuğu dahi kitapla edebiyatla kaynaştırırsa kendimi mutlu sayacağım.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı: İbrahim TÖKEL

Adresi: Bahçelievler Mah. Naci Şensoy Sok. Osmanlı Ap. A Blok
13/1SAMSUN

Tel. No: 0 362 230 46 82 – 0 505 681 63 10

Doğum Yeri ve Yılı: Samsun, 01.01.1972

Lisans Eğitimi: Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Ed. Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans: Bolu İzzet Abant Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü

Görev Yaptığı Yerler:

- İstanbul Gürsel İÖ Okulu
- Çarşamba Fatih İÖ Okulu- Samsun
- Çatalarmut İÖ Okulu -Samsun
- Samsun İbrahim Tanrıverdi Sosyal Bilimler Lisesi
- Samsun Aziz Atik Anadolu Öğretmen Lisesi (Kurucu Müdür)

Yaptığı Çalışma ve Etkinlikler

- 2005–2006 öğretim yılından itibaren liselerde okutulan, Millî Eğitim Bakanlığı yayını olan T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK ders kitabı dil editörü

- Samsun Millî Eğitim Müdürlüğü an “ TARİHTE ERMENİLER VE PONTUS MESELESİ” kitabı dil editörü

- Samsun Millî Eğitim Müdürlüğü yayını olan “GELİŞİM SÜRECİNDE TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ” kitabı dil editörü
- Yerel ve ulusal dergilerde yayınlanmış deneme ve makaleler

KAYNAKÇA

Adıgüzel, M. Sani. **Türkçe Öğrenim Yöntemleri**. Ankara: Yeryüzü Yayınları, 2004.

Ahmet Cevat Emre. **Çocuklara Hikâye Anlatmak Sanatı**. (çev: Ferit Ragıp Tuncor). İstanbul: MEB Yayınları, 2000.

Akbayır, Sıddık. **Çocuğum Neyi Okumalı?**. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2008.

Akçiçek, Gökhan. **Bulutlar Örtmese Güneşi**. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995

Akçiçek, Gökhan. **Bülbül Deresi Şiirleri**. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1996

Akçiçek, Gökhan. **Çocuklara Ölüm Yakışmaz**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001

Akyol, Hayati. **Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Kök Yayınları, 2006.

Aydın, M. “Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği,” **Değerler Eğitimi Dergisi**, cilt: I, sayı: 3, 2003.

Baraz, Turhan. **Eğitim Önlisans Programı, Türk Dili II Çocuk Edebiyatı**. Eskişehir: Anadolu Ü. A.Ö.F. Yayınları, 1987.

Bilgin, N. **Sosyal Psikolojide Yöntem Ve Pratik Çalışmalar**. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1995.

Bilkan, Ali Fuat. “Çocuk Edebiyatı -kavram ve mahiyet,” **Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı**, sayı: 104–105, 2005.

Çokum, Sevinç. “Çocuk Edebiyatı” **Çocuk Edebiyatı Yıllığı**, Gökyüzü Yayınları, 1987.

Dayıoğlu, Gülten, “Çocuklara Yetişmeye Çalışan Bir Yazar: Gülten Dayıoğlu,” (Söyleşi) **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, sayı: 20, 2002.

Demiray, Kemal. **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi**. İstanbul: İnkılâp ve Aka Yayınları, 1977.

Güleç, Havise Çakmak- Hulusi Geçgel. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Kök Yayınları, 2005.

Gürel, Zeki. **İkibine Doğru Çocuk Edebiyatımız**. Ankara: Zeki Gürel Çocuk Edebiyatı İhtisas Kütüphanesi, Ankara:2001

Heidegger, Martin. **Nietzsche’nin Tanrı Öldü Sözü ve Dünya Resimleri Çağı**. (çev: Levent Özşar). Bursa: Asa Kitabevi, 2001.

Kâğıtçıbaşı, Çiğdem. **Çocuğun Değeri –Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1981.

Karatay, Halit. “Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri,” **Uluslararası Asya ve Afrika Çalışmaları Kongresi**, Ankara:2007

Kıbrıs, İbrahim. **Uygulamalı Çocuk Edebiyatı**, Ankara: 2000.

Kuçuradi, İonna. **İnsan ve Değerleri**, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 2003.

Meriç, Cemil. **Kültürden İrfana**. İstanbul: İnsan Yayınları, 1986.

Nas, Recep, **Örneklerle Çocuk Edebiyatı**. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları

Oğuzkan, F. **Eğitim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1981.

Oğuzkan, F. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Anı Yayınları, 2000.

Oğuzkan, F. **Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Anı Yayınları, 2000.

Okay, Orhan. **Sanat ve Edebiyat Yazıları**. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1990.

Ozankaya, Ö. **Toplumbilim Terimleri Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları, 1980.

Özensel, E. “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Degerler,” **Degerler Eğitimi Dergisi**,” cilt: I, sayı: 3.

Özgen, Sezer. “İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Degerlerin İncelenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, 2005.

Özgül, M. Kayhan. “Çocuk Edebiyatına Yetişkin Bakışı” **Diyanet İşleri Başkanlığı III: Dini Yayınlar Kongresi**, Türkiye’de Çocuk Yayıncılığı Ankara: 2005.

Özlem, Doğan.” Degerler Sorununda Nesnelcilik/Mutlakçılık ve Öznecilik Rölativizm Tartışması Üzerine,” **Bilgi ve Değer Sempozyum Bildirileri**. Ankara: Vadi Yayınları. 2002

Piaget, Jean. **Çocukta Zihinsel Gelişim**. (çev: Hüseyin Portakal). İstanbul: Cem Yayınları, 2000.

Sağlık, Şaban. “Değerli Öyküler Yahut Hüseyin Su’nun ‘Gülşefdeli Yemeni’ Kitabındaki Öykülerde Değerler,” (Edit: Kemal Aykut, Ömer Lekesiz) **Hüseyin Su Kitabı**. İstanbul: Nehir Yayınları, 2005.

Schizkedanz, J. A ., (1992), More Than teh ABCs: The Ealy Stages of Reading and Writing. Thirdreprinting Boston University, Washington, D. C. Aktaran. Tür, Gülseren- Turla, Ayşe,

Sever, Sedat. **Çocuk ve Edebiyat**. Ankara: Kök Yayınları, 2003.

Sever, Sedat. “Çocuk, Yazın ve Yaşam...” **Çoluk Çocuk**, sayı: 46, 2005.

Sezer, Sennur. “Çocuklar İçin Şiir Yazmanın Gerekliliği ve Zorluğu”, **I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu**, Ankara: 2000.

Sezgin, Nevzat Süer. “Çocuk ve Şiir,” **Lacivert**, sayı: 8, Mart-Nisan 2005.

Solmaz, Yusuf. **Şiir İçten Gelen Bir Şeydir**. Ankara: Kül Yayınları: 2005.

Şen, Ülker. “Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Ankara: 2007.

Şimşek, Tacettin, “Çocuk Şiirleri,” **Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı**, sayı: 104–105, 2005.

Şirin, Mustafa Ruhi. **99 Soruda Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1994.

Şirin, Mustafa Ruhi. **Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1994.

Şirin, Mustafa Ruhi. **Çocuğa Adanmış Konuşmalar**, İz Yayınları, İstanbul 1998

Şirin, Mustafa Ruhi. “Cahit Zarifoğlu’nun Çocuk Kitapları Üzerine,”(söyleşi) **Kitap Haber Dergisi**, sayı 15, 2003.

Tepe, H. “Değerler ve Değer Bilgisi,” **Bilgi ve Değer Sempozyum Bildirileri**. Ankara: Vadi Yayınları, 2002.

Tunalı, İsmail. **Estetik**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1989.

Tür, Gülseren- Ayşe Turla. **Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap**. İstanbul: YA-PA Yayınları, 1999.

Ülken H.Ziya. **Sosyoloji Sözlüğü**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1969.

Yavuzer, Haluk. **Çocuğunuzun İlk Altı Yılı**. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 1998.

Yazıcı O. Olcay. “Kitapsız Toplum,” **Hangi Çocuk Edebiyatı**, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1994.

Yener, Mavisel. “Çocuk ve Şiir,” **Lacivert**, sayı:11, 2006, ss. 51-52.

Yetkin, Suut Kemal. **Estetik Doktrinler**. Ankara: Palme Yayıncılık, 2007.

Wellek, R. A. Warren. **Edebiyat Biliminin Temelleri**, (çev. Edip Uysal). Ankara: Kültür ve Turizm Bak. Yayınları, 1983.